SALA DE LECTURĂ

ANUL XXVIII
39
(1 221)
Sîmbătă
28 septembrie
1985
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

CÎNTAREA ROMÂNIEI

„Fiecare localitate trebuie să devină o adevărată cetate economico-socială în care oamenii muncii, cetățenii să poată să găsească tot ce au nevoie pentru o viață civilizată, demnă !" Aceste cuvinte aparțin secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și se pot constitui, emblematic, într-o axerțiune care privește însăși condiția muncii și vieții în România. Prezentul și viitorul sînt într-o interferență geografică și istorică atît de strînsă și cu largi arii de rezonanță în cîmpul fertil al ideilor, al materializării lor economice și sociale, încît la orizontul realității imediate se ridică și pot fi văzute ca adevărate linii de forță ale existenței toate înfăptuirile prin care ne plasăm, în timp, în perimetrul unei noi calități a muncii și vieții ca și într-un nou stadiu al dezvoltării noastre neîntrerupte, multilaterale.

O dimensiune de neînlocuit a acestei cetăți o reprezintă cultura și este cert că, în viziunea noastră despre lumea de azi și de mîine a construcției socialiste, ea, această dimensiune, a atins și atinge proporțiile unei uriașe investiții. Spiritul creator atît de necesar și specific în pluriva lența și condiția sa permanent actuală este un domeniu de predilecție al manifestării prin cultură și, artă tot așa cum, pe temeiul construcției economice și sociale, el poate fi regăsit în tot ceea ce este mai reprezentativ și mai durabil pentru întreaga operă de făurire a noii societăți. Văzute prin prisma culturii și artei, a creației, acele cetăți de care vorbea secretarul general al partidului apar în toată plenitudinea relației lor cu noua stare de conștiință a oamenilor, cu cerințele și exigențele progresului și civilizației socialiste contemporane, sînt un indiciu și în același timp un numitor de altitudine morală, politică și socială la care ne raportăm neîncetat, față în față cu propriile noastre cerințe și posibilități. Conceput ca amplă manifestare a muncii și creației, marele Festival național **„Cîntarea României"** tocmai într-un asemenea punct al confluențelor de preocupări se înscrie ; el a suscitat și suscită de aceea un permanent și larg interes. Ca factor politic, cultural și artistic unificator, cu funcții modelatoare în sfera conștiinței, a sensibilității epocii contemporane, festivalul **„Cîntarea României"** poate fi definit și ca un act de afirmare și întărire a identității creatoare, o expresie cît se poate de elocventă a spiritului creator. El trebuie, de aceea, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, **să unească toate forțele de care dispune fiecare localitate și județ, pentru a ridica nivelul de cultură, de cunoștințe al maselor populare, punînd în centrul activității dragostea față de patrie, hotărîrea fermă de apărare a cuceririlor socialismului, de apărare a patriei, de întărire a independenței și suveranității României.**

A munci și a crea în același timp, a da un sens nou, creator, oricărui act de muncă și transformînd această într-un scop nobil al existenței, din perspectiva marilor deziderate ale edificării socialiste și comuniste a patriei, în consens cu tot uriașul demers al istoriei, cu tot ceea ce a tezaurizat și tezaurizează în planul valorilor materiale și spirituale lupta și creația întregului popor, iată unul din mobilurile esențiale prin care festivalul național **„Cîntarea României"** se înscrie deja într-o puternică tradiție și consacră o experiență valoroasă în toate domeniile de activitate. Imaginea acelor cetăți economico-sociale este de natură să primească astfel și argumentul implicit al creației și pulsul, efervescența spiritului creator.

Pe cît de vast și cuprinzător în aria manifestărilor sale, reliefînd în fond o nouă geografie a spiritualității românești, pe atît de dens rămîne festivalul național **„Cîntarea României"** pe unitatea de timp și preocupări din zona creației, a exercitării vocațiilor creatoare din sfera tuturor vîrstelor și a tuturor domeniilor de activitate. El a conferit și conferă actului creator un indiscutabil criteriu de personalitate, în acest context și pe o asemenea coordonată înscriindu-se însăși cultura și arta. Se poate spune de aceea că literatura, bunăoară, a dobîndit în anii Cîntării României o certă și inconfundabilă personalitate. Spiritualitatea noii epoci este inseparabil legată de pulsul și vigoarea aduse în cîmpul rodnic al realității de viziunea umanistă, concretă, în care viitorul este gîndit și amplasat, prin programul partidului, în zona de maximă eficiență a efortului conștient și responsabil, cu o consecvență de netăgăduit a făuririi valorilor celor mai autentice și mai durabile.

Îmbogățite în expresia aboradru problematicu realității, a omului în mulțimea și revelatoarea sa condiție, literatura și arta au găsit și găsesc în marele festival al muncii și creației un cadru specific, original, de a se manifesta, lărgindu-și considerabil audiența și prestigiul la public. Efectul stimulator al festivalului se resimte într-o extrem de densă paletă de preocupări și ceea ce este mai notabil rămîne însăși această unire a tuturor capacităților și eforturilor creatoare pentru ca noua sensibilitate, noua spiritualitate să se integreze armonios între valorile și direcțiile epopeii naționale, în această atît de complexă și revelatoare imagine a noastră despre noi înșine, despre rolul și locul nostru în materie de progres și civilizație. Decurg de aici resorturi și considerente de ordin moral, politic și social care ne implică și explică totodată în lumea unei permanente identități. Fapt de istorie vie a actualității și fapt deopotrivă al perspectivei, ceea ce, în termenii prezentului și viitorului, ține de însăși configurația și esența marelui festival național care este Cîntarea României, ține de modul mereu mai înalt și responsabil, în care literatura și arta se produc în numele oamenilor, pentru oameni.

Luceafărul

„Chemare" — sculptură de Justin Năstase

CREAȚIE ȘI ANGAJARE

Realitatea fascinantă

Sînt moduri de receptare a realității care pot da naștere (și au dat !) unei literaturi care să lase impresia de viață bine însușită, transfigurată. Îți trebuie geniu sau o mare forță de sinteză pentru a reuși, ca autor, să creezi o operă în care să dispară aceste mici amănunte și să rămînă inconfundabilul sentiment că asta e viața. Modul de prizăa la realitate descris mi se pare însă mai degrabă ineficient decît insuficient, chiar strălucitoare fiind tehnica pusă înaintea conținutului capătă o frumusețe în sine, dialogul spumos al străzii nu transmite, oricît de fidel ar fi reprodus, autenticitate, rezultatul fiind un oportunism pentru galerie, nu departe de discursurile dintr-un parc englez.

Importantă mi s-a părut priza la realitate pe cont propriu. (Scot din această categorie literatura de război). Folosirea, uneori abuzivă, a descrierii unei experiențe trăite, reproducerea unor contacte scîntetetoare cu mediul înconjurător, a dat cîteva opere durabile, de aici și senzația oricărui individ care a trăit ceva mai deosebit, că viața sa este un roman și numai o lene, scuzabilă prin importanța unor preocupări de prim ordin, îl împiedică să scrie o carte trăznet. S-o facă alții, de-aia și povestește în stînga și în dreapta evenimentele memorabilei sale existențe.

Experimentarea pe propria piele a senzațiilor pe care le vei atribui altora mi s-a părut o treapta folositoare deși n-am să (de)cad în ispita care a făcut ceva vogă și anume „pentru a descrie efortul unui cal trebuie să tragi alături de el o căruță cîțiva kilometri", nu numai pentru că deșt calul ar face singur treaba asta el și pentru că autorul experimentului ar risca o angajare la un circ de provincie (citește bilci).

Concret și pe scurt, în ce mă privește, am lucrat ani în șir pe mari șantiere pentru a cunoaște această lume aparte. Și pentru a mă cunoaște mai exact. M-a atras. M-a fascinat

Petre Domșa

Continuare în pag. a 7-a

Generația luptei cu inerția

CĂRȚILE DESCHISE ALE LUI GRIGORE HAGIU

(în pagina a 3-a)

ORFEI ROMÂNI

de Edgar Papu

Legendarul Orfeu se cere a fi nu numai auzit — sau eventual citit în fragmentele lirice ce i se atribuie, ci și **văzut.** Prin ochii fanteziei l-a privit, bunăoară, Ovidiu, atingînd strunele lirei cu plectrul de fildeș. Dar cîți nu l-au **văzut** în imaginație ? Și pictorul german din Renaștere Hans Leu cel Tînăr, și regisorii succesivi ai lui Monteverdi sau Gluck și încă mulți, mulți alții.

Acesta este, însă, numai un preludiu pentru a ne apropia de o realitate românească, de o arie, deci, mai legată de originea lui Orfeu. Gîndul îmi merge direct la George Enescu. El trebuia, de asemenea, să fie și **văzut** — nu cu ochii fanteziei, ci cu cei reali — în clipele cînd executa o partitură la vioară. Numai atunci exercita integral asupra auditoriului un efect pe care nu l-aș putea numi altfel decît **inefabil,** fiindcă Enescu intruchipa, în același timp, și un miracol **vizual.** În momentele excepționale, de înaltă inspirație, el minuia cu atîta imaterială finețe arcușul, încît parcă rămînea în aer și nu atingea vioara. Părea bagheta magică a unui vrăjitor, care, **ex nihilo,** făcea auzul nostru să primească sunete nemaiauzite.

Iar omul, neclintit în picioare, nu cheltuia nici un efort — cel puțin vizibil — asemenea unui demiurg. Personal, niciodată n-am simțit cu atîta acuitate fluidul apropiat al **geniului.** Era o prezență care tulbura și răscolea. Dar nu acționa ací numai geniul. În acele clipe neclintirea suverană a lui Enescu sugera o energie elementară a pămîntului, o stihie.

De aceea parcă nici nu se consuma el, ci ne consuma numai pe noi prin emoția pe care ne-o provoca. Într-o asemenea postură îți imprima convingerea că știe mai mult și poate mai mult, asemenea pămîntului inepuizabil, care ascunde mai mari avuții într-însul decît ceea ce îți dăruiește momentan. Și într-adevăr, că el nu punea cel mai mare preț pe aceste asa zise „virtuozități" ale sale. În străfundurile ființei sale trăiau vii acordurile lui Oedip din „Vox maris" și din celelalte mari creații ale sale de compozitor. Acesta era substratul neistovit, care hrănea și vraja sa ca executant, acea vrajă ce ne făcea să vedem într-însul o reintrupare a lui Orfeu. Dar parcă n-ar fi singura pe care o văzusem pe pămîntul nostru, desigur nu chiar la același grad de combustie.

Astfel, amintirea imaginii de neuitat a lui Enescu executînd o partitură la vioară îmi trezește acum asociații involuntare. Pe cine am mai văzut la noi așa ? Sau aproape așa ? Și deodată mi-l amintesc pe Sadoveanu — pe acest megies de ținut al lui Enescu citind din propria-i operă. Nu tot asemenea rodnicului pămînt românesc lăsa și el atunci impresia că ascunde cu mult mai mult decît dăruiește mo-

Continuare în pag. a 7-a

CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ (XXVIII)

Puritatea folclorului

Arta și înțelepciunea populară sînt emblematice pentru o națiune și o seamă de rațiuni adînci ne obligă a le apăra pe mai departe. Imperativul este cu atît mai legitim pentru un popor ca al nostru, care prin folclor înțelege, de multe ori, istorie. Adevărul este că avem un folclor excepțional, de o bogăție și varietate tulburătoare, așa cum e însăși istoria noastră, așa cum e însuși sufletul frumos al românului. Petrecut din generație în generație, precum o tortă din basilicile daco-romane ale întemeierii dintîi, tezaurul care străbate negura veacurilor s-a îmbogățit de la epocă la epocă, a captat aluviuni și noi filoane aurifere, le-a decantat și le-a sporit strălucirea, adăugîndu-le ca pe o ofrandă la picioarele secolului XX. Dacă Dunărea este apa tutelară în biografia românilor, atunci mă încumet să afirm că folclorul este fluviu, triumfal al sufletelor noastre, izvorînd din pădurile adînci al Hiperboreei și revărsîndu-se în Marea cea Mare a eternității. Pe vremea cînd nu erau școli și nici mijloace de informare în masă, pe vremea cînd oralitatea făcea cale de secole pentru a consacra o baladă sau un cîntec pe toată cuprinderea teritoriilor românești, ei bine, pe atunci, cea mai înaltă Academie a conștiinței naționale a reprezentat-o folclorul. Poate că ne-am obișnuit prea mult cu el, poate că pentru unii a devenit un fel de bătrîn supărător, care ne tot dă pilde morale, dar un lucru e sigur — fără folclor nu putem trăi, el e un crimpei din actul nostru de naștere ca popor. În Discursul de receptie rostit la Academia Română în sesiunea solemnă din 9 iunie 1923, **Mihail Sadoveanu spunea : „În durerile și furtunile negurosului nostru trecut, doina și cîntecul bătrînesc au fost izvoare de viață și energie. Cît, suferind, acest popor a cîntat, el dădea dovadă că trăieste și va răzbi. De atunci încă pregătea vremurile de azi și viitorul.** De

Corneliu Vadim Tudor

Continuare în pag. a 6-a

REPERE LITERARE CONTEMPORANE

Bolta timpului

O situație paradoxală se petrece atunci cînd un timp istoric dominant, o macrostructură istorică, va încercui o societate tradițională. Timpul acesta, purtînd cu el schimbările lumii va prelua sub cadența-i numai „formele" acelei societăți și **straturile periferiale** ale personalității, dar niciodată nucleul lor. Societatea încercuită de forme modernizate este o **societate enclavată,** iar timpul istoric dominant va fi pentru ea un **timp bolțit.** Sufletul omului, el însuși încercuit de straturile periferiale lustruite după culorile timpului, va fi o stranie **enclavă psihologică** pe care antropologia culturală nu a cercetat-o mai deloc. Fenomenul de societate-enclavă este deosebit de complex și ar putea arunca lumini noi asupra manifestărilor care se petrec în așa-numitele societăți coloniale, în general, în **ariile periferiale** ale geografiei sociale regionale sau planetare. Timpul acesta boltit va închide societatea locală într-un cronotop lipsit de dinamism și va întreține un straniu **fenomen de insularizare.** Radu Rosetti pomenește, în memoriile lui, despre un asemenea moment în istoria Principatelor cînd boierii nu mai știau nimic ce e pe lume. Această insularizare va atrage după sine o degradare a moravurilor, o pauperizare și o ruralizare a societății cu efecte dintre cele mai dramatice. O lungă perioadă de semibarbarie se va așterne pe scena acestor societăți. Fenomenul de însularizare cu ampla degradare umană este evocat de Eugen Barbu în remarcabilul său roman „Săptămîna nebunilor".

Paralela dintre cele două orașe — Venezia și București — care reprezintă axul romanului are un tîlc istoric aparte. Venezia petrecea aceeași închidere ; aceleași simptome, altfel colorate însă, ale insularizării se cristalizează în orizonturile ei psihologice ca și în cazul „Bucurescilor". Degradarea moravurilor, societate parazită, colcăiala apetiturilor, lihtisul Lucreziei Vimercati, ciudat alter ego al lui Hrisant Hrisoscelu, nostalgia unor locuri deschise, necunoscute de fapt niciodată dar totusi evocate, ca acel Paris, ciudat punct de fugă imaginară a Lucreziei, aceeași fosgăială a gîndacilor sub țesătura sonoră a păianjenilor, degradarea spațiului construit etc., etc., într-un cuvînt, aceleași semne ale **descompunerii,** sînt prezente și în mediul insular al **Veneziei** ca și în celălalt capăt al osiei, insula orientală, **Bucureștii.** Trecerile lui Hrisoscelu din mediul Bucurescilor în cel al Veneziei sînt de fapt o stare de permanentă alunecare pe axul „lihtisului" între cele două ipostaze ale insulei sociale pe care le trăia Europa în acel ceas al istoriei sale : **Venezia** și **Bucureștii.** Numai în literatura lui G. Marquez cu acel „veac de singurătate", este evocat cu o asemenea forță fenomenul insularizării lumii, al împrizonierării ei în enclava încercuită de apele unui alt timp istoric care n-a pătruns pînza freatică a unor locuri stătute. Fenomenul insularizării sociale declanșează un **timp psihologic** întrerupt care nu mai poate înainta dar permite cursul îndărăt. Atît Lucrezia Herula Vimercati cît și Hrisant Hrisoscelu sînt prinși de timpul acesta care nu-i mai scapă decît pentru a le face căderile și mai complete și nesăvîrșirile mai evidente. Herula Vimercati este și ea prizoniera acestui timp și tot mai dese vor fi momentele în care îl trage pe Hrisant după ea în zarea „morților ei de la San Michele, care o

Ilie Bădescu

Continuare în pag. a 6-a

Dilema textualistă (I)

Concept nou și imoloziv, recent introdus în practica literară de la noi (în DEX, ediția 1984, cuvîntul nu apare deloc), textualismul este o modalitate literară cu ajutorul căreia scriitorii culți scriu **texte** iar cititorii, după lectura **textelor,** trebuie să ghicească întocmai ce au citit. Termen specific preluat deocamdată mai mult de teoria literară decît de creația literară propriu-zisă (iată aici un prim paradox : teoria literară o ia cu pași repezi înaintea creației, ceea ce nu prea se întîmplă în literatură —) textualismul poate fi asemuit cu un fel de modalitate ihtiologică a literaturii care poate duce literatura spre un finiș spectaculos, ingrat și amar dar și foarte modern : finișul în coadă de pește... Suplă și eflorescentă, dilema textualistă se află acum în intense și mozaicate studii antropologice făcute la domiciliu mai cu seamă de cititorii a căror coloană vertebrală este extrem de sensibilă la tendințele inovatoare de cele mai diverse origini.

Creația textualistă de la noi pare a-și avea originile în metaromanul lui **André Gide, Les Faux-Monnayeurs (Falsificatorii de bani),** apărut în 1926 la Paris, metaroman căruia i se pot adăuga alte trei creații ale aceluiași celebru francez : **Paludes** (1895) **Les Cahiers d'Andre Walter** (1891) și **Le Journal des Faux-Monnayeurs** (1926). Tot în Franța mai scriu metaromane Malraux, Camus, apoi, ceva mai tîrziu, adepții noului roman francez. În 1949, **Thomas Mann** își scrie și el „romanele romanului" — **„Doktor Faustus"** și **„Cum am scris Doktor Faustus"** — difuzate apoi în toată Europa. **Musil, Döblin, Durell** scriu și ei metaromane. **„Cuartetul din Alexandria",** a lui **Lawrence Durell** este probabil una din cele mai interesante realizări ale acestui domeniu atît de controversat. Unul dintre primele metaromane din Europa este și realizarea criticului și scriitorului polonez **Karol Irzykowski** care, în 1903, a scris o carte cu un titlu pe cît de neobișnuit, pe atît ermetic : **Paluba.**

Peste numai șase ani deci (în 1991) textualismul, în aparență cea mai nouă descoperire estetică din domeniul literaturii, va împlini nu mai puțin de... o sută de ani, ocazie fericită de a sărbători centenarul acestei metode derutante care depășește ca virstă mai toate curentele principale din Europa ultimului veac. Parnasianismul, decadentismul, postimpresionismul, cubismul, neoclasicismul, fantezismul, futurismul, vorticismul, imagismul, expresionismul, constructivismul, suprarealismul, noțiuni care par astăzi din ce în ce mai desuete, sînt, cum se vede, școli literare mai tinere sau cam de o aceeași virstă cu textualismul care pare acum, în 1985, ultima descoperire estetică, modalitatea ultramodernă de revoluționare a literaturii.

Din multitudinea noțiunilor denominative privind metaromanul, poetica modernă a reținut următoarele formulări cît de cît acceptabile, mai mult sau mai puțin apropiate de adevăr : **noul roman, roman recherche, romanul total, romanul romanului, romanul deschis, antiromanul și romanul sac.** Noi am mai adăuga-o, ca pe o propunere personală, și pe aceea de **roman mimetic.**

Întîiul **roman mimetic** de la noi pare a fi **Martorii** lui **Mircea Ciobanu,** apărut în 1968 și căruia i-au urmat alte apariții de acest fel semnate de autori din cei mai diverși investind talent și muncă în acest sens. **Ingeniosul bine temperat** (1969) de **M. H. Simoinescu, Ficțiune și infanterie** (1981) de **Costache Olăreanu, Solstițiu tulburat** (1982) de **Paul Georgescu, RZ** (1982) de **Terente Robert** (probabil un pseudonim al unui grup sau chiar al unui singur autor care vrea să repete experiența lui Emile Ajar), **Caiet pentru...** (1984) de **Al. George, Un burgtheater provincial** (1984) de **L. Ciocârlie, Șarpele cu clopoței furați** (1984) de **Dan David,** sînt numai cîteva scrieri de acest gen apărute la noi după romanul mimetic al lui Mircea Ciobanu. Proza scurtă textualistă din ultima vreme proliferează într-un ritm cu adevărat amețitor, textualismul deve-

Adrian Dafir

Continuare în pag. a 7-a

ARHIVA SENTIMENTALĂ

Permanența principiului Yin (II)

Paul Anghel

Cît de veche este literatura creată de oameni ? Cea mai veche. Răspundem astfel, fără a clipi, întregind imediat afirmația printr-un argument : literatura magicului universal le aparține. Noi înșine, în urmă cu ani, încercînd o periodizare a literaturii orale după un alt principiu decît cel curent, am ajuns la concluzia că cele mai vechi producțiuni folclorice sînt nu plugușoarele, baladele, orațiile de nuntă, ci descîntecele, vrăjile, desfacerile, blestemele, care au fost create pretutindeni de femei. Din acest punct de vedere, al mentalității adică, femeile de pretutindeni se aseamănă. Un descîntec asirian, arhaic chinezesc, aztec, irlandez sau românesc comportă o aceeași schemă rituală, chiar dacă materia expresivă e diferită, ca și cum toate ar fi fost închipuite de o singură femeie, universală. Faptul că modelul trancende spațiilor e întărit prin faptul că acesta are simultan și o transcendere temporală deci o demnitate de model. Femeia-e aceeași, în prima literatură a lumii, indiferent de spațiu și timp. Ea răspunde inițial de legătura cu cosmicul, cu ploile, ninsorile, încolțirea, înflorirea, desfrunzirea, fiindcă ea deține taina fertilă !, și tot ea răspunde de relațiile inter și intra umane pe care le decide prin aceleași procedee : descîntec, vrăji, desfaceri, faceri, blestem. Se va spune că aceasta e o literatură a neputinței, oricum a defensivei. Se poate, văzută de azi. Dar aceasta e și cea mai veche și cea mai îndelungată literatură a lumii. Într-un fel, mitul biblic e contrazis. Eva a apărut mai întîi, Adam pe urmă, chiar dacă el s-a înhămat la muncile cele mai grele și mai pline de risc : vînătoarea, războaiele.

Se va spune c-am inversat cronologia, că întîi au apărut vînătoarea, războaiele, ca acte civilizatoare. E adevărat. Aceste acte prime n-au scos însă omul din regnul animal, și nu-l scot nici azi. Cu încăpățînare, chiar după investirea sa ca factor prim de civilizație bărbatul se reîntoarce cu fervoare la condiția sa primară : bruta. Dar chiar și literatura lui, prin excelență epică — balada sau cîntecul voinicesc, povestea, basmul, epopeea, au apărut mai tîrziu. Vorbim de o posterioritate absolută, principială, fiindcă anterioritatea faptelor despre care se narează este indiscutabilă. Literatura magicului, prin excelență feminină, este lirică și dramatică în același timp, întoarsă înspre interior, aducînd exteriorul înlăuntru, un fel de lentilă concavă care concentrează existența, o substanțializează, o face enigmatică, în regimul lunarului. Literatura ulterioară, de tip clasic și de emanație masculină, este prin excelență epică, întoarsă înspre exterior, o lentilă convexă care vede sculptural existența, limpezind-o, esențializîndu-l, aducînd-o în regimul solarului. Opoziția clasic-romantic își are obîrșia aici, în acest strat literar prim, de la care în chip firesc se edifică o posibilă ontologie. Putem spune deci că omul a debutat prin a fi romantic (lunar),

Continuare în pag. a 5-a

CRONICA LITERARĂ

ALEXANDRU DUȚU: «Călătorii, imagini, constante»

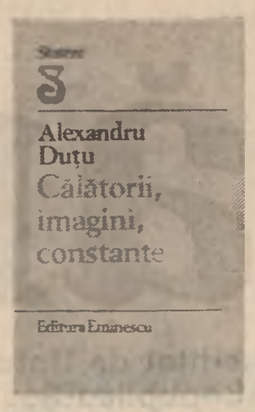

Alexandru Duțu s-a afirmat în întreg șirul de cărți pe care le-a scris drept un neobosit cititor. Dar „lectura" pe care o face Alexandru Duțu este o lectură particulară ; el nu citește cărți, ci epoci. De aceea „lectura" lui se extinde asupra tuturor dovezilor artistice, culturale, de epocă, ce pot fi „citite" și interpretate pentru a descoperi o lume apusă. Lectura autorului Călătoriilor, imaginilor, constantelor, este prin excelență o lectură nu în litera ci în spiritul textului. Iar spiritul se dezvăluie într-un context mai larg în care convergența informațiilor stabilește spiritul în pofida uneori a literei. Alexandru Duțu este un istoric cultural interesat de mentalități. Firesc, fiecare epocă are un mod al ei de a înțelege lumea, un cod care se impune în comunicare, iar acel cod se cere descifrat în primul rînd după domnia sa. În afara acestui „cod" de epocă textul, oricît de expresiv în aparență, poate rămîne mut. Lectura devine astfel o subtilă detectivistică în care libertățile investigatorului sînt mici, înaintarea depinde de metodă, iar concluziile de orizontul cultural și informativ al întreprinzătorului. Detaliile cele mai nesemnificative în aparență devin repere centrale în propusa înaintare în „text", în cunoașterea realităților către care ne îndreptăm. Este de fapt o operă de savantă filologie, care-și aliază alte cîteva discipline. Din acest punct de vedere cultura literei nu poate fi despărțită de cultura imaginii, litera contribuind și ea la constituirea de imagini. Terenul este deci mult mai comun decît ar părea la prima vedere. A citi, pe teren românesc, cronicile medievale fără a le pune în relație cu imaginile pe care ni le transmite epoca, în primul rînd cele arhitectonice și picturale înseamnă a văduvi lectura și concluziile ei.

Călătorii, imagini, constante reia temele predilecte ale cercetării și pledoariei lui Alexandru Duțu într-o ilustrație nouă. Chiar prima parte a cărții : **Colocvii și călătorii**, care cuprinde relatări din voiajele făcute la Torino sau New York, Tîrgoviște sau Berlin, Londra sau Ohrida, se subordonează aceleiași încercări de a desprinde detaliul semnificativ, de a descoperi mentalitatea prin citiva „semnificanți" ai ei intîlniți de călător. Pe terenul cercetării istoriei mentalităților, terenul predilect al lui Alexandru Duțu, acesta se așează în capitolul **Jocul imaginilor** unde descifrează imaginea neamțului și a turcului după asedul Vienei, rostul comunicării prin scrisori la români în epoca luministă, locul culturii românești în dezvoltarea civilizației din Sud-Estul european, vîrsta literaturilor sud-est-europene, etc. Ce înseamnă „jocul imaginilor" ? Mai întîi evoluția lor : asupra turcului și a Turciei ca imperiu, apuseanul și-a creat în timp o imagine. Această imagine a devenit un bun de întrebuințare. Ca bun de întrebuințare ea a devenit un cliseu valabil pînă cînd noi contacte, noi informații modifică cliseul, îi adaugă substanță sau pur și simplu îl subminează înlocuindu-l cu un altul, mai aproape de adevăr, sau chiar cu o imagine reală a lui. Problema pe care o pune aici, direct și indirect, Alexandru Duțu este a inerțiilor și erorilor de informare și de receptare, a efectelor culturale decurse din inerții. Imaginea turcului evoluează pentru occidentali de la impresie, către cunoașterea exactă, de la superficialitate, către substanțialitate. Dar în timpul evoluției aceste imagini evolutive, intermediare, sînt noțiuni operante și decisive. Același este cazul imaginii „neamțului" pentru răsăriteni. Și într-un caz și într-altul e vorba de două tipuri de mentalități, relativ izolate, care se ignoră și care-și construiesc imaginea lumii pe falsuri inițiale, treptat corectate. Fiecare mentalitate urmează a fi descifrată și abia după aceea situată valoric. Punctul de vedere, metoda, pentru că aceste „lecturi" profită de o adevărată metodă de lucru, întemeiată pe interdisciplinaritate, este rodnic atît în cîmpul comparatisticii, cît și în acela al analizelor interne. Revelator este eseul **Tudor din Vladimiri și mentalitatea vremii lui** unde se pleacă de la imaginea culelor oltenești rămase astăzi în picioare pentru a păși de aici înapoi către o „citire" a epocii lui Tudor altfel decît se face de obicei, adică în micul ei univers de relații, în țesătura intimă a raporturilor umane care fac din carte un liant activ. Rezultă de aici un Tudor Vladimirescu al cărții, un cititor de tipărituri, un cunoscător de realități conform mentalității timpului său, un retor marcat de literatura vremii sale. Dincolo de aceste condiții de formare și de expresie intelectuală ale viitorului revoluționar vin celelalte, de diverse facturi și surse, privind căsătoriile, raporturile comerciale, calamitățile naturale și cîte toate pot fi și pot prega ți o mișcare ca aceea a lui Tudor Vladimirescu. Aici cercetătorul trebuie să aibă, și Alexandru Duțu are, răbdare și vocație de romancier care caută amănunte și zidește cu ele. Universul înfăptuit pe această cale nu-l contrazice pe Tudor și fapta lui ci-l îndreptățește. Alexandru Duțu reține mai ales calitatea lui Tudor Vladimirescu de a fi urmașul și reprezentantul unei culturi populare care se împărtășește de cea urbană, ceea ce contrazice regula prin care indeobște doar reprezentanții culturii urbane se pot împărtăși de cea populară. Văzut astfel Tudor din Vladimiri scoate din dilemă și dihotomia cercetătorilor lui. N. Iorga asupra lui Tudor Vladimirescu, care-l văzuse pe acesta mai ales ca „țăran" și expresie a sufletului țărănesc, pentru a constata la bătrînețe că, de fapt, Tudor este un „avocat", produs al mediului urban, deloc țăran, fără a fi găsit sau formulat punctul de împăcăciune a celor două versiuni. Cum N. Iorga stabilise că revoluționarii eteriști sînt mai ales juriști, „avocați", surprinzînd drept trăsătura specifică care-l plasa pe Tudor Vladimirescu în fluxul vremii, unde-l vede, pe alte căi, ele impuse de istoria mentalităților, și Alexandru Duțu. De altfel, trebuie zis că pe aceste căi, fără program și fără vreun sistematism, a umblat de nenumărate ori și N. Iorga, de unde calitatea-i de precursor, pe care Alexandru Duțu i-o acordă, implicit și explicit de multe ori. O introducere **Mai multă substanță, cu mai puțină artă** îmbrățișînd pe cititor de rosturile și mijloacele eseului „Jocuri de epoci" pe care ne-o propune pertinent și eficient Alexandru Duțu. Opera este indiscutabil importantă pentru că atinge la limită aspecte culturale și artistice subtile, tot atîtea argumente împotriva inerților și prejudecăților curente, adică ale noilor „clișee" de mentalitate, care se constituie la rîndu-le în obstacole ale libertății de gîndire contemporane.

M. Ungheanu

ROMULUS COJOCARU: «Împărații»

În cronica la romanul Ristea împărat (Editura Scrisul Românesc, 1984) de Romulus Cojocaru, observam asemănările acestui tip de proză cu „poezmele" lui Marin Sorescu din **La Lilieci**. Aceeași vorbire colorată, aceeași onomastică expresivă, același „oltenism" al caracterelor. Însă, în timp ce Sorescu își numea compozițiile poeme, iar critica il credea și găsea justificări dintre cele mai abile acutei absențe a lirismului, Romulus Cojocaru, fire, probabil, mai puțin lirică — deși a publicat cîteva volume de versuri — se mulțumește să scrie proză — proză și o face cu evidentă înzestrare. Noul său roman, **Împărații**, (Editura Cartea Românească, 1985) continuă „povestea" lui Ristea și a consătenilor săi dintr-un sat de prin preajma Severinului. De fapt, conform cronologiei evenimentelor, **Împărații** trebuie citit înaintea lui **Ristea împărat**. În acesta din urmă — primul în ordinea publicării — Ristea e mort, iar cei care îl însoțesc pe ultimul său drum — prieteni, dușmani, neutri — refac, prin monolog interior sau prin dialog, imaginea vie a mortului. În **Împărații**, Ristea e viu și extrem de activ, s-a întors de pe front (al doilea război mondial) fără un picior, dar cu o intensă voință de schimbare a propriului statut social. Ne aflăm în perioada cooperativizării, a „lămuririlor", a mutațiilor radicale cu care se confruntă colectivitatea rurală. Ristea este președintele C.A.P.-ului proaspăt înființat, se simte bine în noua sa condiție, care îi permite să-și desfășoare marile energii. El este un om al începutului de drum, autoritar și, deocamdată, fără ezitări, așezînd pe primul plan acțiunea și ignorînd reflecția. Comentariul faptelor sale și, în general, al vieții satului, revine personajelor-narator, care schimbă ștafeta de la un episod la altul al romanului. Episoadele sînt scurte — de la cîteva pagini la cîteva rînduri — întîmplările se succed într-un ritm debordant, pofta de vorbă este colosală. Se vorbește în orice împrejurare, cu orice prilej, cu motiv sau fără motiv, despre probleme importante sau despre nimicuri, în inconfundabila „limbă" oltenească, de o rară savoare lexicală. Cînd nu sînt comentate întîmplări reale se aproximează, conform unei logici speciale, în care naratorul se include de fiecare dată, asupra cursului evenimentelor : „Neîntîrcatu a beut bere pînă s-a îmbătat, de drag că doctoru i-a băut pe-al lui în balamuc. Cînd a aflat de la vorbă Fănică Belterie că i-a pus și lui foc și i-a ars pătulu și magazia, i-a ieșit berea pe nas, s-a făcut ca o babă și-a început să se smiorcăie că i-a lăsat în sapă de lemn ăla care i-a pus foc. Să vedem de unde-o să ia banii pe care i-a împrumutat. Don' Nae o să-i amîne da' Fănică Belterie o să-i pună unghia în gît, o să zică dă-mi banii ori îți iau două pogoane de pămînt, că am nevoie de bani, că, iote, îmi dețeu și mie foc, nu numa ție. Dacă nu-i dă, îi ia pămîntu, dacă îi dă, o să vîndă pămîntu ca să aibă bani să-i dea. Tot un drac e, și una și alta. Musai să vîndă pămîntu. Cînd ești cu cuțitu la os, îl vinzi pe ce apă nu cură. Ăla care o să-l cumpere nu se uită la tine la sufletu tău, nice, îți dau atît, dacă nu, nu, că nu te rog să ți-l cumpăr, tu mă rogi, eu îți fac un bine că ți-l cumpăr, în loc să-mi mulțumești tu te faci al dracului. Și-o să dea pămîntu, o să-l vîndă, că Fănică Belterie nu-i omu care s-așteptе, îl l-ai găsit, ăla nu așteaptă. Acu vrea, nu vrea, musai să vîndă pămîntu să scape de datorii. Îl bagă în balamuc acu pe fiu-său că avu bani, da' de unde o să ia bani să-l scoată, aici e buba. N-o să vîndă în fiecare zi pămînt, acu, ca să plătească datoriile, pe urmă să-l scoată din balamuc. Ce mai, e val de mama lui care l-a făcut. Din cauza nebunului de fiu-su, ajunse sărac. Nu mai vorbesc c-o să trebuiască să-și facă pătul și magazie, că n-o să stea cu griu și porumbu în bătătură. De unde să aibă bani ? O să vîndă pămîntu. Păi dacă vinde pămîntu să facă pătul și magazie, să aibă unde pune griu și porumb, de unde porumb și griu, că pămîntu îl vinde, că porumb și griu pe pămînt se fac. Ca să nu moară de foame, o să ia griu cu împrumut, că al lui fu în magazia care arse. Eu îl vait pe el că sărac, da' pe mine mă uitați, care sînt sărac de cînd mă știu pe gogoșaru ăsta.

Așa-i cum vorbește, cînd i-e milă de zău, năcazu lui îl uită. Și așa mai departe, din vorbă în vorbă, într-un limbaj de mare expresivitate, probînd un remarcabil simț lingvistic. Înșiruirea în acest amalgam surâzător, evenimentele narate își diminuează dramatismul, conflictele pierd din intensitate, totul pare că se întîmplă doar pentru a fi vorbit, plimbat cu vorba sancționat cu umorul. Acest rostiri devine mai important decît evenimentul care îl provoacă, efectul acestor substituiri de funcție fiind adevărata confruntare.

Prezența limbajului actionează circular și într-o altă direcție. Frumusețea mai multor narațiuni ar fi putut fane din **Împărații** un roman politonic. „Vocile" nu au însă individualitatea cerută de o astfel de construcție. Toate personajele vorbesc la fel (în fel de cuprins) deși ritmul forța cuvîntului a acelorași caracteristici stilistico-lingvistice, care ne permite manifestări ex-centrice și, deci, individualizarea. De aceea, **Împărații** este o partitură „interpretată în unison", a cărei valoare stă mai ales în ritmicitate, cît și în robustețe.

Ca și în **Ristea împărat** și aici enumerările este predilectă, de un pitoresc greu de egalat. Xoviciu se descurcă greu într-o lume în care poreclele concurează serios registrul de stare civilă : „Mi-a făcut semn să mă apropii. M-am apropiat. Sta pe scăunelul cu trei picioare în ușă și fuma. «Du-te la Capmare și sounе-i-l chem eu». Nu știam cine-i Capmare. Nu știam unde stă. Nu i-am spus de frică să nu mă bată. L-am întrebat pe Nătică Măcriș unde stă Capmare. «Capmare e Ion Sgincă. E frate cu Golașu. Sînt de-ai lui Mămăligăcalcă. E vecin cu Bîrzoiu. A venit aseară din război și nu are o mînă din cot-». Apoi : Sandu lui Orăt, Sdrîncu, Ghimpău, Cocă Coltoiu, Ciutălebe, Ficate, Ploscan, Grigore-al lui Vezure, Gogoașa, Gîrgaune, Vilvoi, Firfiric, Chiorobaș, Pulită, Treiopinci, Ion al lui Bucă, Maria lui Bizdoacă, Itaiche, Ciortan, Percitoru, Cafadaru, Zbanț, Boboloacă, Pupurici, etc.

Și desigur, Ristea, iubit și urît, ascultat și contestat, mereu însă decis în ceea ce face, „trăgînd" satul după el, ca un ciclist evadat din pluton, care impune ritmul cursei.

Romulus Cojocaru privește această umanitate cu evidentă simpatie, dar de la o anume distanță, profitabilă coerenței viziunii. Autorul nu impune — așa-zicînd-personajelor sale un canon după care acestea să judece epoca. Ele sînt lăsate să-și epuizeze, în discurs, experiența personală, iar imaginea de ansamblu rezultă din însumarea acestor spontane depoziții verbale.

Funcționează la eroii lui Romulus Cojocaru un permanent refuz al dramatizării situațiilor, al afișării suferinței. Ei fac „haz de necaz", cu un umor amar, în care agresivitatea verbală disimulează demnitatea și compasiunea. „Împărații" sînt doar „răi de gură", dar buni la suflet.

Mutați, editorial, de la „Scrisul Românesc" la Cartea Românească", adică, de la Craiova la București, oltenii lui Romulus Cojocaru și-au păstrat intactă originalitatea.

Valentin F. Mihăescu

Revista „Luceafărul" pe plaiurile Luceafărului

Timp de cîteva zile — 23, 24 și 25 septembrie 1985 — un grup de redactori și colaboratori ai revistei „Luceafărul" s-a aflat în județul Botoșani, participînd la un șir complex de manifestări menite să stabilească o mai strînsă și directă legătură între revistă și locurile natale ale Luceafărului poeziei românești. Oaspeții — Nicolae Dan Fruntelată, redactorul-șef al revistei, Mihai Ungheanu, redactorul-șef adjunct, Gabriela Hurezean, Constantin Georgescu, Iulian Neacșu și Ionel Botez — au fost primiți de tovarășul Iulian Ploștinaru, prim-secretar al Comitetului județean al P.C.R., și de tovarășul Lazăr Băciucu, secretar cu probleme de propagandă al Comitetului județean al P.C.R. Cu acest prilej, scriitorii au fost informați despre principalele realizări economico-sociale ale județului, precum și despre perspectivele dezvoltării ulterioare a satelor și orașelor botoșănene, exprimîndu-se dorința ca aceste acțiuni ale revistei la Botoșani să se permanentizeze, integrîndu-se numeroasele manifestări culturale botoșănene intrate deja în tradiție.

În prima zi a șederii la Botoșani, delegația „Luceafărului" a vizitat Întreprinderea de Confecții din Botoșani, unde tovarășul Nicolae Pasăre, directorul unității, le-a prezentat oaspeților sectiile mai importante, vorbindu-le despre aparitia si consolidarea prestigiului industriei usoare botoșănene, ale cărei produse au ajuns bine cunoscute atît în țară, cît și în străinătate.

La sediul Bibliotecii județene „Mihai Eminescu", a avut loc o întîlnire cu membrii Cenaclului din Botoșani al Uniunii Scriitorilor, în cadrul căreia s-au discutat chestiuni privitoare la modul cum este cunoscută și citită revista la Botoșani, probleme ale colaborării scriitorilor de aici cu revista.

La Casa de cultură a științei și tehnicii pentru tineret, s-a desfășurat o întîlnire cu elevii claselor a XII-a din liceele municipiului Botoșani, urmată de o șezătoare literară. Au citit scriitorii bucureșteni, membri cenaclului botoșănean, precum și cîțiva tineri, reprezentanți ai cenaclurilor literare din liceele orașului.

În timpul celei de-a doua zile a manifestărilor, oaspeții au vizitat Întreprinderea „Electrocontact", unde ing. Emil Alexa, directorul întreprinderii, Eugen Iațcu și Maria Agachi, secretari ai Comitetului de partid al întreprinderii, precum și Dumitru Zvincă, președintele Comitetului sindical le-au prezentat scriitorilor întreprinderea și realizările ei, le-au vorbit despre mișcarea de inventii și inovații, despre emulația culturală existentă aici. Cenaclul literar al întreprinderii s-a prezentat prin cîțiva din membrii săi, care au citit versuri, discutate apoi într-o scurtă convorbire privind sensul unui cerc literar și direcția dezvoltării tinerilor autori ascultați.

În sala de marmură a Teatrului „Mihai Eminescu", a avut loc întîlnirea reprezentanților revistei cu profesorii de limba și literatura română de la școlile din municipiu, discutîndu-se în special chestiuni privitoare la literatura pentru copii, la posibilitatea ca „Luceafărul" să introducă în coloanele sale rubrici care să se facă utile profesorilor și elevilor.

În după-amiaza aceleiași zile, a fost vizitat Muzeul memorial „Mihai Eminescu" de la Ipotești.

Ultima acțiune a zilei a constituit-o vizitarea I.A.S. Cătămărăști, unde Ioan Gimir, directorul Trustului I.A.S., și Doru Abrahamfi, directorul întreprinderii, le-au înfățișat oaspeților realizările întreprinderii, vorbindu-le despre preocupările de sporire a producției agricole în județ.

În cursul celei de-a treia zile, reprezentanții revistei au fost mai întîi oaspeții orașului Dorohoi. Tovarășa Elena Burac, primarul orașului, le-a vorbit scriitorilor despre oraș și despre oamenii acestuia, despre unitățile industriale și lăcașurile de cultură de aici. A urmat o vizită la Întreprinderea de Confectii Dorohoi, în cursul căreia scriitorii au fost însoțiți prin secții de tov. Maria Simiciuc, directoarea unității.

Documentarea în județ a continuat la Pomîrla, unde reprezentanții revistei au fost salutați de Ioan Rusu, primarul comunei, și de Viorel Budeanu, directorul coordonator al școlii locale. A fost vizitat micul muzeu din localitate și s-a organizat o șezătoare literară la Casa de copii școlari.

Ultima șezătoare a zilei a avut loc la Liceul agroindustrial Sendriceni, unde scriitorii au fost prezentați de Petre Suciu, directorul liceului.

În tot cursul vizitei la Botoșani și în județ, scriitorii bucureșteni au fost însoțiți de tovarășul Lazăr Băciucu, secretar al Comitetului județean al P.C.R., Gheorghe Jauca, președintele Comitetului de cultură, Mircea Gângă, activist al Comitetului de cultură și de scriitorii botoșăneni Lucian Valea, Lucia Olaru-Nenati, Dumitru Țiganiuc, Gellu Dorian și Emil Iordache.

E. Iordache

VIAȚA CĂRȚILOR

REPORTAJ

«LA NOAPTE, COTIDIANUL»

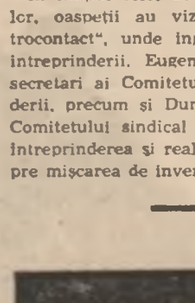

Titlul celei de a treia cărți (după „Aventurile tezaurului Cloșca cu puii de aur" și „Expediție la apa vie") **a lui Corneliu Ștefan** *) **este foarte adecvat conținutului, fiindcă avem a face cu o carte pură de reportaje despre Buzău, fără nici un fel de abateri de la evenimentul cotidian. Scriitorul și ziaristul Corneliu Ștefan ne face să vedem cu ochii un municipiu și un județ crescînd cu fiecare zi, căpătînd ascensiuni nebănuite. Chiar cînd aduce în discuție numele unor scriitori ca V. Cârlova, I.L. Caragiale, G. Ciprian, Urmuz, Leonida Condeescu (primar de urbe) pleacă de la nume de străzi, ori de la hanurile de altădată ale vechiului oraș, peste care se ridică blocuri, se lărgesc astăzi, se redimensionează piețe. Vasile Cîrlova este „poetul fără portret" : „Lipsa actelor de stare civilă, a manuscriselor literare, a unui portret chiar a făcut ca, de-a lungul multelor decenii de cercetare, orice afirmație bazată pe logică și coroborare de date să fie imediat combătută, devenind repede un cîmp de luptă literară". Pornind de la numele unei străzi „Leonida Condeescu", reporterul arată că personajul imortalizat de Caragiale „a fost într-adevăr primar în Mizilul anilor 1900 și ar fi continuat să rămînă obscur primar de provincie dacă, într-un moment de exaltare, n-ar fi atras atenția contemporanilor asupra idealului său de edil. După zbateri îndelungate, obținuse ca trenul expres București—Berlin, via Breslau, să staționeze un minut în gara Mizil". Sigur că după lapidara relatare, se face apel la marele Caragiale, care l-a imortalizat, fiindu-i „amic", în schița „O zi solemnă" și în comedia „Conu Leonida față cu reacțiunea". Cunoscutul om de teatru George Ciprian, celebru prin comedia „Omul cu mîrțoaga", este pus în discuție, pornindu-se de la demolarea spre a fi reconstruită, a unei străzi principale buzoiene, Dobrogeanu-Gherea : „N-a fost greu să-i găsesc casa copilăriei, un han de fapt, unde părinții locuiseră cu chirie (...) situată la colțul dinspre Obor al străzii". Strada este refăcută de reporter din memoria oamenilor în vîrstă. Nu sînt scăpați din vedere nici artiști plastici de înalt prestigiu ca Ion Andreescu, fost profesor la Buzău, ori Brăduț Covaliu, cel ce a donat Muzeului județean cîteva saloane de pictură „expusă generos în expoziția permanentă ce-i poartă numele". Despre Tabăra de sculptură în aer liber de la Măgura, peste care au trecut cinsprezece ediții, a scris foarte mult Corneliu Ștefan.**

Pe lîngă aceste pagini de cultură, multe sînt rezervate industriei și întregii economii a județului, educației. Un reportaj se intitulează „Un salon literar cu Mihai Stoian", în care autorul cărții surprinde una din metodele de investigație ale cunoscutului reporter în probleme de educație prin întrebări de tipul : „M-ar interesa să-mi puneți niște întrebări legate de viață, venite direct din ceea ce ați citit, curiozități, nedumeriri ale dumneavoastră. Nu vreau întrebări prefabricate, artificiale. Cine începe ?" Și de aici un întreg dialog despre educație al scriitorului-pedagog cu elevii Liceului pedagogic „Spiru Haret" din Buzău. Se pot afla multe amănunte de toponimie, de economie agrară, de tehnică a meșteșugurilor din satele buzoiene ; descoperiri de comori tăinuite, date inedite despre scriitorii buzoieni Vasile Voiculescu și sonetistul contemporan Radu Cârneci. În toate investigațiile, Corneliu Ștefan pleacă, cu bună știință, de la cotidian, de la ceea ce gîndește omul de lîngă el implicat în marile probleme ale transformărilor sociale contemporane.

Gheorghe Andrei

***) Corneliu Ștefan : „La noapte, cotidianul", Editura „Eminescu", colecția „România azi", 1985.**

PROZĂ

TENSIUNI INTROSPECTIVE

Promițător începe micul roman*) al lui Ion Hurjui : „La înmormîntarea mea n-a fost nimeni. Nici n-aveam nevoie dealtfel. Atîta timp cît tu lipseai la ce mi-ar fi folosit lacrimile fariseilor. Pe drum am deschis un ochi aprig către răsăritul inutil al soarelui din ziua aceea". (s.a.) Așadar, personajul-narator (textul e o confesiune, la umbra eventualului filon narativ) e mort, drumul lui e însăși „spovedania" lui, moartea e singura care poate reface un circuit existențial. Începutul acesta devine, mai mult decît afirmarea unei „ voințe de credibilitate" — o **voință de restaurare.** „Fraza-prag", incipit-ul e într-un roman, luarea în posesie a universului. Vorbind de noul roman, un critic francez, Raymond Jean, a demonstrat strălucit importanța acestei prime afirmații. Ea este o provocare și în același timp o moarte : deschide fila unei lumi, omoară o sumă de prejudecăți.

Textul de nici 200 de pagini al lui Ion Hurjui, intitulat inabil **(Iubirea din strada a șaptea** e un titlu romantios, deloc potrivit introspecției) este și nu este un roman. O lungă confesiune în ramă vag epică : un medic psihiatru rememorează din unghiul supremei liniști punctele nevralgice ale unei existențe înțeleasă în primul rînd ca raport (și echilibru) erotic. O iubire spiritualizată, vecinătatea ei thanatică, consacrată ca structură imaginară dar și ca structură existențială. Digresivă, cartea lui Ion Hurjui este de fapt căutarea de sine a personajului-narator. Din procedeu, introspecția ajunge principalul mobil. Cîtă ar fi, structura epică se pulverizează : nu există atît personaje și fapte, cît prezențe și sensuri decelate ; analiza primează, la rîndul ei lăsînd impresia de formulare suspendată. **Iubirea...** e scris aproape fără nici o constrîngere formală, de unde aspectul de-sintaxat al textului, mai ales în prima lui parte. A doua secțiune e, din acest punct de vedere, mai ordonată, secvențele încep să se adune ; în a treia, liniile de fugă se string tot așa cum amintirile converg spre centrul unic al relevanței erotice. Experiența aceasta trebuie și ea privită cu circumspecție. Partenerul există numai în măsura în care preconizează — și justifică — hipertrofia eului. Toate raportările se înscriu în același cerc al eului. Pronunțînd cuvîntul **cerc**, să spunem că el are aici o acoperire „morfologică" : personajul principal se învîrte într-un spațiu limitat, amintirile lui studențești, ce încearcă să diversifice narațiunea-confesiune, nu fac altceva decît să închidă cercul, la fel cum „multiplicarea ființei iubite (prin nume : „doamna în Alb, Eleonora, Xia, toate reprezentînd-o pe Ea" ; dar numele nu e decît nu mod de anevantizare) este o strategie deconspirată. O imagine parabolică a **spațiului închis** o reprezintă în acest context — susceptibil de a fi circumscris unei tradiții — spitalul, clinica de boli nervoase. Spitalul de la Simian, „spitalul cu stampe", devine un insolit spațiu de exteriorizare a personalității profunde și, deopotrivă, coloana de susținere a acestei lumi dezarticulate. A „ieși în afară" înseamnă a evidenția drama lăuntrică.

Structura poetică a lui Ion Hurjui răzbate din plin în acest roman. Poetic este aici sinonim cu digresiv. Dar, chiar și un text de asemeena factură presupune o rigoare arhitectonică. În lipsa ei, **Iubirea din strada a șaptea** s-ar susține printr-o anumită formulistică de natură ontologică și prin tensiunile introspective. Dialogul, puțin frecventat, poate fi astfel un alt indiciu ; la fel ingenioasa formulă evazivă atribuită personajului feminin, care scapă mereu de determinări. Romanul lui Ion Hurjui este ochiul confesiv, deschis spre o lume crepusculară.

Costin Tuchilă

***) Ion Hurjui : „Iubirea din strada a șaptea", roman, Editura „Junimea".**

BREVIAR

■ **IN DEZBATERE, CONDIȚIA DEBUTULUI.** O intervenție judicioasă pe tema prezenței tinerilor în viața literară publică Ion Văduva-Poenaru în „Munca" din 20 sept 1985. Autorul, care este și un poet cu opțiuni ferme, comentează trei plachete de versuri, aparținătoare unor lirici din promoțiile recente ; ei sînt, de asemenea, premiați la felurite concursuri literare, republicane. De aici Ion Văduva Poenaru extrage o morală : sînt, zice el, poeți tineri, cu volume apărute, de pildă, la Litera, unde „se publică desigur, după criterii de valoare", și al căror acces la alte edituri este stăvilit prin ideea concursului de debut. Acest concurs de debut, adaugă autorul, „prezintă destul de multe carențe, părîndu-mi-se depășit". Iată o observație corectă, care ar putea să constituie materia unei dezbateri : sînt operative sau nu concursurile de debut în forma în care se desfășoară ele acum ? Respectă acestea sau nu respectă direcțiile majore valorice ale literaturii de azi ? Cine și de ce sînt „jurații" care decid apariția unui debutant ? Se mai pot emite, bineînțeles și alte întrebări, fapt e că o astfel de chestiune există.

■ **UN EXEGET AL „PROPAGANDEI POLITICE".** O remarcabilă colecție de studii, alcătuite în general de cercetători mai tineri și intitulată „Semnificația documentelor sociale" (Ed. științifică și enciclopedică 1985) conține și o cercetare care confirmă pe deplin un exeget : este „Analiza cantitativă și calitativă a mesajelor propagandei politice", al cărei autor e Mihai Milca. Acest sociolog tînăr, cunoscut și pentru preocupările lui în domeniul politologiei, este acela care a dat unica sinteză românească dedicată „propagandei politice", o contribuție de nivel înalt și care stă alături de cele mai solide elaborații în acest domeniu... Studiul de acum completează cercetările dedicate „propagandei politice" și se aplică mai degrabă asupra mijloacelor regulatoare ale acestui proces. Mihai Milca indică, de altfel, proporția stabilită între „tehnică și valori" rezultată din astfel de analize, avînd în vedere mai ales că scopurile propagandei au drept scop constituirea unei „ortopraxii". Ca și în alte dăți, cercetătorul dovedește o inițiere admirabilă în materie, desfășurînd o biografie adusă la zi și cu titlurile selecționate din categoria hotărît reprezentativă : a face studii într-un domeniu atît de delicat, presupune, într-adevăr, știință solidă de carte, pe care autorul român o are și încă într-un chip foarte evident. Interesant e că, aplicată unui domeniu de „tehnică" propagandistică o astfel de cercetare știe să conserve perspectiva corectă : „Pentru teoria și practica propagandei politice — încheie Mihai Milca — analiza conținutului se dovedește indispensabilă, inevitabilă, cu condiția ca ea să nu fie substituită analizei politice, referințelor ideologice și orientărilor valorice. Analiza conținutului presupune, însă, nu mai puțin, adjudecarea de către cercetătorul ce recurge la serviciile ei a unor procedee și algoritmi fără de care utilizarea ei nu este posibilă". Iată un punct de vedere serios, lucid, rezultat din cercetările aplicate pe care le-a făcut un remarcabil specialist în „propaganda politică", Mihai Milca, un nume care trebuie reținut.

■ **DESPRE UN ANUME FEL DE „SINTEZE"** — S-a încheiat recent, în „Săptămîna", un serial al lui Corneliu Vadim Tudor care, pe întinderea mai multor numere, a analizat cele două volume apărute pînă în prezent ale unei „Istorii a poeziei românești", scrisă de Mircea Scarlat. Serialul demonstrează în mod convingător și cu citate (care se puteau înmulți cu ușurință), că o astfel de „sinteză" e numai rezultatul unei ambiții și că, în general, a necesitat un efort... redundant. Corneliu Vadim Tudor a izbutit să revelеze defecțiunile considerabile de optică istoriografică, precum și ideea stranie a lui M. Scarlat de a minimaliza tradiția liricii românești : ultimul episod al acestui serial extrage și o serie de elemente care circulă nestingherite în paginile semnate de improvizatul istoric literar M. Scarlat, deși originea lor e în opera lui G. Călinescu. Ce să mai spunem despre acest soi de „sinteze"...

A.S.

TABĂRA DE DOCUMENTARE ȘI CREAȚIE LITERAR-ARTISTICĂ

● În perioada 10—22 septembrie a.c. și-a desfășurat activitatea în județul Hunedoara o tabără de documentare și creație literar-artistică organizată de Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist cu sprijinul Suplimentului literar-artistic al Scînteii tineretului.

Tinerii creatori au vizitat obiective industriale și culturale și s-au întîlnit cu eroi ai muncii socialiste, cadre de conducere din întreprinderile și instituțiile județului, activiști de partid și de U.T.C., redactori ai ziarelor „Scînteia" și „Scînteia tineretului" și ai revistelor „Tribuna", „Ramuri", „Echinox". Au fost organizate ședințe de cenaclu, vizionări și dezbateri de filme.

Au participat : Nicolae Băciuț, Valeriu Bârgău, Aurelia Boriga, Petre Domșa, Tudor Cristea, Petre Novac Dolingă, Gabriela Dragnea, Ioan Evu, Grigore Grigore, Mioara Giurgiu, Petre Grosu, Ovidiu Hurduzeu, Ioan Lazăr, Vasile Morar, Lazăr Cirjan, Leontina Nedelcu, Sabina Pop, Mariana Pindaru, Liliana Petruș, Gheorghe Pogan, Constantin Deheleanu, Ioan Vieru, Ioan Vasiu, Narcis Zărnescu.

Din partea publicațiilor au fost prezenți : Nicolae Dragoș (Scînteia), Vasile Sălăjan, Nicolae Prelipceanu, Ion Cocora, Tudor Dumitru Savu (Tribuna), Romulus Ghica (Ramuri), Aurel Codoban (Echinox).

Generația luptei cu inerția

CĂRȚILE DESCHISE ALE LUI GRIGORE HAGIU

Opera întregită

Imaginea pe care o lasă creația inedită a lui Grigore Hagiu, dispărut, la începutul acestui an, printr-o moarte năpraznică, nu este, cu toate acestea, aceea de operă neterminată, poetul orinduise cu un instinct al ordinii absolut remarcabil, ceea ce nu apăruse deocamdată in volume și a lăsat celor de după el toate într-o rinduială care ușurează truda alcătuitorului de mîine al ediției complete. Acest sentiment al operei, activ chiar dacă au rămas destule cărți deschise, este izbitor de îndată ce examenul istoricului literar se aplică pe, nefericit cuvînt, astfel de „postume". Conservate prin grija pictoriței Gina Hagiu, sora poetului, ele constituie în majoritatea zdrobitoare cărți care așteaptă un editor; dintre ele, una e, din cîte aflu, în curs de apariție. Altele sper să aibă aceeași soartă, căci o restituire a literaturii lui Grigore Hagiu ar ajuta enorm la prețuirea mai apropiată de adevăr a operei unui mare poet și chiar la valorizarea lui, încă șovăielnică : dimensiunile acestei creații sînt, printre contemporani, altele, mai proeminente.

Cele mai numeroase dintre postume sînt, desigur, poezii, al căror studiu aduce și observații cu însemnătate considerabilă, ca să nu zic chiar senzațională. O intiie carte, fără titlu, cuprinde, de exemplu, primele versuri „scrise aproximativ acum treizeci de ani". Un „avertisment", compus de Grigore Hagiu, indică în acestea „adevăratul debut" și dacă e să ne luăm după un criteriu pur estetic aceasta e realitatea. În jur de 1955, la douăzeci și ceva de ani, Grigore Hagiu era un poet în toată puterea cuvîntului, atent la valori și cu sentimentul tradiției majore. O compoziție, „Pămîntul tăcerii", are ceva arghezian și, prin sentimentul naturii, e aflată în afara canoanelor vremii. O „Iluminare" e un sonet care presimțea întrucîtva aripile diafane, de compunere aeriană, de mai tîrziu : „Luna se pierde spre zări, în pădure / Bolta renaște deasupră-mi imensă / Pasul pe iarbă apasă ușure." „Umbra întrebărilor" lasă să se vadă, printre bruioane, o materie arghezian : „Se lepădau de stele leșiile de ceruri Pămîntul prins în codri își albăstrea declinul / Nebuna lor rotire, tiparele de geruri / Le sfărîma, iscindu-și în vîrf de zări seninul". Într-un caiet, legat în pînză cafenie, poetul scrisese, începînd din decembrie 1956, mai multe poezii care nu au cu momentul nici o legătură. Una din ele e datată în 28 decembrie 1956, alta în 29 ianuarie 1957 : „Sînt beat de melodii îndepărtate / Mi-amintesc / Toate iubirile vîrstelor mele / Nordul mistic / sfîșiat de luminări / în catedrale / și zăpada urmelor tale". Este în afara discuției că această lirică, unde se strecoară ecouri din muzica de jazz, își are originea într-o clipă tragică : Nicolae Labiș murise de cîteva zile și e probabil că emoția aceasta a trecut, în poeziile lui Grigore Hagiu, cu o intensitate care făcea spiritul înfricoșat să se încordeze și mai mult. Ceva dintr-un sentiment de damnațiune trecea în asemenea versuri, unde era o amețeală rece, labișiană : „Astă noapte flăcări verzui / Au dansat ireal, înghețate / Peste florile albe-ale lumii / Prin grădini și păduri picurate / Poate-au venit din alte lumi / Ca un vis rău, să ne sărute". Proba vitalității unui spirit creator nu mai rămîne să se facă, astfel de poeme aproape fără timp (și care trebuie restituite, repede și integral) explică totul și încă la dimensiunile unei întregi literaturi. Dacă acestea sînt „Primele", „Ultimele", găsite după ce poetul nu mai era, au altă înfățișare și aparțin bineînțeles altei ore lirice. Ele își au locul într-un volum pe care Grigore Hagiu îl preparase (intitulat „Zilele, virstele, anii") și care ar trebui să apară nu peste multă vreme la Editura Eminescu. Este și nu e aci o imagine inedită a acestei poezii, care completează un neo-romantism ireductibil printr-o izbitoare materie de viață curentă, pe care Grigore Hagiu o poetiza prin muzicalitate : sunetele, urmărite în latura lor euforică, fac din această lume a imediatului un teritoriu al poeziei. Aceleași substanțe anxioase, reținute totuși de muzici, izbesc și în „Liniștea versului", care e al treilea volum inedit al poetului, conținînd, acesta, numai sonete. Am scris despre sonetul lui Grigore Hagiu așa că nu mai revin acum rezumîndu-mă să observ că sînt aci prezente același ritm calcinat de mai înainte, aceeași lirică fără carnație opulentă, redusă la emoție vizionară. Poetul își întregea opera, voia să-și reveleze „adevăratele" începuturi completa „sonetele" cu un al treilea episod, adăuga, prin „Zilele, virstele, anii" o culoare mai intensă pe tabloul literaturii lui. Acestea, și încă un volum, „1907 — descîntece tîrzii" (un fel de poem epic, în rapsodii, conținînd o filozofie asupra condiției țărănimii românești, și pe care, susține Gina Hagiu, poetul dorea mai întîi și mai întîi să-l isprăvească), alcătuiesc opera poetică inedită. Deși cea mai consistentă, poezia nu e, între aceste postume, totul ; rămîn și altele, unele de interes în afara comunului. Admirabile sînt cîteva pagini pe care le-am intitulat „Memoriale", și care descriu, cu o remarcabilă finețe a observației, o lume românească paradisiacă, veche, însuflețită de o mitologie a familiei care e „obștea" continuității consangvine. Reduse cantitativ (vor fi fost mai multe, acestea sînt toate ? — nu se poate ști cu precizie) aceste pagini memorialistice indică în Grigore Hagiu și un prozator cu inteligență și chiar cu filozofie, care ar fi putut să fie și n-a fost. De altfel, inteligența în creație pare să fie însușirea cea mai de seamă a acestei opere, care e și aceea a unui eseist apt să exprime cu eleganță idei, știutor de noțiuni, fără timidități înaintea conceptelor : cine va strînge la un loc jurnalistica risipită prin gazete și eseurile, nu multe, încă inedite, ar putea să dea, printr-un volum separat, o imagine foarte interesantă a acestui poet care gîndea nu doar poetic.

În sfîrșit, în categoria curiozităților ar putea să intre un „jurnal de vise" ; ar putea să intre și nu intră, căci într-un eseu, intitulat „Visul ca vis", Grigore Hagiu susținuse ideea visului ca literatură. El era de părere că a istorisi viața onirică ar intra în domeniul artei, fie și din motivul „frumusetii transcrierii". Acest jurnal, destul de consistent și alcătuit de poet din 1979 și pînă în august 1984, are interesul lui și în cîteva puncte confirmă intenția lui literară, mai cu seamă pe latura unui soi de cinematografism inerent, propriu prozei moderne. Sînt aci, în aceste „Vise", (poate adevărate, poate imaginate), fel și fel de prieteni, scriitori și „civili", necunoscuți, celebrități din viața istorică, o lume a nocturnului care agita pe acest poet al seninătăților de „sferă ginditoare", al cărui lirism descoperise, mai aproape de noi, angoasa și biruința asupra ei prin intelect. Dacă suprarealiștii elogiau visul însă nu se ocupau și esteticește de el, Grigore Hagiu făcea literatură în spiritul organicist însă își nota, ca un contabil, visele : ce să înțelegi din acest paradox ? Ceea ce este de înțeles : literatura română avea în Grigore Hagiu un admirabil scriitor, cu operă încă necunoscută, pe care trebuie să-l redescopere la adevărata lui dimensiune.

Artur Silvestri

Fragmente despre literatură

● **POET ȘI CITITOR** : „Arta modernă include, chiar înlăuntrul operei, referiri la cititor". Baudelaire, cînd exclamă : „O ! cititor fățarnic, tu semenul meu — frate !" moralizînd și moralizîndu-se pe sine, în lupta uneori ineficientă împotriva mitului, pune un semn de egalitate între el și cititor. Sînt aceeași persoană cu scăderi și înălțări spirituale, sînt frați în menghina aceluiași destin, salvați în durată și elevație de unica forță reală și care-i depășește : Poezia. Acest al treilea termen, care este poezia, se arată, astfel, a fi adevărata culme sublimată, urcînd pe poet cu cititor, pe doi oameni adică, dintre care, indiferent care știe să recurgă la expresia versificată. Este una dintre cele mai mari cuceriri ale artei în genere, umanizarea ei fără de limite, întensă și scăpărînd de speranță (...)

● **O POEZIE DE NICHITA STĂNESCU** („A ȘASEA ELEGIE") ; „Imposibilitate a opțiunii întărită de realitatea destrucției pluvioase. Cele două limite, nespuse și tocmai pentru asta majore, nu ne interesează în rîndurile de față. Ceea ce se petrece înlăuntrul metaforei este cu mult mai important. (...) Lumea, coșmarul, se divide sub apăsarea ploii, atomii se desfac și curg într-o imensă și rarefiată și tragic de meschină, de „măruntă" înlănțuire. Sunetul ploii se substituie cuvintelor, devine obscuritate greoaie, densă, tenace, „necuvînt", impenetrabilul și marele „necuvînt". Afazia a fost cucerită printr-un ultim și aproape disperat efort de stăpînire a celor mai simple și rituale cuvinte".

● **„DOUĂ ODE"**. „Literatura română înregistrează două poezii asemănătoare, egale în intensitate, deosebite în ceea ce privește unghiul de vedere, altul în timp. Este vorba de capodoperele („Odă (în metru antic)" de Lucian Blaga. Era greu să ne închipuim după „Oda" lui Eminescu o alta și reușita lui Lucian Blaga este surprinzătoare, dar nu numai atît, ea indicînd o anumită constanță structurală a geniului român, cristalizînd ciclic, după legi insesizabile.

Întrebuințarea arhetipului prozodic străvechi, în care s-au rostit începuturile marii culturi europene, în atingerea scînteietoare cu substanța celor doi poeți, indică setea lor de clasicitate, fascinată de formele fixe, sublimînd trăirea pînă la incifrare, aproape. Orice operă modernă simte nevoia acută de reînnodare cu trecutul (...). Pe de altă parte, nu poate scăpa unei priviri atente înrudirea, așa cum reiese din transcrierea odei antice la cei poeți, cu folclorul autohton.

Primele

Pămîntul tăcerii

Azi noapte, țîșnind din pămîntul tăcerii
sufletul meu a-nflorit, laolaltă cu merii.

Pentru-mplinirea minunii, plăpîndă,
Cîtă revoltă ascunse pămîntul, cîtă osîndă,
Cîte lacrime plînse în zori de mirese
tăcute
Cîte șuere aspre de coase pe gresii
trecute,
Cîte dorințe, cîte iubiri, cîte sudalme
Strivite de scurgerea nopților calme,
Pînă cînd, răsturnate cu toate din vechiul
pămînt,
În sufletul meu amețit, izbucniră cîntînd.

Azi noapte, țîșnind din pămîntul tăcerii
Sufletul meu a-nflorit, laolaltă cu merii

Jazz

Sînt beat de melodii îndepărtate
Mi-amintesc
Toate iubirile vîrstelor mele.
Nordul mistic
Sfîșiat de luminări
În catedrale
Și zăpada urmelor tale

Sudul animalic și dulcs
al atingerii cărnii pe frunze
Scuturate de noaptea
ridicată pe aripi de stele călătoare
Sînt beat de melodii îndepărtate
Aș vrea să le cînt
Dar nu le mai știu, nu le mai știu

29 ian. 1957

Așa am început să cînt

La capătul serii, lumina cădea
Eu mă luminam, de inima mea...

Zilele, vîrstele, anii

subt apăsare subt cetluire

deodată simți
pămîntul în învîrtire
capul intră în os
privirea în privire
se-ngreunează orice simțire
pînă la ardere
pînă la înnegrire
subt apăsare
subt plumbuire
pe gheața dură
linia versului
subțire, subțire

eu însumi așteptam așteptam să dau cont

și era o țară frumoasă
i-am văzut doar un colț
frumoasă țară era
stăluminate bolți

eu însumi așteptam
așteptam să dau cont
cum spune marele prozator
mort acum două mii de ani

și ce mai spuneam
mai vorbeam
silabe triste melancolice
aveam nu aveam

tu știi cuvinte știi oseminte

oh am spus atîtea cuvinte
încît mi s-a făcut silă de mine
oh și sila aceasta
mă va omori pînă la urmă
vezi bine

tu știi cuvinte
știi oseminte
eu doar două trei cuvinte
și cuvîntul (singurul)
care mă ține

ei da mă reține
în această nenorocire
în care de mult n-am mai fost
decît privire amintire privire

TEXTELE INEDITE AU FOST COMUNICATE DE SORA POETULUI, PICTORIȚA GINA HAGIU.

INEDIT

„Jurnal" de vise

„Se naște o întrebare legitimă : dacă visul ca vis nu poate fi și literatură ca atare, înglobînd funcții premonitiale și simbolice circulînd, subt presiunea realității, către o altă realitate, nouă ratificabil în ultimă instanță prin însăși frumusețea transcrierii, controlată de foarte fin dar ferm centri motori estetici" (...) oricum, prin vis am descoperit o mare energie, comparabilă cu cea nucleară".

(din eseul „Visul ca vis")

„25 august 1984 : „Parterul unei case modeste. Cameră cu un pat. Acolo, cu spatele la mine, dormea, zăcea Tavi. Tocmai îl avertizasem să plece, nu mai putea locui cu mine, se supăra cineva, nu știu ce persoană anume. Deodată, l-am chemat brusc la fereastră să vadă ceva nemaipomenit (ceva ce se petrecuse, se petrecea, se va petrece ?!). Pe acoperișul vecin al unei magazii, baracă sau ceva asemănător, pe creastă, apăru Ursi (ultimul ciine, tinăr, numit așa) repezindu-se și înșfăcînd de gîtul lung, elansat, o pasăre, un bitlan, cocor, șoim, acvilă (pe invelișul de carton gudronat se desenase limpede trupul roșcatiu al ciinelui, saltul său, capul păsării, gîtul nefiresc de lung și mărgeaua stins cenușie, totuși luminoasă, a ochiului). Menghina mușcăturii fusese matematic aplicată la jumătatea gîtului. Asta mă uluise. Am alergat în grădină, acolo unde Ursi și pasărea trebuiau să se afle. N-am mai găsit nimic. M-am pomenit, fără nici o altă trecere, într-un bloc foarte mare cu multe etaje, multe, fără să știu cîte. Camera era alb-cenușie (estompare a jaluzelelor trase ?!) cu tot cu pereți, mobilă, covoare, curată, discretă, comodă. Am închis, jucîndu-mă, contemplînd cheile, două, un format învechit (blocul era ultramodern) și i-am spus prietenului care apăruse în holul, coridorul imens al parterului (aici era camera, în fund, pe stînga, cum veneai de la lift), ceva în sensul, totul e bine(...) Stau în colțul grădinii de la Otopeni, cocoțat pe gard alb de ciment, în colțul din dreapta privind către București, autostrada. Venea o căruță cu un cal minată de cineva, un bărbat. Echipajul era impozant, frumos : calul mare, lucios, roib cu părul mărunt, căruța cu prelungitori de scînduri late, bine finisate, îmbucîndu-se perfect, roți mari de camion de asemeni în perfectă stare ; bărbatul pe capra cu arcuri, stăpîn pe gesturile lui, autoritar, cu clasă de căruțaș, de proprietar de căruțe. În lada căruței, parcă împotriva tuturor așteptărilor, se afla un cazan masiv de fier, cetluit cu arcuri, buloane, avînd la mijloc o tulumbă roșie, deși tot metalică, încrețită cu burduf, am zice (părea o creație a lui Fernand Léger, o piesă industrială fantezistă, putînd folosi la orice și la nimic).

Liniștea versului

SONETE

totul este fantasmă totul este nălucire

ai putea spune
dar foarte pe subțire
totul este fantasmă
totul este strălucire

te-ai lovi totuși de mine
în cea mai cinstită
mai fragedă mai betonată
alcătuire

Iată cum vine
după-amiaza de toamnă
cu foarte puțin soare

mai stai mai stai
ascultă în capete
izbitura de topoare

el care știe totul și nu se ascunde

mi-e capul plin
de cuie de aur
vreo patru mai multe
stai puțin să le asculte

el care știe totul
și nu se ascunde
și aprinde uneori
și scrumește cîte un munte

da zice
fii sigur
și singur dacă se poate

dacă nu
lasă și tu
cîte puțin cunosc și eu din moarte

cine sînt și pe cine

Într-un loc înghețat te-ai ascuns
într-un cird aurit de cocori
oriunde încerc să te aflu
dau numai de nori
lor li se face dor de ninsoare
mie de sufletul lor
cel sticlit deasupra sticlirii
tuturor
cine sînt
ce și pe cine
caut
pe tot trupul
negrele rănile
gurile de la flaut.

îl îngîn mă îngînă

eu murmur îngîn .
și murmur îngîn
mă secondează un cîntec
mai încet mai bătrîn
mă soarbe firi de gură
în mine însumi vreau să rămîn
dar el știe morțile toate
dar el este cu mult mai bătrîn
îl îngîn
mă îngînă
murim
ah murmurarea murirea
fără stăpîn și tărîm
ah să mai fim

MEMORIALE

„Prima mea amintire legată de moarte — De moartea unui om, a unei femei, și anume, bunica mea după mamă. Este o amintire clară și foarte puternică, una din acele amintiri pe care, deși înregistrată la a vîrstă foarte fragedă (aveam doar cîțiva ani, doi sau trei) o reții pe toată viața, revii la ea adeseori, o îmbogățești, îi atribui sensuri noi și revelatorii mereu, te definești ca structură de caracter în raport cu ea, într-un cuvînt, o amintire fundamentală. Evident, partea ei de realitate absolută este restrînsă, dar atmosfera, putința de a adăuga mereu alte și alte dimensiuni o face unică și revenirea obsesivă la sursa ei primordială nu face altceva decît să-i indice înaltul grad de trăire inconștientă. Incipiența este una din formele noastre de adaptare și faptul că avem, după trecerea anilor, din ce în ce mai puține amintiri, nu poate decît proba închegarea organică a noastră ca indivizi, maturizarea citorva linii de forță la un moment, dar chiar previzibile.

Nu știu în ce măsură voi amesteca ideile mele de acum cu cele de atunci. De fapt, imi veți spune, nici n-am avut, nici nu puteam să am atunci. Fără-ndoială. Și totuși, impresia unor idei există și faptul că revin asupra lor și le raportez la existența mea ulterioară, uneori într-un fulger brusc, aproape material, înseamnă că făptura mea a fost umplută de ele, și-acea carne a mea de atunci luînd act de sine și devenind treptat ginditoare, a crescut odată cu ele și le-a asimilat pînă cînd i-au devenit chiar ei exterioare, obiective. Bunicii mei după mamă alcătuiau o pereche foarte distinctă. Pe el il cunoșteam cu mult mai bine, pe ea foarte puțin, de-aceea moartea ei m-a și impresionat atît de puternic, proiectîndu-mă într-o mare zonă misterioasă, interzisă. O să încerc să mă explic ceva mai pe larg. Bunicul meu era un om scund, cu părul, mustățile și barba complet albite, cu ochii mici și blînzi, veșnic zimbitori, așa cum orice copil a avut un bunic, tradițional și demodat dar foarte drag. Era de meserie dulgher și sobar, priceput și meticulos, și nu erau multe case în satul nostru în care mîna lui să nu fi închegat un lucru. Amintirea mea în legătură cu el se leagă mai mult de obiecte, și prin aceasta chiar este mai puțin profundă. Mi-amintesc astfel de o piuă mare de lemn, cu toarte și pisălog înalt, făcut de el sau poate chiar așa imi închipuiam eu, și care mucezea ușor în răcoarea beciului nostru, scoasă numai rareori, aproape ritual, pentru decojitul porumbului sau al griului, care pe la noi se mănîncă foarte mult, fiert cu zahăr, mai ales în lunile de iarnă. Dar mai țin minte livada, strugurii lui, apa ce mi se părea cea mai bună la el acasă, aburind paharele, o întreagă zonă concentrică și luminoasă, tresărind de fiecare atingere cristalin, acel paradis fără de care copilăria este de neconceput. Moartea lui, desigur nu m-ar fi cutremurat, aș fi luat-o drept un lucru firesc, o tulburare de-o clipă a lucrurilor pe care el le-ar fi lăsat în urma lui, pentru ca aproape imediat să reintre în acalmia lor de nezdruncinat, într-atît imi părea el atunci de universal și de stabil la baza lumii pe care o trăiam". *[...]*

Ultimele

* * *

ger năpraznic între cercevele
dacă aș pleca
de lîngă fereastră
mi-ar rămîne doar capul
ori numai privirea să privească

de sus
de la oarecare înălțime
pe albul zăpezii aproape albastre
impăienjenit se vede orașul
de fire foarte subțiri
singele destinelor noastre

apeși pe o clapă
tragi de un capăt de ață
și-n cine știe ce încăpere
pe cine știe care dosnică stradă
se pleacă o viață
mult prea inafară
în friguroasa prăpastie albă gata să cadă

de m-aș ridica foarte sus
de-aș putea fi la mare înălțime
să salt această plasă singerie
cu betoane și fiare și trupuri la un loc
aș mai vedea același singuratec
om înghețat care scrie

dedesubt
pe imacularea feroce
dirdîind dinspre mine se rup
în fantomatică fugă
primele umbre de lup

ultimele notații

— „Cosmosul neputinței de-a muri
în liniște deplină"
— „Oasele mele cîntăresc mai multă
lună acum"
— „Senzația morții cosmice"

ioana ieronim

Suvenir electronic

Odi et amo
ora exactă
Diavolul poartă gingaș între coarne
Îngerița.
Odi et amo
ora exactă
odi et amo

Personaj în libertate

Tu treci, iute –
aerul, cit se vede, tot il cuprinzi,
gîndul învelit într-o cămașă de flacără

Încotro te grăbești, astfel, neimblînzitule,
în lumea letargică ?

Ce adevăr ți se dezvăluie ție, în fiece clipă
cu totul și cu totul nou ?

Prestidigitatorul

Eu, născut din cerul indus între
cifra 1 și cifra 2,
eu, venind spre niciunde prin toate capitalele
și ordinatoarele omenirii

Eu învîrt clipele pe vîrful degetelor
pe vîrful buzelor
pe vibrarea zulufilor roșie roșie
pe întregul arborescentul corp

sorin paliga

Casa flamurii

Robot inviat în muzici stringe opaițul,
Ungherul sterp căldurii, praf plins
De oamenii plăcerii. Aproapele său
Cobora în fîntînă la Valea puterii.

Mașini deocheate, substanțe ascunse caută
Firul dreptății, plecare oarbă în ceruri
Învinse ce aripi de pasăre-ar vrea, viscol
Udat în puzderia vieții. Șarpe nemernic,

Te prinzi și-nfășori de columnă, oracol
Uitat de regină, piatră tăiată să taie
Vederea ; vocea riului iubește căderea, știe
Victoria stemei, flamura casei noastre.

Sfîrșitul strofelor

Brațul legendei a închis întîmplarea.

Tu cauți o piatră fericită
Ce amuză destinul.

Talos

Veghea insulei –
Mintea metalului ne acoperă

Fulger

Ochi, priveliște –
Zeul cuprinde strigarea

Nehotărîre, nepricepere, unduire

Indecizia, îmi spuse, înseamnă întîi
Plăcerea de doi, apoi de patru, de opt în sfîrșit...
Lumea este de la unu la șapte, după care opt, după care infinit.
Există (știi) limite care taie, despart numărul,
Ideea de acesta, care este opt.
El nu este nici șapte, blestemat și cunoscut sieși doar,
strălucitor de apa distilată a
Destinului încă neimblînzit la computer.

Iată, sub ochii voștri
ideile mă ascultă
îmi răsar cu tulpini galvanice dintre palme,
din chiar sita lui Eratostene
restaurată de cei mai mari savanți.
Iată, arterele sălabele bucuria mea, în rotire
se aprind : rosa mistica

O, dar unde e zîmbetul vostru ?
Unde vă pare că ați mai văzut
această făptură ? Această iluzie ?

Oare unde-au pierit cunoscătorii ?

Și nici o monedă în buzunar
spre a cumpăra norocul

Înregistrare

Pietre magnetice inginã cu glas acvatic
vorbe de om
infra infer alfa ana aqua

Pubelle de cuvinte
se cerne în ochiul deschis
al captatorului :
muzică este atingerea,
lotuși vibratili

pînă cînd sirena divide universul

Miss Gray bate la mașină
Mr Brown fulgeră din fulger
eu rid timp continuu
ciinele roade osul
Mary spală case
in eternity, pe cînd
John ordonează ultimele rune
ale viitorimii

Cumpărați cumpărați cumpărați pietre
magnetice
pentru soiurile dv. de verbe sedative și
impulsive
– orice reacțiune a avut
un caracter strict istoric
Cu vîrful piciorului gol
ay ay
fixezi voalul unui neuron
atingi o stea voalată
– pe cealaltă pistă migrează
un stol de universuri mici.

Nici nouă, de trei ori, trei, întreit blestemat,
Nici șase (îndoitul trei adică) nu este,
Și nici zece, în adevăr mîinile tale.
Opt sînt cele patru zări și jumătățile lor,
Opt sînt cei șase pereți ai camerei și
Încă doi pe care nepriceperea nu îi vede,
Opt sînt sentimentele principale (le știi ?)
Opt este, vai !, linia vieții,
Mișcarea dintîi, șerpuirea din noi.
Curbă frenetică, imagine a splendorii,
De acum în opt zile iubire vei cerși unduind.

Serata oglinzilor

Adoratio Borgesi Barbilianique

Am construit vedenii, lacuri
Metalice să lepezi sfidarea, sfiala
Rochiei, părul strîns în domenii...
Structuri militare, vă uit și vă iert –
Împart viitorul casei certate ;
Prostia să-mi fie cîntarul, culoarea : mirare.

Cana licorii mi s-a întins,
Mina servantei mîigiie pînza,
Fața lucioasei arcade. Minciună
Pe trup, noaptea de moarte venită.

Piticii păzind crăpătura oglinzii
Rid ambianței, sticloși mișună mila ;
Paharnicul doarme ultima seară a fiicei.
Departe în turnuri El singur trăiește,
Roata zeiței iubește pădurea, fete
De vis leagănă fiul plecat să cunoască.

---

valentin hossu-longin

Bomboana

Puse receptorul în furcă, repetînd abia auzit „De ce vii ?", o dată și încă o dată, de parcă întrebarea s-ar fi lipit de pereții cancelariei și el vroia s-o dea jos, să n-o vadă nimeni.

Sau poate chipul ei, da, chipul ei umpluse încăperea, de la primele cuvinte venite atît de aproape, îi simțise respirația și parfumul acela suav, stătea în cadrul ușii, în fața ferestrei, lîngă soba rece, pe unul din scaunele ce mărgineau lunga masă profesorală ; veni lîngă el și-i mîngîie părul, șoptindu-i „Mai cîrlionț, să nu te tunzi, lasă buclele să-ți acopere ceafa, ceafa asta de care m-am îndrăgostit din prima clipă". Apoi se îndepărtă, privindu-l de peste tot, cu ochii aceia albaștri, ușor migdalați, calzi și tandri, îl privea chiar și din tavan. Și tavanul se lăsa încet, ca o piapumă de gheață, strivindu-l, luîndu-i glasul, pînă ce durerea din șira spinării se împrăștie în tot corpul. Se cîrci în fotoliu, știind că pentru multe minute picioarele nu-l vor mai asculta. Trebuia să gîndească, să nu se lase biruit de ceața care-i prindea încet, încet creierul, ca după o lungă beție sau într-un vis cînd vezi prăpastia-ți ființă în altă parte, multiplicată și mutilată în același timp, fără altă posibilitate de a interveni decît așteptînd trezia... Se agăță de o imagine... dinaintea loviturii... era lupta lor pentru salvarea celor... ajunseseră prea tîrziu în ograda unchesului Nicoară... asta se întîmplase...

În cîteva clipe cancelaria se umplu. Primii sosiți îl întîmpinară pe canapea, știind că altceva nu pot face, de cînd venise acolo Ilie Alungu, profesorul de română și istorie, fostul zăngănist și mare jucător de rugby. Firesc, toți își puseseră fel de fel de întrebări și-și dăduseră cele mai năstrușnice răspunsuri, privind apariția familiei Alungu în cumpăna lor, mai ales după cele aflate despre Calu, poreclă cu care sînt gratulați, adesea și, cei mai buni jucători dintr-o echipă, oameni fără spaimă, mereu alergători și mereu înfruntînd riscul, duri și cruzi în bătaia, ferindu-și într-o fracțiune de secundă adversarul căzut la pămînt, adică atunci cînd nu se poate apăra, respectînd nu numai regulile jocului ci și legile vieții, care-ți impun să te milogești de cel ce se poate apăra, cînd îți poate răspunde. Că nu se întîmplă totdeauna așa, e o altă treabă a destinului, mai ales că viața nu are echilibru la orice pas, și instinctele, dogmele, religiile, moșmoroacele, educațiile interesate dau greș pretutindeni, rebele și instinctelor primare, lovind oricînd pe oricui aflat la grea încercare, în imposibilitatea de a se apăra ; tocmai atunci cînd ți-ai dori cît mai puțini să se pornească. Toate acestea, mult informați cu exemple și precedente, le știau foarte bine și de Alungu, ci de un alt coleg de-al lor, microbist al Școlii Cînd vorbi, studiind tocmai pe vremea aceea, era departe de a-l mulțumi și din naturalul Calilor. De fapt, nimic comun, formația din jucători provenită de la cel mult cluburi, avea atunci trei Cali : unul, cel mai bun, a rămas Calu, ceilalți deveniseră Căluș și Căluț, în funcție de vîrstă. Tot de la el mai aflaseră că Alungu fusese fugărit cu o pușcă semnată cu pseudonimul Sabina Mîrșa, femeie căreia-i vedeai fiorăitoarele mai ales cînd vorbea sau începea să recite din poeziile-i pierdut. Ce-a întîmplat, și ce oare, amănuntele doar că erau șoptite unul dintre cele mai terifice pomeli din oraș, despre ei vorbindu-se fie cu admirație fie cu invidie.

★

Ilie se trezi de-a binelea în casă. Andreea îl ajută să se dezbrace și-i dădu pijamaua, apoi îl duse în bucătărie și puse de cină. Aveau casa pe dependință, se aplecă asupra lui și cu palmele-i mici începu să-l mîngîie timpidu. Pentru ferita era total neînțeles, băiatul că bărbat el, dar știa bine și trebuia să dovedească altfel, altcum mare, după cum îi spusese profesorul care l-a adus pe brațe. Prin cîteva acolo cînd scăpă o neînțeleasă pentru ea lacrimă în tot trupul. Un cutremur necunoscut pentru ea, îndepărtînd ceața și durerea. Bombonica ei, Ilie, spuse Andreea. Ți-ai făcut mîngîiere ?

— Tăticule, ce s-a întîmplat ?

Lungi clipe de tăcere, care-i dădură să repete, mîngîietor-ului ei ocrotitor.

— Tată, cine-i curcanoiul ?

„Ce să-i răspundă, mai departe ? Și cum să-i spună ? Că mama pe viață, viața pentru propriul ei vreme ? Mîngîiat, după mîna dreaptă la colțul în locul acela de foc, și lăcrimă de mîinile pămînturile îi amărîră. Căzură cîte pic, sub privirile atente ale copilului. El își privea ochii în fereastră, nevrînd-u-i să creadă toate cîte afla. Soarele țipă de groază avea chipul Mamei, mereu surîzător și tandru, șoptindu-i din noapte răspunsul : „Cît îmi ești de drag, Calul meu blond, cu ceafa asta de taur, pe care s-ar putea sprijini o lume"... „Ce să-ți răspund ? continuă monologul neauzit, îmbrățișîndu-se febril. Că n-am minții ? Sigur, ai dreptul să mă judeci, pronunțe orice condamnare, dar nu puteam altfel... nu aveam dreptul să aflu adevărul. Acum îl vei ști ! Dar nu te dau, nu te dau, Andreea !"

— Tată, nu ți-e bine ? întrebă iar fetița, văzîndu-i ochii mărîți și gesturile precipitate. Hai aici lîngă mine, pe margine, patului, ție îți dau o bomboană, rosti cu jumătate de glas, punîndu-i în palmă bomboana scoasă din buzunarul șorțului.

Era gestul care-l făcu să se crispeze de rîs. Prima oară îi spusese învățătoarea ei, acum un an, că, înainte de a ieși în recreație, Andreea s-a apropiat de ea, s-a uitat să n-o vadă vreun copil, și i-a luat mîna în mînuțele ei, lăsîndu-i un obiect mic, o bomboană în staniol, rugînd-o să nu știe nimeni. Da, și-a zis atunci, copilul simte nevoia de căldură de mamă, dar ce poate face el, de unde s-o ia și ce să-i ceară ? Cu Octavian e altceva, el știe, și atunci știa adevărul, avea 11 ani și „a optat", rămîne cu tata, dar în privința fetiței, judecătoarea l-a avertizat că i-o încredințează doar pînă împlinește zece, după aceea va trebui să hotărască singură cu cine rămîne, în continuare. Atunci, cînd s-a terminat totul, au plecat din oraș. Ce să-i spună, cum să se justifice ?

— S-a anunțat o inspecție, rosti cu glas scăzut Ilie.

— Și de inspecție ai, dumneata, frică, tată ?

Simțind că mîinuna poate prinde, Ilie îi luă palmele în palma lui cît o lopată și, privind-o insistent, continuă :

— Da, e vorba de-o inspectoare care mă urmărește de mult, zice că nu mă ocup îndeajuns de elevi, dacă fac atîtea săpături arheologice, țin referate și mai scriu și cărți... Hai, du-te la joacă, să-mi fac puțină ordine în scriptele școlare.

— Cum poate să-ți fie dumitale frică de cineva ? Uite, după ce te inspectează, invit-o la noi, sînt curioasă, cine-ți poate face vreun rău...

Căută în sertarul biroului și scoase un caiet dictando, ultimul din jurnalele poetei, doar cu cîteva file scrise, îl găsise întîmplător, la mult timp după plecarea ei precipitată, și-l știa pe dinafară, de atîtea ori citindu-l în nopți cînd copiii dormeau și el, nevrînd să creadă că-i adevărat, că-i singur și părăsit, îl citea să înțeleagă, să-și explice. Prima oară a zis că-i ficțiune, că nu-i adevărat și că nu se poate scrie așa ceva cu o sinceritate bolnavă, dar faptele, faptele și numele acela erau de-o realitate înfricoșătoare. Știa cine-i acel Anton, despre care chiar ea, după ce fusese angajată la muzeu, îi povestise lucruri dezagreabile, cum numai Maria putea să-i catalogheze pe indivizii de joasă speță, apoi îl cunoscuse la o nuntă, unde „fiul cu proptele", cum era numit, a avut neobrăzarea să-i spună :

— Domnule Alungu, dacă Sabina Mirășa n-ar fi soția dumitale, aș cere-o de nevastă !

Ce l-a oprit să-l pălmuiască ? De ce i-a zîmbit în loc să-i dea una peste mutra aia de scapete ? Teama de scandal, rușinea, scîrba, frica să nu fie socotit mitocan și spărgător de nunți, cum sînt atîția, în atari situații ? Oare n-o punea și pe Maria într-o postură mai mult decît delicată ?

Și iată pagina de jurnal, înfricoșător de exactă, în detalii, din ziua de 18 martie : „Întotdeauna mi-a plăcut să urc în mașina lui Anton. Stabilesc ora la care mă așteptă și doar atunci cînd intervenea ceva deosebit și întîrzia 10—15 minute o porneam pe jos. Astăzi am coborît în fugă scările. Mi-am încheiat în drum paltonul. Se luminase afară, după plafonul coborît de dimineață și streșinile curgeau. M-am strecurat cît se poate de discret pe lîngă funcționara de la „Informații" și m-am postat la întretăierea celor trei străzi care înconjoară muzeul.

★

Orice s-ar spune, eram un om fericit. Complotul lumii, de la portar la prieteni, mi se părea un lucru absurd, inventat... Persoana mea inviase dintr-odată, fără consimțămîntul colegilor, al colectivului din care făceam parte de cîteva săptămîni. Fusesem transferată pentru a întări activitatea în secția restaurări, deși toată lumea știa că motivele erau de cu totul altă natură. Puțin înfern nu strică în viața noastră !"

Închise ochii și-și trecu tregu degetele tremurînd peste obraji. Știa ce urmează, paginile începuseră să-i joace în față, acoperite de imagini de-acum un deceniu, mai aproape ca oricînd.

În paginile 4–5 :
Sculpturi de Ion Mândrescu

—Hoherii s-au pus pe băut și mîncat. În loc de mulțam pentru masă, unul îl întreabă pe moșneag dacă are cai. El îi răspunde, că doi taimi... Vrură să se convingă... El mîndru, îi scoate în mijlocul curții ; erau mai mult decît mîndri. Nici nu vru să audă de vînzare, lăsîndu-i liberi în ocol, cu toate că i se aruncă pe masă două hîrtii albastre... Fără să-l ia în seamă, căpcăunul șef ieși afară, prinse un cal de căpăstru și celălalt îl izbi cu un fel de ghioagă în frunte. Calul dansa, pierzînd pămîntul de sub picioare, zăpada se înroșea în cercuri mari, un nechezat prelung sfîșie munții, animalul se repezi spre fratele său, rămas nemișcat și neștiutor în centrul lumii, ca un zeu, precum a fost, și-și încleștă puternicele maxilare în greabănul lui, curgea sînge din amîndoi, rămaseră așa cîteva secole, casapii fugiră pe prispă să nu-i stropească, prinsul scuturâ din grumaz și se ridică în două picioare, începu să hăuie peste întinderi, omenește, luînd-o la trap prin curtea mare, cu mortul atîrnat de git, izbindu-se de garduri, de casă, de poartă, ochii-i ieșiră din orbite, ai celuilalt se albiră, doi orbi mînjind pămîntul și cerul, apoi viul mai făcu un salt și se prăvăli, rămînînd mai degrabă juxtapunerea imaginilor decît natura și sensul relațiilor umane surprinse în evoluția personajelor. Expresivitatea rafinată pe plan vizual nu traduce obligatoriu tensiunile conținute în existența acestora, existență marcată de aspirații și sensuri superioare.

Dacă în proză ușorul schematism al personajelor dădea sentimentul autenticității, în film reverberațiile realismului magic nu justifică dimensiunile exacte ale fiecărei psihologii.

Citirea personală, nu prea fidelă originalului literar, și aceasta nu este deloc o acuză adusă regizorului, ci un merit, se bucură de contribuția a doi tineri talentați actori utilizați cu predilecție în ultima vreme într-o serie de ecranizări — **Șerban Ionescu** și **Dragoș Pâslaru.** Un remarcabil rol secundar compus aici cu discreție și distincție este susținut de **Beate Fredanov.**

Lansarea destul de nemeritat anonimă a filmului debutantului Adrian Istrătescu-Lener a fost cuplată cu prezentarea unui documentar polonez dedicat vedetelor muzicii ușoare prezente la Festivalul internațional de la Sopot, ediția... 1970 !

Fără mari pretenții, prilejuind revederea unor interpreți cunoscuți ca Angela Zilliа, N. Holloway, Golden Gate Quartet, Ewa Demarczik, Los Incas, W. Schatz și alții, pelicula putea fi mai degrabă programată la Cinemateca. În orice caz, sînt convins că s-ar fi putut opta pentru o soluție mai fericită de lansare a unui cineast debutant, cu suficiente promisiuni de evoluție artistică în ceea ce privește echivalarea cinematografică a unui text literar.

Călin Stănculescu

---

teatru

«Livada cu vișini»

1904 — apariția piesei, cîntec de lebădă al unui scriitor universal. 1985 — premieră la Teatrul Național din Tîrgu-Mureș, cîntec de lebădă al unui regizor român contemporan... Sumumum al creației cehoviene, virtual preambul al dramaturgiei moderne — posibilă estetică a spectacologiei românești actuale... Miraculos inventar aproape complet de personaje și teme — concepție regizorală de uluitoare frumusețe și excepțională substantialitate... Montarea închipuie un spațiu închis, coridorul unui vast labirint, secțiune orizontală în spirala devenirii istorice: o lume moare, alta se naște, la confluența dintre două epoci, un prag — atemporalele volute ale memoriei umanității scot la iveală din firide impăienienite fantomatice măști ale unui perpetuu carnaval al existenței supusă implacabilelor legi ale progresului prin regres. Decorul grandios dă parcă inefabilă materialitate acelui mult analizat „subtext psihologic" — inovație prin care s-a deschis calea reînnoirii în teatru, drumul spre alegorie și parabolă. Extraordinara capacitate de reprezentare provoacă o adevărată revelație prin spectaculoasa proiectare în spațiu, la propriu de o plasticitate iradiantă, la figurat sugerînd un infinit **theatrum mundi.** Ipotetic maestru de ceremonii, Lopahin, profitorul, supraviețuitorul abil. Ranețkaia, deși mimează un dulce sentimentalism, e la fel de egoistă ca Arkadina sau Serebreakov și va reuși să plece unde dorește, la Paris, nu la Moscova. Ania este o Nina Zarecinaia care nu-l întîlnește pe Trigorin, ci pe studentul întîrziat Trofimov, un Treplev care se mărginește la utopice perorații. Varia suferă drama Soniei, a Mașei. Gaev e un Vanea al altei virste. Piscik, un norocos Teleghin, Epihodov se aseamănă cu Medvedenko. Pe trepte diferite se află dezrădăcinații: candida, încrezătoarea Duniașa, trufașul lacheu Iașa, blazata guvernantă Charlotta. Firs e omul de casă care întotdeauna dovedește mai mult suflet decît stăpînii. Mai există și Trecătorul, cabotină întrupare a destinului pelegrin și cersetor. Personajele sînt generice ipostaze existențiale. Cele înscrise pe traiectul expierii sînt mai toate abulice, atinse de regresiune biologică sau intelectuală, au crize paroxistice, sînt mitomani traumatizați de angoasa responsabilității și își păstrează cu greu un echilibru anormal. Compasiunea pe care o reclamă nu poate fi decît derizorie pentru că fenomenul ține de alteritatea naturii umane. Alienarea îi marchează și pe cei în puternică ascensiune, cei ce fac eforturi sau dețin deja aberanta forță a banului convertit în autoritate absolută, morală chiar, garanție a unei libertăți iluzorii. Relativizarea valorilor, răsturnarea ordinii firești, incapacitatea de a transgresa obstacolele propriei biografii, vinovăția generalizată, asumată mai mult sau mai puțin conștient, mai mult sau mai puțin lucid fac să nu mai poată fi acceptată decît grila comică a deriziunii. Mecanismul care le reglează pe aceste marionete este ilariant. În acest sens trebuie înțeles și rapelul la commedia dell'arte. Reprezentația este o comedie, o tragică comedie în care rîsul înecă gîtlejul sau îngheață pe buze. Răsună în hăul prezumtivului purgatoriu și crispatul ris al disperării, și calpul, neliniștitorul ris al ironiei, al superiorității nefondate. Bufoni ai sorții, eroii își iau iau în deridere durerea personală sau pe cea a semenilor lor, optînd pentru o sinucidere lentă, implacabilă dealtfel. Descompunerea realității nu se reduce la mișcare doar, și în rostire s-a impus un ritm aparte, savantă orchestrare conformă cu polifonica structură a textului. Iar în finalul de mare dramatism disoluției metaforice îi corespunde dezintegrarea cadrului fizic. Într-o lume lipsită de prezența unui adevăr autentic este inevitabil ca totul să se prăbușească...

Gheorghe Harag în această ultimă, teribilă aventură de redescoperire a condiției umane a fost însoțit de actorii Silvia Ghelan, Ion Fiscuteanu, Marinela Popescu, Mihai Gingulescu, Monica Ristea, Livia Doljan, Luminița Borta, Cornel Popescu, Cornel Răileanu, Vasile Vasiliu, Dan Ciobanu, Constantin Săsăreanu, Aurel Ștefănescu, scenograful Romulus Feneș, compozitorul Fatyol Tibor.

Irina Coroiu

---

film

Cantonul părăsit

Pentru degustătorii prozei semnate de **Fănuș Neagu** apare limpede dificultatea echivalării cinematografice, permanent supusă riscului deteriorării esenței cuvintelor sau amplificării fără măsură a sugestiilor vizuale.

Cantonul părăsit — operă de tinerețe, publicată în urmă cu peste douăzeci de ani, cu vădite ecouri autobiografice, fixează un univers traversat de sentimente violente, de conflicte pasionale, cu personaje pitorești evoluînd într-o atmosferă nu lipsită de atributele unui realism magic legat de străvechi credințe populare.

Prezentarea la post a profesorului debutant, reminiscențele afective în raport cu o tînără învățătoare, eroina unei tragice întîmplări din timpul războiului și credința ratării într-un loc presupus a fi departe de aspirații sînt elemente sensibil metamorfozate în lectura filmică datorată lui **Adrian Istrătescu-Lener**, aflat la primul metraj mediu artistic. O serie de segmente epice rămîn însă la stadiul relatărilor, conturul personajelor față de proza inițială se schimbă, căpătînd accente forțate de lirism, iar atmosfera devine, de fapt, principal personaj într-o narațiune lipsită de suficientă coerență. Totuși cineastul înregistrează cu acuratețe principalele date ale eroilor, mai puțin decis fiind la capitolul definirii exacte a relațiilor între acestea, înlocuindu-le adesea cu detalii explicative, declarative, ce diminuează virtuțile imaginii.

De altfel, în contribuția operatorilor **Anghel Deca** și **Basarab Smărăndescu** se simt „lecturile" din mari cineaști contemporani, atmosfera fiind construită cu elaborate unghiuri, iluminări, pete de culoare, preponderentă

lui, cînd îl mîngîia pe părul cîrlionțat, alintîndu-l cum nici o femeie n-o făcuse niciodată. Și cîtă nevoie am de mîngîieri, gîndi el, amintindu-și anii lor de dragoste și frumusețe, plini de neastîmpăr și certitudini. Erau stările lui ; dar ea ? Asta îi reproșase, la scurt timp după acea nuntă, el neluînd-o în seamă, cum că ea a făcut doi copii și a abandonat poezia, că spălînd scutece și alăptînd nu mai putea pune mîna pe condei. Dar după aceea ? El nu-și poate găsi nici un ghimpe, o cît de cîtă vină pentru cele întîmplate ?

— Măi Calule, ești idiot ! își spuse în gura mare, tocmai cînd în ușă apărură Maria și Andreea.

— Vorbești singur, tovarășe profesor, îi reproșă falsa inspectoare, cu o maliție în glas, care-l îngheță. Am fost la școală și am văzut totul, nu mi-a trebuit prea mult timp. Andreea mi-a spus că nu vă simțiți bine și m-a invitat la o plimbare, dar nu am vrut să scap ocazia să-l văd și eu pe faimosul profesor, arheolog și scriitor... Nu, nu vă deranjați, fetița dumneavoastră, care-i foarte calină, mi-a promis să-mi arate ce aveți voi mai interesant în comună. La revedere, pe curînd !

★

Exact de asta-i era frică. Nici nu clipise, parcă nu fusese soția lui, nu-l cunoștea, venise în „inspecție" și gata. Un teatru jucat perfect. Lăsă în urma ei același parfum, și nările lui se dilatară, în timp ce bratele ei îl cuprinseră ca-n gheață, căutînd cu nările să soarbă locul acela de după ureche unde obișnuia să pună un punct de parfum. Își dădu seama că trandafirul acela avea spini numai pentru cine nu știe să se apropie de el ! ...Era singur, se obișnuise după atîția ani, chit că de avansuri și întîmplări nu dusese lipsă. Maria lui era altceva. O judecase destul ! Dar el unde a fost ? De ce nu i-a stat în preajmă, s-o ocrotească și să-i dea dovadă de iubire totală ? Întrebări, întrebări... Să accepte aventura ei, nebuia de o oră, un an sau un secol... Ușor de spus. Poate și filele din jurnal fuseseră scrise și lăsate intenționat, pentru a-l pedepsi, cu un cinism demn de-o cauză mai bună, poate că tocmai reacția lui dură și tranșantă a determinat-o să se îndepărteze, poate că, dacă ar fi fost „înțelept", totul rămînea de domeniul aventurii momentane ! Nu, idiotule, își spuse, nu-ți face acum procese, pentru că au existat celelalte, întîrzierile, lipsa soarelui și a mîngîierilor inimii. Ei, da, acum a plecat cu Andreea, și fata asta, care-i pune în mînă învățătoarei o bomboană, pentru a obține un zîmbet, i se va arunca la piept, și-l va părăsi !

Atunci el îi va citi scrisoarea lui Anton, venită, prin ce minune nu se știe, la o săptămînă după ce Maria părăsise în fugă casa lor. Iată, Andreea, ceea ce tu nu puteai înțelege atunci, ce însemnați, tu și Tavi ; pe semnatar, mama voastră îl considera un filosof, om de mare valoare, deci, dar nimeni din cei ce l-au cunoscut cu adevărat nu-i spuneau decît profesor, încornorat de-o nevastă pe care el o aruncase în brațele unor șefi, cu scopul de a ajunge mare, adică a parveni pe orice căi. Ei bine, omul acesta îi scria mamei tale următoarele — nu lua în seamă cacofoniile, stilul și aroganța :

„Cînd ne-am despărțit ultima oară, mergeai cu un pas înaintea mea. Precauția era încă necesară. De ochii lumii, trebuia păstrată o oarecare decență. Știu, am înghițit și această ultimă mîrșăvie : eu în spatele tău ! Te priveam alergînd spre cușca cu lei și mă gîndeam — doamne, cum vor femeile să nu tulbure ordinea lucrurilor ! Casa — casă, copilul — copil, amantul

— amant. Fără comentarii. Te grăbeai, cu pașii tăi mici și expeditivi, să ajungi în cușca cu lei, tigri și pantere... Apoi nu ne-am văzut două zile. Muzeul era pustiu fără tine. Te-am chemat la telefon. Eram bolnav și singur. A răspuns o voce de bărbat : Cum îți permiți, domnule, aici e o casă onorabilă. Hazliu, nu ? Să știi că am să chem miliția, mi-a mai spus bărbatul tău. Ai venit tu, apoi, speriată... Te-am implorat să alegi atunci, în clipa aceea, Bănuiam de mult că aștepți momentul acesta, care să-ți îngăduie actul de libertate. Toată ființa mea s-a agățat de răspunsul tău. Un «nu» apăsat, o încurcătură de scuze — nu eram îmbrăcată — peste un ceas, două"...

Să-i spună, ce ? Cu toate că o văzuse plecînd, lui Ilie Alungu, Mirăsa acum era încă în fereastră, privindu-l cu ochi blînzi și tandri, mereu mîngîindu-l pe coama lui cîrlionțată.

În spatele geamului, frunzele plopului se adunaseră în chip de cușcă și soarele cu miros de tămîie fumega între gratii. Întinse mîna și-n loc să i-o sfîșie, lei, tigrii și panterele se ghemuiră spre a fi mîngîiate...

Ușa se deschise brusc. Andreea fugi spre el și-i puse în palmă o bomboană, Maria rămînînd în mijlocul camerei, singură și străină, ca-ntr-o peșteră.

***) Fragmente din romanul „Cel căzut", vol. II.**

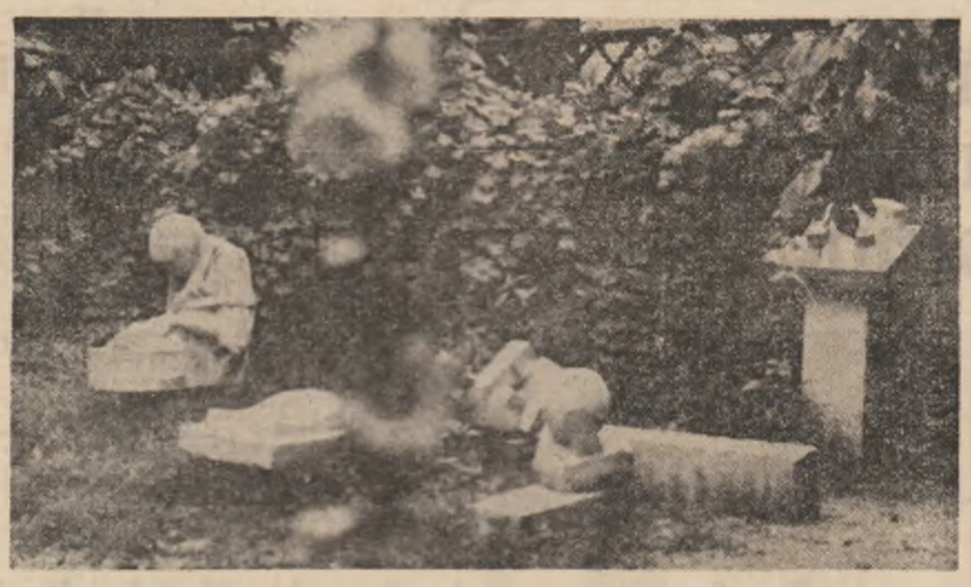

smaranda cosmin

Darling 1

...Să stăm la mahala, să fie vară.
Cu spinări lipite de tencuiala călduță.
Cu muște blinde, cu fiertură de corcodușe.
S-avem un scrînciob, două-trei găini
Și tu, darling, să dai la rîndea,
Să dregi bujiile, să schimbăm vești
Cu vecinii printre șipcile gardului,
Să participăm la politica veacului,
Doar-doar o trece meridianul
Și prin curtea noastră naivă. Neutră.

...Iar tu, darling, suflecat
La nădragi,
Să stai seara cu picioarele-n ligheanul
De tablă.

Darling 2

...Și să fiu pistruiată borțoasă
Să mă legăn lipa-lipa
Printre cotețe. Să scoată cloștile pui,
Codobelcul comițe gelatinoase.
Pe banca dată cu var să se sorească
Un ditai cotoiu'. Să te multumești
Cu ciorba acrișoară de ștevie.

...Și să nu-ți treacă, darling prin
Mintea puțină
Tot ce ți-a fost dat să nu vezi.

Darling 3

...Să ieși în capot înflorat
La ora amurgului și să-l strigi
Peste gard : „haide, mă !" E liniște

Peste vișini, e vară. „Mă, tu n-auzi ?"
Joacă table cu vecinu', și pierde.
Tu îl recitești uneori pe Thoreau,
Lauzi privilegiul trupeșei ignoranțe.
El parc-a orbit între timp. Aude numai
Tric-tracul, cu bărbătească precizie.
Te pipăie lacom, zîmbești. Florile rochiei
Într-a pielea ta mată.

Darling 7

Uite : sînt gata. Pune amintirile-n
Portbagaj... Nu plînge, ești malac
În toată firea... Ne mai vedem...
Să nu-mi scrii... faci greșeli de gramatică.

...Sigur, o să fiu cu tine mereu.
Prezentă și esențială. Un cancer
Permanent. Noaptea, da, o să fie
Mai greu. Noaptea-ți rămîne
Viața ta singură.

Dar tu amintește-ți cum cădea noaptea
Pe malul riului... Și noi, cu mal cu tot,
Curgeam la vale... Tiii...

Permanența principiului Yin (II)

Urmare din pag. 1

grație femeii, a devenit clasic (solar) grație bărbatului, ca să-și piardă pînă la urmă sinele într-un baroc cvasicontinuu, temperat cînd și cînd prin manierism.

Oricum, o dată întors acasă, bărbatul a fost pus în situația de a povesti „cum a fost". Într-o dată eroismul lui a fost trecut la pasiv și temperat estetic, îmblînzit prin artă : „— Stați să vă spun cum a fost". În acest „cum a fost" încape tot, fantezia, innobilarea retrospectivă, hiperbola, hipertrofia, minciuna. Chiar și marile cosmogonii, toate marile cosmogonii ale lumii sînt plasate la trecut. Bărbaților, ca și ginților, li se oferă întotdeauna un trecut eroic și un viitor incert. Am bănuiala că toată această literatură de tip clasic, apărută în cadrul oralității arhaice, a fost creată ulterior, într-o epocă de matriarhat. Trebuie spus că această epică eroică se prezintă însă cenzurată prin maliția feminină" la toate națiile, basmele încep cu o formulă de negație : „a fost odată ca niciodată" — și isprăvesc printr-o formulă de negație — „cînd o face plopu' mere și răchita micșunele" — în care recunoaștem acelasi suris incredul. Cînd formulele de negație lipsesc, precum în „Iliada", „Odiseea", „Eneida", „Război și pace", nu înseamnă că subversiunea feminină e absentă, ci doar că femininul mimează prin aprobare, pentru a mîngîia orgoliul lui Ahile, Ulisse, Aeneas, Andrei Bolkonski. Dar întorcîndu-ne la cronologie este util să spunem că această literatură masculină a trebuit să întîmpine concurența modelelor anterioare, infailibile prin perfecțiune artistică, prin finețe și duh orfevru. Ca să cîștige totuși cursa, bărbatul a fost silit să recurgă la extensiune, să treacă de la snoavă la poveste, de la poveste la uriașa narațiune, epopeică, împărțită în cînturi sau acte, să încarce, să complice dramatic, să-și ia revanșa în lungime, lățime, înălțime. Piramide, zigurate, turnuri, sînt opera lor. Dar fiindcă principiul feminin zîmbea — nu prin dimensiune se cîștigă în artă ! — autorul cu pricina a prins-o pe Yin într-un zid, a zidit-o și a lăsat-o să plîngă acolo, de una singură, pînă la capătul vremii. Măcar așa, pe calea aceasta, creația lui să aibă și ceva viu, nițel suflet, ca în legenda Meșterului Manole.

Răzbunarea n-a întîrziat — femeia a intrat în luptă directă cu zeii. Desigur, la modul ei, nu încingînd armele — exemplul Atenei, zeiță purtătoare de arme, e rarissim — prin insinuare, măcinare lentă, zîmbet, tandrețe perfidă. Din suverani cum erau, zei ai miniei și războinării, ei s-au trezit peste noapte licențiați, împinși în trecut, deveniți **dei otiosi**, zei obosiți, așa cum apar la noi în colinde unde un dumnezeu absent și uituc doarme pe un pat de flori. Isprava pare a fi tot a femeii, și pare a se plasa în cadrul aceluiași matriarhat interminabil.

Dar deja se aude o scrîșnire de dinți. Este replica lui. Instinctivă, macabră, neputincioasă. E sătul de descintece, de vrăji, de faceri și desfaceri, vrea să se emancipeze, să fie liber. Matriarhatul a ținut prea mult, nici nu-l putem măsura cronologic, este incomensurabil și recurent. Prima reacție e adusă brutal, redusă la o interjecție, care, ulterior, evoluează, se întregește silabic articulîndu-se într-o injurătură. La descîntec și vrăji se răspunde cu injurături. În contrareplică, blesteme. Injurăturile și blestemele închipuie un prim dialog dramatic între Yang și Yin, ca urmare a unei crize. Trebuie spus că și această literatură e generică, extinsă la scară universală, recurentă, ameliorată de la eră la eră. La români primează înjurăturile de mamă. De ce ?

ion andreiță

Inscripție pe poartă

la Casa din Hobița

Sărut dreapta sfîntă-a Celui care
Porți și stîlpi de casă izvodi spre cer
Și în lunga vieții Lui cărare
Stelele răsar și nu mai pier

Prin Sărut ne ducem spre părinți
Cu Măiastra-naltul săgetăm
Iar în clipe de dureri, fierbinți
Gîndul bun pe Masă-l așezăm
S-a încins de-atîta dor ulița
Căutîndu-i pașii-n Univers
În pridvorul Casei din Hobița
Umbra Lui s-a-ncopciat în viers...

Mama mea cu vorbe bune

Mama mea cu vorbe bune
Seamăn tu nu ai pe lume
Nici la faptă, nici la nume
Mama mea cu vorbe bune

Mama mea cu vorbe dulci
Spuse seara cînd mă culci
Unde pleci, de ce te duci ?
Mama mea cu vorbe dulci

Mama mea cu vorbe-amare
Adunate pe-o cărare
Mai mult umbră decît soare
Mama mea cu vorbe-amare

Mama mea cu vorbe-adînci
Viață trăită pe brînci
Umbră risipită-n lunci
Mama mea cu vorbe-adînci

Mama mea cu vorbe bune
Seamăn tu nu ai pe lume
La făptură și la nume
Mama mea cu vorbe bune

Acasă

Acasă n-am mai fost de mult
Și asta-i tot poveste veche
De cînd prin vaiere ascult
Chemarea fără de pereche

La umbră de pămînt și oase
Trag plopii cerul spre apus.
Mărgelueiește satu-n case
Și lună nu-i, nici stele nu-s

În nopțile de sinziene
Ies oasele la dans în zori
Pe-nmiresmatele poiene
Și saltă flăcări pe comori

Vin zîne blonde, zîne albe
Și mîndre fete de-mpărați
Cu pieptul legănat în salbe
Și vin haiducii înzăuați

Toți sorociți la dansul morții
De pe tărîm pe alt tărîm
Stingheri ursindu-li-se sorții
Cu toții singuri și de fum

Ci numai eu, păcat lumesc
Tresar și-acum cu fața-ntoarsă
Spre satu-n care întîlnesc
Doar iarba veștedă și arsă

Doină

Pe brazda de lună
Pe vremea cea bună
Se călătoresc
Și se întîlnesc
Mîndru Crai de Ghindă
Busuioc în grindă
Mîndru Crai de Rouă
Busuioc în două

Pe brazda de soare
Pe vremea ce doare
Vin din vînătoare
Ghindă Crai bătut
Crai Rouă-abătut
Pe drum neștiut

Platoșa subțire
Țin pe la zefire
Viața-n cumpănire
Platoșe și scut
Virtoșesc durut
Singele pierdut

Lupta de ecouri
Vînătoare-n nouri
Zimbrul cel de preț
A rămas semeț
C-o săgeată-n coastă
Și-alta ce-l adastă
La viclene ape
Ca să nu-l mai scape

Craii cîntă-n barbă
Barba cade-n iarbă
Iarba-ncepe fiarbă
Cresc din rădăcini
Vînători străini
Și ispite spini

Tunet și furtună
Munții se adună
În răstrîști cunună
Volburări de ape
Din matcă scăpate
Peste cele toate

Pe-o brazdă de lună
Pe-o vreme nebună
Se călătoresc
Și nu se-ntîlnesc
Mîndru Crai de Ghindă
Țintuit în grindă
Mîndru Crai de Rouă
Răstignit în două

petru dunca

Caii cei negri

Iar spun : au trecut caii cei negri,
pe sub cer, așa, la o depărtare de un munte,
de o zi, de o vale cu apă vie și una cu apă moartă.
Le joacă prin oase cocoșii de aur,
din care coboară alți cai și călăreți
ce-și rup descîntecele prin coasta ruginită
a unui balaur ancorat și el
la marginea focurilor arzînd în drumurile serii.
Iar spun : vine omul pădurilor,
la miez de ceas, amestecat cu toate muzicile.
Are un fel de suliță ce lovește comorile
și tăvile cu jăratec pentru regi
și pentru vrăjitoare.
Iar spun : au trecut caii cei negri
purtați de omul munților.

Moara

Trec mereu călăreți de fier
pe-un fel de cai roșcați.
Se macină zile și zile, se cern nopțile.
Se alege un fel de cretă roșie
cu care femeile și războinicii
își lustruiesc zidul de sus al iubirii.
Și faptele și mierea și aurul,
trec prin pielea morii.
ca printr-un fel de broască țestoasă.
Din turnul cel nesfîrșit
ar fi zburat pînă departe,
bărbați și femei ; un duh al apelor
i-a purtat pe deasupra, vii,
cu mîinile întinse.
S-au prefăcut în bătrîne vase
năpădite de ierburi.
Tîrziu, Stăpînul aprinde lămpile de argint,
desleagă armăsarii apelor,
ce trec...

Cireș înflorind...

Umblam pe ulița satului, ca printr-o încăpere vrăjită.

Povara unui năvod uriaș
întinde, dincolo de viață și de moarte,
un fel de crengi pe care
nu le poate smulge, nici pasărea înlăcrimată
ce se strecoară, ce se retrage și distilează
încet, văzduhul.

Grădina de sub munte

Lîngă tăul în care
lupul jumătate om și omul jumătate lup
și-au aruncat beregatele,
este o grădiniță precum o neștiută pădure,
unde nimeni nu intră și nu rupe florile.
Crește floarea de sansiu
peste lucirea apelor,
se azvîrle către cer cu grăbire,
aleargă după stele, după vînturi.
Ruginesc norii trecînd pe acolo.
Daimonul gazdă întinde mîna lui dreaptă
și soarele-l mîngîie, în vreme ce mîna lui stîngă,
despică luna în două ca pe-un butuc înroșit.
În munte, dintr-o creangă,
a încolțit un fel de sînge lucios,
un fel de argint risipit, din deal,
lăsat apoi în ierburi
și în semințele de la marginea văzduhurilor.

Peștele

Plutesc ochii lui
Precum niște aripi uriașe.
Un solz i s-a desfăcut la miezul nopților.
Pe sub funiile tainice de care mările,
fruntea își prind, un altul se strecoară.
Duce peștele o parte din ape în fiecare pupilă nevăzută.
Iată capul — o provincie a imperiului
cu hotarul din toate părțile și mîinile împresurînd
marile oglinzi și prăvălișuri.
În arene sînt pescari cu ochii scobiți de mulțimea monștrilor,
dar maica durerii alungată spre adîncuri,
cu nesfîrșite guri își pune trupul în verigi de fier.
Șarpele oceanului își pregătește gîtlejul și fluierele.
Trece apoi călare pe mii de robi.
Ca o pradă, întinsa lui muzică,
arcuiește corăbiile.
Precum niște păsări cu aripi uriașe,
îi plutesc ochii...

plastică

La hotarul maturității

Congeneri, colegi de atelier o vreme, apoi vecini de șimeze într-o aceeași sală de expoziție și, iată, acum perpetuată această experiență afină într-una dintre cele mai închegate expoziții de pictură ce au confruntat publicul în acest an. Autorii acestei „galе" a picturii tinere de la noi sînt **Petru Velicu** și **Serghei Niculescu-Mizil.** Structuri artistice pe cît de distinct diferențiate stilistic, pe atît de complementare în definirea unui crez estetic întemeiat pe asumarea sensibilă a realului în datele lui cele mai obiective. Poate că tocmai această subtilă poetică a închegării unei viziuni proprii asupra unui univers cercetat și deslușit cu rigoare aproape didactică de generați întregi de maeștri ai penelului să fi constituit punctul energetic vital care a alimentat cerbicia acestor tineri artiști de a-și adeveri nu o dată strălucitor personalitatea în umbra marilor modele. Sigur că Velicu soarbe cu nesaț din licorile flamande proiectate pe grav-somptuoasele fundaluri vibrate de nostalgii rembrandtiene. Dar nimeni nu poate contesta identitatea certă a acestui artist, a cărui unică școală rămîne marea pictură. Priviți-i cu atenție ramele, modelajul lor auster, moliciunea formelor, vibrația adîncă a baițurilor toate chemate să susțină o lumină ca de memorie redeșteptată pe ecranul unei pînze. Culori și forme de o indicibilă delicatețe, aproape fragile în prețiozitatea lor cu miresme de relicvariu bizantin.

Velicu operează asupra realului cu o lupă intens afectivă, ceea ce de relief nu atît materialității obiectelor, cît densității lor evocator-fantast-poematice. Toată pictura lui Velicu sună ca un verset de suthră asiată, răscolind tulburătoare lumini interioare. Un fin decantor și interpret al raporturilor cromatice, adesea traduse într-o manieră foarte personală, un gust rafinat al compoziției, iată ce pledează pentru profesionalismul deosebit al acestui artist aflat în plenitudinea căutărilor sale creatoare.

Pentru Serghei Niculescu-Mizil, marea lecție a picturii se numește **desen în culoare.** Adică, arta de a fi elocvent prin emisiunea directă a acestui instrument propriu înainte de toate picturii — culoarea. În cazul său, modelul Ciucurencu este unul aproape mărturisit. El preia acest citat, adesea, regăsit în pictura generațiilor mai noi de artiști, și-l rostește cu o energie și o spontaneitate a valorațiilor tonale foarte modernă. Tînărul pictor se vădește a fi, mai cu seamă în peisaj, un adevărat maestru al armoniilor prin contrast, manifestînd o jovialitate a comunicării ce-i este caracteristică. Serghei Niculescu își refuză, cum am spus și altă dată, tentația alegoricului. El abordează realul pe versantul lui luminos, fascinat de densitatea minerală a luminii în care formele devin și se ordonează grație acestor jocuri fabuloase și fluide ale impresiei fotonice. Culoarea are la Serghei Niculescu-Mizil o vibrație virilă și notația plastică, deosebit de sintetică, capătă elocvență tocmai datorită acestei francheți a comunicării. Un peisaj de iarnă, înecat în alburi feerice, este zguduit de strigătul roșu, ori de verdele veronez, ori de albastrul cobalt sticlos al unei tensiuni cromatice ce introduce miza dramatică într-un cadru altfel amorf, descriptiv, fără istorie. Datele acestei disponibilități liricodramatice, la nivelul observației, le regăsim încorporate direct în pastă. Aflat în evident progres, Serghei Niculescu se afirmă azi ca un pictor matur, pentru care deslușirile stilistice, concentrate în ultima sa expoziție, au dobîndit pecetea puternicului său instinct artistic.

Corneliu Antim

muzică

Arta interpretativă (I)

Pentru deschiderea acestui grupaj de materiale, destinat comentării unor principale momente artistice ale Festivalului „George Enescu", am ales reproducerea cuvintelor unui tînăr si deosebit de valoros instrumentist român — violoncelistul Marin Cazacu — nu numai pentru că ele aparțin unui reprezentant de frunte al tinerei generații interpretative (ale cărei păreri oricum nu pot fi ignorate) ci, în special, pentru că ele pot oricînd avea valoare de „crez artistic" față de creația unui geniu român, punct de reper pentru toți muzicienii noștri, indiferent de specializare. **Iubesc creația enesciană, o respect, o cînt cu dăruirea unui tînăr care, sper, își face datoria față de personalitatea uriașă a lui George Enescu, unul dintre cei mai mari compozitori ai secolului XX, creator care și-a clădit întreaga creație pe cele mai profunde sentimente ale sufletului omenesc.** Sonatele pentru violoncel și pian și Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră, **lucrări pe care le-am studiat și prezentat în public, sînt pagini în care marea sensibilitate și gîndirea profundă a omului de cultură au creat momente de mare expresivitate. Le interpretez nu numai cu bucuria descoperirii, de fiecare dată, a altor noi sentimente ci și cu gîndul că fiecare nouă interpretare este o apropiere a mea și a publicului de fascinanta bogăție ideatică și expresivă a muzicii marelui Enescu. Cred că, pornind de la creația enesciană, creația muzicală contemporană românească tinde spre aceleași idealuri estetice. Ca interpret al creației universale și, în special, al celei românești, mă bucur de această universalizare valorică și sper ca, prin această contribuție de interpret, în țară și peste hotare, să propulseze muzica românească spre valoarea ei reală, care i se cuvine de drept.** Sînt acestea gînduri frumoase, gînduri adevărate, gînduri reprezentative și ele pot perfect lumina poziția tinerei generații de interpreți — care se adaugă creator generațiilor mature — față de creația națională. Exact această poziție a ieșit în evidență cu ocazia unuia dintre concerte (în sala RTV), adunînd un mănunchi de excelenți interpreți, propunînd publicului o selecție reprezentativă de lucrări din repertoriul universal și național. Instrumentiști ca Aurora Ienei (în **Sonata în fa diez minor pentru pian** de Enescu), violonistul Andrei Agoston **(Adagio** de S. Toduță, **Trei dansuri din baletul „Romeo și Julieta"** de Prokofiev, pianistul Adrian Tomescu (în **Sonata a II-a** de L. Glodeanu și, în special, în remarcabila lucrare a lui Corneliu Dan Georgescu: **Piese pentru pian și bandă magnetică)** reprezintă valori ale artei naționale, cărora le adăugăm subliniindu-le apăsat meritele, pe trompetistul Iancu Văduva (în **Pastorală** și **Joc** de A. Vieru și **Legendă** de Enescu), pianista Ilinca Dumitrescu (în **Sonatele** de D. Scarlatti și **Toccata** din **Suita op. 10** de Enescu) și violoncelista Alexandra Guțu (în **Sonata a II-a op. 26** de Enescu). Se observă lesne, creatia enesciană revine leit-motivic în repertoriul interpreților nostri si nu este aceasta numai o situație conjuncturală: ea se găseste si se păstrează acolo din cauză că pune efectiv grele probleme de tehnică instrumentală si oferă deosebite satisfactii în ceea ce, cu un termen general, numim **sensibilitate muzicală.** Continuăm prezentarea altor tineri interpreți, oprindu-ne în sala Conservatorului, unde i-am putut asculta pe pianistul Horia Mihail, un pianist foarte tînăr, cu dotări de excepție, cu o deosebită maturitate si putere de concentrare, pe pianistul Constantin Sandu, într-o zi ceva mai slabă, însă impresionînd prin deosebite calități tehnice si pe talentata violonistă Cristina Anghelescu **(Impromptu concertant** de Enescu, **Valsscherzo** de Ceaicovski si **„Tamburina chinezească"** de F. Kreisler), deja prezentă binecunoscută în țară si peste hotare. Deși apartin unei „promotii" mai tinere, ultimii interpreti amintiți fac corp comun cu cei apreciați mai sus în promovarea creației naționale.

Viorel Crețu

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A „PROZEI SCURTE" ROMÂNEȘTI

VASILE VOICULESCU

III. Complexul motivației extraordinare (4)

Ilustrație de Dragoș Morărescu

Intima conlucrare dintre abilitatea îndrăzneață a hoțului și infailibila lui „știință" de a îmblînzi calul, „dezindrăcindu-l", de fapt, nu are ca scop principal ideea de a face din Amoașei un vrăjitor de profesie, în sensul de a i se conferi un statut special în această direcție. Magicul, atît cît există — insinuat, mai degrabă, în straneitatea modului de comunicare dintre om și animal — este chemat să supradimensioneze realul din unghi senzațional-romantic : ceea ce, pe de altă parte, învăluie povestirea într-un pasionat halou de mister. Prin urmare, în **Alcyon sau diavolul alb** categoria magicului constituie în cea mai mare măsură un soi de ingredient utilizat în funcție de necesitățile motivației extraordinare a epicului, în esență (faptic și psihologic) autentic realist. Distanțarea povestitorului față de tot ce reprezintă infiltrație a spiritului magic este atît de netă, încît la un moment dat el nu ezită a privi elementul în cauză ca pe o foarte utilă convenție artistică. Astfel, episodul în care popa Stoian din Lipia, el însuși înrăit hoț de cai, se angajează să recupereze calul Alcyon beneficiază de serviciile magicului dintr-o atare perspectivă. Fiind convins că poate da de urma lui Amoașei atrăgînd de partea sa pe Scoroambă, omul de încredere al acestuia, șiretul popă pune la cale o înscenare de anvergură parodistic vrăjitorească ce-i umple de groază pe toți. Nici mai mult nici mai puțin, popa Stoian se deghizează în strigoiul unui presupus om mort cu identitate necunoscută („În dimineața următoare, mare spaimă în toată Valea Lupului. Satul clocotea ca un stup învrăjbit. Se găsise în cimitir un mormînt proaspăt mușuroit și nu se știa să fi murit și să se fi îngropat cineva de cîteva luni. Niscaiva streini își lepădaseră de bună seamă acolo mortul. Cine știe, poate chiar un ucigaș tăinuise astfel fapta... Dar ucisul nu dormea pașnic în groapă ci, în chip de strigoi, cu țoale albe fluturînd pe el, bătea cu oasele degetelor uscate în ferestrele gospodarilor") și cu o astfel de înfățișare, ca și cum ar fi trimisul lui Amoașei, băgă în boală pe Scoroambă, luîndu-i calul preferat :

„A patra noapte, în toiul spaimelor, cu toată paza cîinilor, care s-au repezit furioși, dar au tăcut numaidecît, o bubuitură a sunat în ușa grajdului lui Scoroambă. Înăuntru nu s-a auzit decît sforăitul iepei. O a doua bubuitură mai tare, apoi o a treia, însoțită de zgîlțîială, ca și cum canaturile s-ar sălta din ușchori, a hotărît pe stăpîn. Și pe ușa crăpată s-a ivit dinăuntru, amenințător, cu pușca în umăr, Scoroambă... Dar un strigăt i-a înghețat în gîtlej și căzu mototol... În fața lui își flutura zăbranicul alb strigoiul : o hîrcă rece, cu găurile ochilor scobite adînc, prinsă pe un gît de oase încheiate mai jos de niște coaste înșirate ca niște șireturi albe pe coșul unui piept găunos, și purtate pe două ciolane crăcănate de schelet hîd și rînjit. Dimineața, omul a fost găsit așa cum se prăbușise, leșinat de spaimă, cu brațele răstignite în lături peste pușca rămasă sub el. Noroc că nu se descărcase. Grajdul gol și iapa pierită. Cînit nu mai isprăvea de ros niște ciolane îndopate cu măduvă, înadins alese ca el nu le poată sparge..."

Așa-zicînd, întreg scenariul pseudomagic și povestirii este denunțat în final. În realitate, nemaipomenitul cal furat și îmblînzit de Amoașei cu atît curaj și cu atîta abilitate „vrăjitorească" nu are nimic a face cu spiritul diavolesc care i se atribuise. Straneitatea situației provine din faptul că este vorba de un cal în măsură a comunica efectiv (și a i se supune ca atare) doar cu cel care îl crescuse și îl îmblînzise de mic. Aducîndu-l pe „cazacul turlac", cel care **mosise** calul, popa Stoian știe foarte bine ce face. Numai că așteptările lui sînt cu totul depășite de ceea ce se întîmplă în finalul povestirii :

„Armăsarul de sub hoț se opri scurt, sforăi urechile și fremătînd, întîi, timorat, cu un hoit răscheiat, gîfîi apoi liber de orice frînă chemarea. Și atunci, așteptă. Toți își așteptară răsuflarea întîi. Rar, țăranii o mai cîntă, apoi o știu cu toții, în răscrucile pămîntului, cîntecul cu care cheamă calul pe iepe. Pentru hoțul se înfășurase în sudoare. Nu i-ar fi putut ajunge de acum nici o putere din lume.

Rămînea acolo o clipă oftînd, cu și gura i-ar fi fost o mască de moarte, și rîcîi o mînă pe cruce : armăsarul se clătină. Și mai înainte ca hoțul să-și vină în fire, armăsarul sforăi și clănțăni, apoi se porni cu pași mărunți, apoi din ce în ce mai mari, apoi în goană, apoi în galop, apoi în galop nebun, cu pămîntul zbîrnîind de acum sub o putere din lume.

Hoțul auzi o clipă oftînd, cu și gura i-ar fi fost o mască de moarte, și rîcîi o mînă pe cruce : armăsarul se clătină. Și mai înainte ca hoțul să-și vină în fire, armăsarul sforăi și clănțăni, apoi se porni cu pași mărunți, apoi din ce în ce mai mari, apoi în goană, apoi în galop, apoi în galop nebun, cu pămîntul zbîrnîind de acum sub o putere din lume.

La o altă poruncă a stăpînului, armăsarul se rotește. Bietul rămase năucit pe pămînt. Cînd curînd, mulțimea de bucurie, strînse „Murat", scuipă în două picioare cu pentru o îmbrățișare, armăsarul aleargă la el. Popa porni și el spre ei, dar fără curînd lacrimi, din ochi". Se dovedește, deci, că **trucajele magice** ale lui Amoașei nu sînt decît în clipa în care comunicarea dintre om și cal (aceasta relevă, în fond, unele dimensiuni fantastică a povestirii) revine în condiția ființar-naturală a existenței.

Miezul de mirabile este o nuvelă în care tensiunea motivației extraordinare prin apel la confundarea magică a realului face loc celei mai deschise operații demitizante. La prima vedere, s-ar putea crede că este o contradicție în termeni, atît timp cît din unghiul logicii firești a imaginarului magicul exprimă limita maximă, adică proiecția în fantastic, a miticului. În realitate, însă, o asemenea contradicție e doar aparentă ; ceea ce numim aici demitizare echivalează cu un inedit proces de concomitentă de-coveționalizare a magicului și de **re-mitizare** a acestuia din perspectiva unei ontologii pe care am definio-o pornind de la esența ei arhetipală în ordine concret existențială. Cum s-a putut constata și în alte numeroase rînduri, pentru eroii lui Voiculescu trăirea în și prin mit, departe de a reprezenta un mijloc de abstragere, de evadare din sfera eului real, dimpotrivă, constituie șansa inscrierii lor pe traiectoria existenței plenare, sublim cosmicizantă. În primă instanță, nici eroul din nuvela **Misiune de încredere**, flăcăul Bujor, nu scapă de nevindecabila înclinație a celor din jur, inclusiv a personajului narator, de a i se atribui însușiri situate în sfera naturalului. Calitatea sa de „staroste al tuturor viețuitoarelor pădurii", așadar, nu poate fi explicată altfel decît considerîndu-se că este un tînăr de o speță umană pastoral basmică, un autentic erou de baladă fabuloasă : „Cînd s-a deschis ușa, ca printr-o minune au pătruns pieziș razele soarelui, pe care nu-l mai văzusem de săptămîni, și cu ele odată a intrat Bujor, dezvăluit de lumină. Am avut cîteva clipe o impresie de extraordinar, care m-a copleșit [...].

A fost ceva așa de neașteptat, că am căscat ochii mari și am întepenit. Regizorul din mine rămăsese buimac [...] Pășea spre noi un erou solar, un fecior chipeș, înalt și mlădios, cu părul inelat curgîndu-i pe spate, cu brațele lungi în mînecile ieșite, albe, de sub mînteanul aninat pe umeri. Mijlocul subțire, încins de chimirul instelat cu tinte strălucite, sublinia și mai mult statura lui, desăvîrșit cumpănită între voinicie și frumusețe. Uitasem întîmplările mele. Așteptam să înceapă un basm și, ca într-o aiurare, mi se părea că trebuie să-l turnez. Căutam cu ochii aparatele".

Dar adevărul cu privire la identitatea umană a eroului se relevă pe măsură ce o atare perspectivă poetistică se confruntă cu tulburătoarea **mitologie a realului**, real înțeles și trăit exclusiv prin prisma valorilor lui arhetipale.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Interpretul de excepție al poeziei românești, Tudor Gheorghe într-o postură inedită, aceea de beduin

În spatele ochelarilor, scriitorul altcum Romulus Diaconescu

În dialog, Constantin Noicpeanu și Violeta Zamfirescu

Cenaclul «Numele poetului»

Ședința a XLVIII-a

În deschiderea lucrărilor cenaclului, poetul Cezar Ivănescu anunță că azi vor citi „în propria ceruri" **Viorica Farcaș Munteanu** (nu pentru cîrti tipărite), precum și **Florian Dan** și **Petruț Pîrvescu** (debutanți). Astfel Viorica Farcaș Munteanu rumpe șirul lui de lecturare cu poemul „Bufnițăria cea mare", „Sînt fiul bunicului" (de ce nu ziua ? ! — n.n.), sare peste „Ziua pentru bunu" și ajunge la „Săptămîna pămînteană" după care se întoarce de unde a sărit, adică la „Bucuria" (ceea ce nu ni știrea nu-i rupță din rai, dacă ar fi primită la timp ?) ; urmează Petruț Pîrvescu (care în autoprezentarea făcută afirmă că n-are „date frapante despre el, doar poemele citite „Sînt ochiul pietrei", „Sînt lacrima ta în cîrd vederii" atestă cîteva ființări ortiștilor cel puțin insolite ; în fine Florian Dan cu poemele „Bolnav de nervi", „Mă îndoiesc, străinule" ș.a.m.d. încheie momentul intempestiv.

Cu deznvoltură scenică, elevul în clasa a XI-a **Cătălin Crișan** ne încîntă (voce și ghitară) cu : „Mamă țară" de T. Arghezi, „Freamăt de codru" de M. Eminescu etc.

Au mai citit în vederea unei programări ulterioare : **Andrei Zlătescu** și **Adrian Sîrbu** (aceștia scriu ce emoționează) ; poemul lui Ioan Moldovan poate de poeta **Adriana Lehneri**.

Discuții : Cronicarul **Nicolae Georgescu** consideră că poezia Vioricăi Farcaș Munteanu e prea lungă uneori dar în rest e mișcătoare, lucrată, pe rînd, de unde și riscul descentrărilor pe care poeta și-l asumă, preferința ei pentru Arghezi (în tehnica versului) trebuind să se armonizeze într-o „sinteză esențială". **Alex. Ilovu** a afirmat că Petruț Pîrvescu are curiozitate în ceea ce scrie, dar obsesie prin egocentrism, iar Florian Dan posedă o prozodie bine dirijată cînd își gîndește sau (aici eu sînt de vină) cînd își scrie poezia bine termenul — n.n.), deci **sau** gîndește.

Au mai vorbit în cadrul discuțiilor și **Delia Duță**, și **Ion Tudose Marin**, și **Ion Toma Alexandru**, ți ce păcat că nu mai e spațiu !...

În concluziile sale, conducătorul cenaclului, poetul **Cezar Ivănescu** consideră că Viorica Farcaș Munteanu, cu condiția să nu mai cultive poezia scrisă de dinsa pînă acum are apetența sau aptitudinea care s-o propulseze spre poezia autentică, de forță și nu anemică. cloroză, fără prinț în verb ; despre Petruț Pîrvescu afirmă că este un autor înzestrat, dar cu prea multă pudoare lingvistică, lipsa sa de curaj refuzînd-o descoperirii adîncimile remarcabile ; de asemenea, Florian Dan al cărui talent este pîndit dacă nu primejdiile de o cultură de prin reviste, este un tînăr autor incontestabil înzestrat.

Hero

PRIVIREA LUI ORFEU

Șarpele ca figură a textului

O, dublu paradox : arta va fi știința ascultării unui mut la vreme de seară ? pe ce undă, în cifrul și în codul cărui sistem telemetric, telescopic, telepatic, va putea vorbi acest mut, care va fi limba în care ne va face, pe noi toți, să-i înțelegem sensul, mesajul, suspinul și, mai ales, dacă muțenia lui absolută, adică întoarcerea, repliere a eului sensibil asupra lui însuși va atinge granița insesizabilă, catastrofală, prăpastia fără fund a inteligibilului ? oare nu va încerca să opună o ultimă rezistență, nu va da o luptă, fie ea și cea de pe urmă, deznădejdea individului ajunsă la limita conceptului de ens agonal, adică : nu va încerca un război al pantomimei, gesturile sale nu vor căpăta ordinea și dezordinea spasmodică a plasmei inconștiente dornică să comunice, sau, și mai bine, să se comunice în absența cuvîntului interzis ? al cuvîntului inexprimabil, care nu-și poate lua zborul de pe o gură mută ? acest imens efort, această luptă teribilă a nevoii de comunicare, antrenînd rîuri, stînci, planete, oceane, demoni privind din tot universul zguduit de hohote de rîs și de plîns, pantomimă deșuchiată, ascunsă pentru cel din afară, pentru altceva, pentru altcineva, ochi întunecat al alterității incapabil să mai surprindă imaginea, conturul lucrurilor, semnelor străduindu-se din răsputeri să-și transmită semnificația, primejdia de moarte în care se zbate ființa mută, eul conștient de propria sa limitare, individuație, perfecțiune — și, deci, singurătate absolută, nu ? mima și pantomima nu mai pot avea nici un sens pentru noi, ceilalți, fiindcă se petrece la vreme de seară și, deci, nu le vedem, nu le sesizăm, ele nu există nici acum, cum n-au fost nici ieri și nu vor fi nici mîine. Mîine ? De ce nu ? Pe harta cerească a eului, mîine, cînd lupta, încleștarea tragică care se dă acum se va fi terminat, cînd toate vor fi mai tari în enigmă, și ne vom trezi în grabă și fără înțelepciune, mîine, pe harta cerească a eului vor apare, în sfîrșit, stînci, planete și oceane, da, mîine, demonii, neparte, în sferele negre, acolo unde cinii eterni gigantic în sine. Și deodată, la ceasul înserării, te podidesc lacrimile, te copleșește milă fierbinte pentru imaginea șarpelui solitar, o magie neagră ? o știință albă ? imaginea, iconia șarpelui încolăcit în jurul său, solitar, disperat, mușcîndu-și coada, autodevorîndu-se, adică : negativitatea, vocația neantului, morbul distrugerii nucleelor semnificante, a atins un grad atît de pur încît aceste nuclee anihilate, desființate fiind, perfidul șarpe nu se mai are decît pe sine pentru a desăvîrși procesul de negativare, aneantizare și distrugere a tot ceea ce înseamnă altceva, altcineva, alteritate receptoare a unor semnale emise de el însuși, ens agonal, un mut care vorbește și gesticulează pe întuneric, o, dublu paradox al artei : iată figura incomunicabilului, a textului autoreferențial, știința ascultării unui mut la vreme de seară : șarpele izgonit din mijlocul creațiunii, în marea lui singurătate, în absența oricărui alt reper cosmic, a unui receptor care să-și aplece urechea și să-l asculte (ce să asculte ? ce cuvinte pot zbura, susura, tuna, fulgera, de pe gura mutului ?) ori să-l vadă făcînd semne, gesticulînd, pantomimă coerentă în căutarea unui sens (ce pantomimă ? ce fel de gesturi vizuale ar putea să-și transmită mesajul pe întuneric ?) deci, figura șarpelui care-și mușcă propria coadă, autodevorîndu-se, înghițindu-se treptat pînă la autoanihilare — iată imaginea textului autoreferențial, iată figura solitudinii absolute, încît, în preajma acestui castel de gheață, nu ar fi de mirare să-ți spui : Doamne, îndură-te și nu-l izbăvi pe cel rău, pe cel viclean de el însuși, șterge pentru totdeauna din memoria lui imaginea femeii cu pruncul ca model de comunicare incestuoasă a formelor plurale, fenomene disjuncte tinzînd la o conjuncție, o concupiscență etalată cu semne rituale zburînd pe ceruri, pe mări și oceane : un șarpe suge la sînul tău ; cu gura deschisă și ochii pelcați, tu plîngi deasupra acestui cutremur al timpurilor moderne, frig, frig, frig ; izgonirea din paradis ; pe bancheta din față, călugărul, în rasa lui neagră, aprinde torța roșie a artei ! Da, a artei, spun, și orice prolegomene la hermeneutica ei viitoare trebuie să pună de acord statutul ontologic al textului autoreferențial, repliat asupra lui însuși, cu imaginea șarpelui care în disperata lui singurătate își mușcă propria coadă, se autodevoră, se autocontemplă pînă la extaz, adică pînă la dispariția lui totală. Și de această imagine, dacă ești om, trebuie să ți se facă milă.

Dan Laurențiu

Bolta timpului

Urmare din pag. 1

...morții ce o apăsau cu **memoria** lor (s.n.), **cei ce trăiau încă în ființa ei** atît de mistică, pe care-i visa și-i blestema. Sînt mereu cu mine, spunea, nu mă slăbesc nici o clipă, **grei, uriași, mulți** (s.n.) Haide să ți-i arăt, și-i ruga s-o însoțească în gondola care o aștepta lîngă poarta lor secretă..." (p. 22). Cu forța ei, coborîse pe firul destinului celuilalt presimțind că și ei fusese curmat de la înaintarea timpului trăind aceeași **încercuire insulară** din care nu mai putea ieși decît doar pentru a se instala și mai bine în acest **element** care-i despacheta surpare după surpare, pînă în clipa prăbușirii finale. Așa se face că deși nu se putea explica ea, refuza să se unească, în ceie din urmă, cu acela pe care totuși doar [illegible] mîntuitoare patimi îl mai ținea la suprafața imobilului cronotop. „Nici eu nu înțeleg, îi spune Herula lui Hrisant, **dar nu aș putea trăi cu tine**" (s.n.). „Ce înseamnă că nu putea trăi cu mine ? Ce, ăsta e un fel de a trăi ?" Iată dar că și lui această iubire îi poricura clipe de intuiție a unui adevăr implacabil : ei nu mergeau cu timpul ci cădeau sub greme, într-un vîrtej al mîntuitoarei patimi, din care nu puteau să mai iasă decît prin lungile și tot mai dese evadări (părăsiri) ale Bătrînei care însa, revenea presimțind că poarta este adevărul lor : insula lor psihologică era o [illegible] despachetare a morții căci [illegible] ele, pentru ei, îi mîntuie tîrîș a le da ceva o însemnare. Timpul acesta care-i înfrînge, aproape fără a-i atinge cu săgeata lui implinitoare, le aduce moarte dar fără de nici o mîntuire. Căzut și adevărul acesta îl presimțise **puterea** care-și făvălise nesațul prin așternuturi din două continente, de la îndepărtata Alexandrie și pînă la visatul Paris. Parcă ghicise că răul cosmic de care sufereau ei este **insula**, felul acesta de a trăi, sub bolta timpului, în cercul lui de oculi, dar niciodată cu timpul și cu săgeata lui implinitoare. Herula îi strigă lui Hrisant : „Unde te crezi în Carpații voștri stamboliote ? În **insule** ? De **insule am fugit**, vreau să **trăiesc cum trăiesc**, nu mai întreba nimic". Peste el pusese stăpînire „lihtisul, **boala orientului, acel gol fără saț**iu în care intri și de unde nu mai [illegible] să ieși : **turbarea stare de așteptare** (s.n.), **fără mișcare, fără gînduri**, numai o **suspravețuire dureroasă**, în care **se rupeau unele văluri** și se **trezea mereu în trecutul** pe care-l **ura** dar de care nu se putea dezbara [...]. o **imobilitate** din care nu reușise să scape nici măcar acolo (în Venezia, n.n. IB)" (p. 219.).

Romanul este cartea acestei boli a orientului, descumpănită din ocolul timpului, din refuzul istoriei de a da intrupare unei lumi și unei idei, și tocmai această stranie ocolire va naște bizara boală a orientului, „acel gol fără saț" care se așternuse peste sufletul omului oriental de 200 de ani, pînă cînd alte porniri și altă omenire va renaște în aceste ținuturi devenite prea îndelung orientale, forțînd timpul acesta ocolit să despresoare „insula" și să-i lase astfel deschidere spre noul continent al istoriei. Dar pînă atunci așa va fi arătat sufletul omului din „orașele" acestor ținuturi cum ni-l arată romanul lui Eugen Barbu. Și ori de cîte ori fenomenul acesta de insularizare se va lăsa peste cîte o **parte** de omenire el va dezlega această **boală a orientului, lihtisul**, cu toată cohorta lui de simptome descununate peste sufletele imprizonierate cu dulceața claustrării și imobilismului dar mai ales cu despachetările unei goale așteptări, forțînd zările să-și deschidă oblonul dar neizbutind niciodată să obțină nici cea mai mică strecurare a unui cît de sclipit **fascicul de timp** care să poarte cu el **Vestirea.** Acestei omeniri i se refuză **Buna Vestire.** Viețuirea ei este o uruitoare „cădere în spațiu", care are întotdeauna același șir de simptome : a) credința într-o Mare Idee care se va dovedi ocolită de timp ; b) Așteptarea unei Vestiri printr-un **Trimis** care refuză să apară (acest Trimis este singurul Canal între **lumea de afară**, de dincolo, **lumea deschisă**, și **insulă**, această **societate enclavată** prin fenomenul de boltire a timpului) și astfel consacră sinistrul adevăr : canalul de comunicare al insulei cu lumea este obturat ; c) această lungă stare de așteptare este mediul favorizant al bolii care se va declanșa mai apoi. **Lihtișul**, sentimentul unui „gol fără saț", acel rău de infinit pescalian, trăit însă într-un chip oriental, arătîndu-se prin sindrom de „boală orientală" ; d) Simptomele acestei boli vor avea un larg registru : stenahorie (melancolie depresivă), balansată de exacerbare erotică, trăire risipitoare, irațională, stări de claustrare și imobilism, incapacitatea trecerii de la decizie la faptă, refuzul ieșirii din starea de boală (insularizare psihică), ruperea treptată a tuturor legăturilor cu lumea (o specie de autism oriental), lenea, acut sentiment al morții și surpării lucrurilor și rînduielilor etc., etc. : e) urmează apoi fenomenul de **ruptură finală** a legăturilor dintre real și imaginar, revărsarea **imaginarului în real** și astfel anularea săgeții timpului care de fapt, prin ocolul ei, provocase catastrofia acestei lumi ; f) Descompunerea finală și moartea. Dacă am purta acest scenariu într-o analiză comparativă a romanului acesta a lui E. Barbu cu romanul lui G. Marquez, care nu întîmplător, a tulburat conștiința crepusculară europeană, am constata că se aplică, cu mici modificări, și romanului marchezian. Avem în vedere, în primul rînd, **„Un veac de singurătate".** Și acolo se petrece o stranie despărțire a lumii de timpul istoric major. Mai întîi lumea va petrece un **eșec exemplar** în „moartea Revoluției". Apoi treptat Revoluția va deveni o Mare Idee care va stirni o Taină și o credință. Fenomenul de boltire a timpului va căpăta în romanul marchezian însă o tratare mai amplă fiind redat cu mijloace cosmice : un potop, un fenomen de amnezie colectivă (afazie amnestică, asimbolie, agnozie etc.) etc... Va urma lungul șir al eșecurilor în restabilirea canalului de comunicare a acestei lumi **brusc insularizate** cu lumea de afară, cu societatea deschisă.

Treptat, treptat tentativele restabilirii legăturii eșuează lăsînd locul, în final, aceluiași peisaj al insularizării, care în romanul lui Marquez este revelat în trei planuri : dezlegarea tainei manuscrisului lui Melchisedec, herofania tainei pieirii, a stingerii, exacerbarea erotică în cadrul incestuoasei legături și peisajul descompunerii finale redat prin scena furnicilor devoratoare și a nisipului care înghite așezarea omenească. Lipsește din romanul lui Marquez descrierea psihologică a maladiei timpului istoric. În romanul lui Eugen Barbu perspectiva aleasă pentru a reda acest soi de maladie ontologică este **timpul psihologic**, în romanul lui Marquez perspectiva este cronotopul întreg al unui ecosistem. Într-un caz avem expunerea unui cronotop interior, în celălalt caz, al unui cronotop cosmologic. Ambele romane însă redau această stranie maladie ontologică așternută peste umanitățile ocolite de timpul istoric. Și nu întîmplător aceste romane sînt create, unul în America Latină altul în Europa orientală. Amîndouă ariile au cunoscut, din plin, fenomenul insularizării, al societății enclavate, provocate de capitalismul periferial, acel tip de capitalism în care modernizările se petrec numai la suprafața lumii încercuind-o astfel cu forme goale și așteptări fără speranțe și fără de nici o vestire. Romanele acestea arată tocmai chipul acestui fel de lume căzută sub vreme și ocolită astfel de orice mesianism. Nici un **Trimis** nu străbate pînă la ele lăsîndu-le împrizonierate în golul lor de ființă, la marginea lumii chiar dacă în mijlocul ei. Iar dacă uneori din zarea lor se desprinde profilul unui străin coborînd în cercul lor strîmt, ca acel messer Ottaviano, el se va dovedi un **fals vestitor** căci doar va despacheta pe urmele lui un val nou de patimi și sluțite simțiri care vor lua sub domnia lor muncitele trupuri oarbe purtînd totuși stigmatul formei omenești. Dar valurile acestea senzualiste abătute, cu periodicitatea potopului, peste umanitatea insularizată, vor lăsa în urmă-le lihtisul, acea stranie boală a orientului, un „gol fără saț" care se va așterne de clipa cea ultimă a descompunerii și pieirii definitive.

Puritatea folclorului

Urmare din pag. 1

la aceste fermecate izvoare de apă vie cată să se adape toți cei care cîntă și se simt ai acestui popor și ai acestui pămînt." Cineva ar putea să se întrebe : cine mai are nevoie de o pedagogie folclorică, de vreme ce valorile populare clasice sînt demult intrate în manualele școlare, în biblioteci și muzee, în repertoriile marilor interpreți și orchestre, în patrimoniul național, la urma urmei ? !

Din păcate, nu toți gîndesc așa, nu peste tot se respectă caracterul sacru al înțelepciunii și artei populare. Și mă gîndesc, firește, la cei care poluează folclorul. Subiectul este mai vechi și în repetate rînduri presa și radioul au luat atitudine față de o serie de veleitari, în special cîntăreți, care atentează în mod iresponsabil la ținuta maiestuoasă, la originalitatea și puritatea de cristal a artei noastre populare. Țin minte că acum cîțiva ani niște tineri prost educați au furat și au ascuns unul dintre gemenii Lupoaicei din parcul bucureștean Dorobanți. Ziarele au luat atitudine, organele în drept au întreprins cercetările de rigoare, opinia publică s-a scandalizat, pe bună dreptate, și răufăcătorii au fost găsiți, cu statuetă cu tot, primindu-și pedepsele prevăzute de lege. Tot astfel, urmînd raționamentul, dacă cineva ar comite vreun sacrilegiu față de copia Columnei lui Traian, de la Muzeul Național de Istorie, sau față de Monumentul Triumfal de la Adamclisi, opinia publică s-ar pronunța imediat, văzînd în aceasta o blasfemie, un atac irațional la piese de patrimoniu care afirmă identitatea poporului român.

Și nu tot sacrilegiu se numește valul de subproduse pretins artistice care inundă folclorul nostru nou ? Departe de mine gîndul de a cere pedepse legale pentru asemenea fapte, tot ceea ce vreau, și cred că sînt în asentimentul tuturor oamenilor de bun simț este ca forurile culturale de resort să ia măsuri hotărîte împotriva poluării folclorului, să pună sub interdicție toate tentativele de a ajusta, deforma, parodia și profana însăși noțiunea de folclor.

Nu cu mulți ani în urmă, un cuplu de interpreți își permitea să cînte pe scena Sălii Palatului — rețineți, nu în altă parte — următoarele imperecheri de cuvinte. Ea se lamenta : „Bine-ar fi să mor diseară / Ca la noapte să vin iară" — după care el îi dădea replica prompt : „Lasă, lasă, că nu mori / Îți dau una și te scoli !" Desigur, nu toate aceste neșeuri pătrund și pe discuri, dar prostul gust este încă puternic și proliferează. Spiritualitatea românească nu s-a păstrat, vreme de mii de ani, prin folclor de mititei, prin aculturație și produse parazitare, prin forme de periferie balaoacheșă și fără perdea, pe care țăranul nostru, în mare lui cumințenie morală, le-ar fi respins ca pe niște plosnițe stricătoare de datini și obiceiuri. Aud că prin foarte multe localuri, unele chiar de categorie superioară, se mai cîntă compoziții vulgare. Nu sînt tradiționalist cu orice preț, nu absolutizez gama arhaică a cîntecelor în detrimentul acelora moderne, nu pledez în exclusivitate pentru domnia textelor sobre, fremătînd de înțelepciune, dar trebuie să recunoaștem că această maree neagră, care infestează plajele folclorului și ale bunului simț, trebuie oprită la timp. Poate credeți că toate aceste atentate la buna-cuviință n-au publicul lor. Au încă, din nefericire, destui admiratori. Și aici intervine o altă temă de dialog : calitatea publicului, educația sa muzicală și chiar civică. Mai sînt încă multe de făcut în această direcție, răspunderile sînt împărțite și acțiunea de asanare trebuie începută de timpuriu, din familie și din școală. Iată și cîteva aspecte ale folclorului nou, cu anumite pretenții. Este un adevăr fundamental al vieții noastre faptul că civilizația materială și spirituală a orașelor și satelor țării s-a schimbat, cunoaște continuu prefaceri și mutații spectaculoase. Reflectarea în artă a acestor noi dimensiuni nu s-a lăsat așteptată, numai că, din păcate, pe lîngă unele creații meritorii, întîlnim și falsuri, stridențe și inovații supărătoare. Priviți un fragment dintr-un cîntec popularizat chiar de o publicație științifică de profil : „Sus pe deal ară un zmeu / Un tractor din Semeteu / Eu mîn cai fermecați / Cu benzină adăpați / Cai nu-i mîn din diplan / Ci îi mîn de la volan" ș.a.m.d. Efectul artistic, după cum se vede, este nul. Pe temeiul unor asemenea mostre (dacă, prin absurd, le-ar fi avut la îndemînă) **Delavrancea** n-ar mai fi scris niciodată despre **„Estetica poeziei populare"**, iar **„Spațiul mioritic"** al lui **Blaga** n-ar mai fi fost un elogiu, ci o încandescentă filipică. Revenind la folclorul muzical și la propagarea lui, îmi exprim părerea de rău pentru faptul că discurile **Mariei Tănase** (slăvită de personalități de frunte ale civilizației noastre, de la **Arghezi** și **Brâncuși**, la **Enescu** și **Sadoveanu**) sînt imprimate extrem de rar, cu mult mai rar decît cele ale unor interpreți care fac din muzică o trambulină financiară, pentru a le crește bursa la nunți și botezuri. Tot astfel, nu pot pricepe, sub nici o formă, prin ce miracol nu există la ora actuală nici un disc cu comorile năsăudene cîntate de **Măriuca Rădulescu**, în schimb diverși guriști de jalnică formație culturală scot discuri în serie, fie singuri, fie cu frații și odraslele, pe care îi mai și pozează pe tricouri sau sacoșe, într-o cavalcadă a kitschului care îți violentează serios simțurile. Poate că nu întîmplător, una dintre cele mai bune emisiuni culturale ale televiziunii este, la ora de față, „Tezaur folcloric", realizată de Marioara Murărescu.

Neîndoielnic, folclorul este un organism viu, în continuă desfășurare vitală, are un caracter deschis primenirilor și primenește tot ce emană talent și înțelepciune populară. Iar o dovadă grăitoare este marele **Festival Național „Cîntarea României"**, pe care l-am numit odată o uriașă platformă de foraj în zăcămintele de geniu ale poporului. Prin șlefuire și selecție naturală, prin tradiție și valoare intrinsecă, noile creații pot rezista judecății implacabile a timpului. Să ne gîndim că în urma noastră se înalță „Miorița" și „Meșterul Manole", horele și doinele, cîntecele de vitejie și oratiile de nuntă, porțile și pridvoarele sculptate, portul popular și ceramica noastră inegalabilă — în numele tuturor acestor comori trebuie să punem capăt impusturii în artă și denaturării folclorului. Iar eu sînt convins că se poate.

CONFABULE

Toamna — cînd și trandafirii
sunt mai roșii ca de obicei
iar păsările se desprind
de crengi
ca și cum ar fi frunzele lor palide
toamna numai noi înglăbenim
privindu-ne.

Iulian Neacșu

POSTA REDACȚIEI
de Ion Gheorghe

MARIETA RĂDOI : Ne-am făcut și noi datoria.

ULICI RODICA și MOCANU OLIVIA : Am vorbit cu Mircea Micu de-a pune o vorbă pe lingă Moș Toma Poștașul... Și această strofă : „Apoi în loc de fulger, un balaur / Și-n loc de vînt, un cal cu cap de aur / În loc de curcubeu, a desenat o floare / Și-un cap de copil în loc de soare", din **Desenul unui copil.**

PAUL GRINDEA : Vedenie : „Mi s-a părut că mă despart / de tinerețe-n vînturi bete / Ce s-au oprit în geamul spart / Să-mi lase rana lui pecete / Mi s-a părut că-n vînturi ard Minjii pierzind zburdălnicia / În chip de fată ce-a-ntrupat / Urgia". Vetust și toate vehicolele n-au luat-o înainte. Schimbați motorul.

PANTELIMON GEORGETA : Am citit : **Tu, Ereditate, Revenire, Tentație, Ingratitudine, Prietenie.** Vă spunem : nu tentație, nu prietenie, nici tu ereditate, nici tu ingratitudine, însă revenire cu alt plic.

EFENDI MARCOS : Cam așa : Întind mina, apuc pălănjenul ploii / Și-l trag pe fereastră înăuntru / Semnul din capul mesei e al tău / Vîntul bate la fereastră". Însă departe, prea departe !

GEORGETA DRAGOMIR : De toamnă : „Înaintea noastră se-ntindea / marea singurătate / În apele ei ne răsfățam /.../ abur cald trecea prin pletele noastre / Miroseam a veșted de toamnă / și-a pădure". Mai trimiteți.

E. OCTAVIAN : Într-un car de zăpăceli, acestea mai de minte : „Gloanțele în perete / galaxie, tu, țeavă pustie".

MIRCEA DRAGOMIR : „M-aș îneca în gîndul unei păsări" — singura dorință de profunzime, celelalte, prea vulgare năzuințl.

CODREA NECULAI : Ziceți în bilet : „Vă trimit acest fascicol de poeme, pe care-l găsiți integral la revista Steaua". Vă spunem: avem și noi coșurile noastre de gunoi, nu căutăm, nu găsim la alții.

LICA TEODOR : „Privește, printre firele de piatră / Au răsărit fluidele cîntări". Nu-i adevărat, și mai va.

VALERIU MARICARI : Nimic de-un plic albastru.

JINGA GHEORGHE : După cele patru pagini, acest bilețel : „Îmi dau seama că am uitat să mă prezint. Sînt student la Facultatea de Matematică." Vă sfătuim : țineți-vă de matematică, facultatea poeziei n-o aveți.

BĂLUȚĂ ALEXANDRU : „Și totuși mi-e teamă / de aceste aripi / care vin spre mine / ca un sărut". Și „Plînge un zeu / privind în lacrimi / văd că / sînt / eu !" Și încă **Elegie:** „Pe floarea / sădită în mine / se văd urme de oboseală. / Un fluture uriaș / În fiecare clipă / Îi fură cîte-o petală". Dar mici din toate părțile.

CIUREANU LEONARD : Vedeți-vă de alte treburi : șah, remi, pescuit, lucrări în grădină.

LILIANA PAISA : Aici, pe-aici, ar fi : „Piranții își strîngeau marea / într-un fel de saci / împletiți cu pustiuri / Și rămîneau doar cuplurile / ce se refugiau sub pietrele / templului lor". Însă-i distanță încă.

TINA COTEA : Această **Bibliotecă :** „Parcă s-au stins felinare / atît de întunecată / e această încăpere / coperți lucioase prind să lîncărească /.../ și scaunul acesta șubred / țipă cînd mă așez. / Atît de întunecată / e această încăpere / atît de singur dacă rămîn aici / doar pînă în zori / cînd freamătă la ferestre / orașul cu soarele lui." Este bibliotecă, să fie și **tina-cotecă :** trimiteți trecute pe la mașina de scris.

CREȚU ADRIAN : Tu : „Se lasă noaptea (smoală din nord) / gîndirea nostalgie fiord. / magma internă / lanternă stelară / Luceferii plîng / pe umerii tăi de vioară". Mai multă viață !

M. PĂUNESCU, Craiova : Adio viață și bonjur.

COLEA ȘANDRU : Acolo-n delte : „I-e sete — orezului de apă / Și seacă deltele de-alean / Cuțit stă-nfipt în tine, Ian / Și-n miazănoapte foc te-adapă. / Duci lipsă, cruce, de hristoși? / Nu te sfințesc cu jertfe mii / Martirii din orezării / De pe Mekong și Fluviul Roș ?" Mai trimiteți.

ION GAGHI : Ecoul : „Și te-am strigat / pînă cînd toamna / a împietrit /.../ dar ecoul numelui tău / întors odată cu berzele. /.../ la marginea dumbrăvilor". **Livada :** „Livada evadează-n mere / Ce nunți rotunde de culoare /.../ Ce hore-nchise-n alte hore /.../ Ce fruct cu coama de răcoare / Prin care rătăcește vara ? /.../ Nu știu de-am să răspund vreodată /.../ Dar simt în carnea mea-nstelată / Cum mușcă o gură de fecioară". **Dor bolnav :** „Nu-mi încape steaua-n lut / Oameni buni, de-atîta noapte /.../ Luați din corn de inorog / Dar bolnav de iarbă mută / Și-mi acoperiți, de vreți, / Trupul pînă la bărbie, / Să pot scrie pe pereți / Dor bolnav de păpădie". Tăiați singur, cu topor de fier, sau puneți-le de-a dreptul pe foc.

CEZARINA VICTORIA ADAMESCU : Gorgan de neliniște : „De parcă zilnic / ai face vizite / cîtorva mătuși ofilite / și singure / tremurînd de nesomn / mîini de rugină atinse / netezindu-ți vesmintele / atîtor lucruri de spus / milimetrică drămuire / aminînd, mereu aminînd / retragerea bruscă, silită. / Infuzii de tei și colir / pentru orice măruntă uitare : / pierdere și cîștig /.../ Solemn dăruit, un flacon de hazard / într-o ceașcă de ceai." **Decît îngeri :** „Sîngerîndă zăpadă / amorțente neutre împrăștie : / arme de foc devastează grădini /.../ mai mult arimi căzute / decît îngeri înfrînți. /.../ un altfel de murire / în definitiv". **Nacele de ceață :** „După gratioase furtuni / mîntuite de febră / pleoapele amiezii : /.../ noroc fructifer / adormirea dintîi, / la cîteva verste / de orice ispită. /.../ vai, încotro, / aceste alcătuiri provizorii / simple, abia deslusindu-se / nacele de ceață". Însă celelalte, baloane : spartu-s-au de prima adiere.

M. N. PRAHOVA : Bateți la mașină pe hîrtie de orice culoare, numai roză nu, nu, nu !

CIPRIAN ANTONIU : Haiku-urile : 1) „Sărac pasăre- / După cît cer a pierdut / Puțin pămînt îi rămîne" ; 2) : „Dacă noi plecăm cu toții / Cine va mai rămîne / Să ude florile?" ; 3) : „Cu ce te-am supărat / Frunză / De tremuri ca un suspin ?" ; 4) : „Orice ai zice / Fulg de nea, / Amîndoi sîntem la fel" ; 5) : „N-am cum să vă explic : / Omida vine tiptil-tiptil, / Eu supraviețuiesc."

VAICAR CONSTANȚA : Am dat **Răgazul** secției de proză.

T. I. R. : „Cerînd să se facă puțină liniște / Îngropau tirnăcoapele-n pămînt". La atîta nume pe vehicol de transport internațional, două versuri : nici de import nici de export. Însă piața internă geme de-acest fel de rînduri poeticești.

STOICA ION : „Doar uscatul a existat dintotdeauna". O fi !

NICOLAE ROȘIANU : „Cînd timpul coboară pe lancia lui".

IUGA LILIANA : Acest locșor : „Sfioase margarete / Cu deplină desăvîrșire / Poate prima ninsoare / O să vă dizolve în tăcere. / Și eu voi alerga / Să pun urechea la pămînt / Și să ascult / Cum curge ca și cascadele / Viața voastră dublă". Fericire și mai trimiteți.

VIOLETA ANTONESCU : „Visul / Nu se întrupează / Decît spre amurg". „Acum e clipa / Prielnică supraviețuirii". „A venit îngerul / Și mi-a șoptit : / Fii gata, te cere / Atunci se ivi cerul pe pămînt / Și nu fu decît neagră uitare". Mai îndrăzniți.

IOACHIM GULDA : Nu-i nimic, nici chiar cînd nu-i deloc.

TĂNĂSIE CORNELIA : Altele, noi și bune.

IOAN BIRIS : aici : „Să stai la un macaz / și să-ți privești zgomotul biografic. / Orice distanță îți supraviețuiește / e punctuală, știe să-și aștepte sfîrșitul / cu părere de rău spun : / Distanța își pregătește frigul, tremurul, balta". Și-aici : „Să-ți poenești călciiele / pe un continent aproape greu / care-și strînge cenușa / în pumni". În rest, nici durere, nici întristare, doar o pustie foarte tare.

V. CORODEANU : Doar tu, iubita mea / ca trestia te zbați" — Atîta și mai trimiteți.

EMIL PERȘA : Această **Frunză de aramă :** „Frunza de aramă / a unui stejar bătrîn este chipul și viața / unui țăran român / pe un pămînt negru / ară brazde adînci. / Boii înaintează spre zare / cu ochii la vulturi și stînci."

DUMITRU COJAN : „În oameni și-n tăceri. / Sînt lacrimi și plăceri." Și acest **Acolo :** „Mai întîi să asculți /.../ Poți să săruți / Oglinda-n care te uiți / Oglinda-n care te uiți / Somnul te lasă-n voie / cu pasărea să zbori /.../ Revino, revino, revino / corabia vîntului te-așteaptă de ieri". La anu' și mai încolo.

NICOLAE CONSTANTINESCU VLAICI : Un pic de **Asfințit :** „Lăudate ploi din adînc / iată / vin către tine, Apă Mare".

OCTAVIAN E. HERACLITIANA : „ce-ar putea să fie / alături / dincolo de tine / dincolo de greață / dincolo de feerie / Au favoarea lor / Au fraza lor cățărată / Au jocul lor de rest și de rată // au linia lor, proprie / și el și tu și eu (...) cu aceeași unică flacără / dincolo, alături, aici / ce-ar putea totuși / să fie".

DRAGOTĂ GHEORGHE : „A răspicat veacul / În busola străpunsă / A răsunat inima tunînd / Ca un vapor, se scufundă / Ca un spital T.B.C." Dar mai încolo, nu !

C.I.B. : La cosit : „Ies sătenii cu coasele pe umăr. De cu seară / Le-au ascuțit. Acum, dimineața, în văpaia răsăritului / Se-nșiră unul în spatele altuia / ca niște figurine de șah /.../ Hîrșt, hîrșt, încep cu pionii / Să facă drum regelui printre finețe. / El vine din urmă cu pasul greoi și cu burta rotundă / Gîfîind greu cînd dă la vreunul bineț. / Șiruri se-ntind și coboară mereu într-o parte / Coame de fîn cu iz ce atîtă mirosul / Și stoguri ca niște puncte calde-ntr-o carte."

LUCIAN PALIA : „Ce domn straniu e vîntul prin unghere / Te încoltesc tramvaiele în mers / Îndrăgostiții după-un chin de miere / De-o lună întrebările și-au șters". Și „Cresc săbii în pomii amorțiți de-ntomnare / Și-n teci însetate, dorm bolind și duios / Pe buze cuvîntu-i o lungă uitare / Cînd știe poetul să moară frumos". „La abator, degetele măcelarului / aleargă pe coastele sidefate cu singe / Închipuindu-și claviatura unui pian". Mai bateți la mașină.

DUȚU VIORICA : „Noapte senină, rogu-te nu pleca / Luna, fecioara-ngîndurată privește. / La un fecior soare, taine undeva". Fie, ca și ura ia !

REMEMORĂRI

Singur în Mongolia (III)

Vecinul meu de scaun nu-i scriitor, nici nu sperăm să fie, deși e flatat de confuzie și-mi mărturisește că este șeful grupului de compatrioți. Acum nu face altceva decît să verifice în carnețel dacă sînt toți la bord și dacă nu cumva, doamne ferește, o fi rămas unul uitat în imensa aerogară moscovită. Face un tur de recunoaștere în celelalte compartimente strecurîndu-se șerpește cu mătăniile în mînă. În lipsa lui îmi arunc ochii în dreapta și am plăcerea să citesc cea mai alandala inscripție care m-a stupefiat și înfricoșat întotdeauna în egală măsură, plasată sub geamul perdeluit de nori : „Ieșire ! În caz de pericol, apăsați pe buton".

Chestia asta mă indispune îngrozitor și simt iar teama paralizantă năpădindu-mi fiecare fibră. Mă întreb unde dracu întîrzie vegetarianul de alături, să fi stat la locul lui și, în caz de pericol, să apese el pe buton dacă mai are timp și chef...

Vreau să mă gîndesc la ceva frumos și-mi amintesc de-o mărturisire făcută de Marquez care în timpul unui zbor de lungă durată nu și-a dezlipit ochii de-o splendidă doamnă ce-i sta în față, frumoasă cum numai Maica Domnului poate fi atunci cînd coboară pe pămînt, și care l-a ajutat să facă tot felul de speculații menite să-i amăgească frica.

Eu nu aveam la cine să mă uit din două motive. Întîi că toți pasagerii stăteam spate în spate și în al doilea rînd că pe raza laterală a cîmpului meu vizual nu deslușeam decît trei babete cu aere de călugărițe, iar ceva mai încolo trei grăsani care se descălțaseră și jucau poker american pe degete.

Există însă un stil al companiilor de zbor de la noi și de aiurea. Găsesc ele un mijloc de amăgire, de distrugere a atenției. Încep cu bombonica despre care am crezut multă vreme că ar avea nu știu ce proprietăți liniștitoare, continuă cu anunțul duratei zborului, a calităților tehnice ale aparatului, cu amănunte de ordin turistic, cu zîmbete adresate tuturor și nimănui de impecabile stewardeze, cu mincarea împachetată sofisticat, cu tacîmurile de plastic boante și inutile, (pentru siguranța zborului), cu micile plicuri strălucitoare în care nu știi nici o dată unde e sarea și unde piperul.

Astfel că la mică distanță de la gustarea de acomodare ni se aduce o masă pe cinste, un fel de prinz cu tot felul de delicatesuri pe care din motive strict personale nu le mai amintesc.

Se înfiripează și vecinul meu fusiform care mă umilește pînă la capăt și-mi cedează tava. Nu-l refuz. Îi atrag doar atenția că mai avem patru ore de zbor și deci nu cred că ni se va da de mîncare din sfert în sfert de ceas. Îmi zîmbește ca unui duhovnic păcătosul venit la împărtășanie și se scuză politicos declarînd că nu consumă în timpul zborului decît biscuiți.

Jubilez ! Păi, dacă e vorba de biscuiți am în geanta diplomat, trei pachetele de biscuiți Tomis spriițați și garantați peste douăsprezece luni și mai am și un cot de salam Dacia alias Bacău și mai pe înțelesul tuturor : fost salam de Sibiu. Nu l-aș fi avut. Dar prietenul meu, poetul Traian Iancu, greu încercat pe drumuri aeriene, mi-a dat la plecare o listă cu cele strict trebuincioase în orice țară a lumii unui scriitor care nu vrea să-și piardă optimismul. „Mă Micule, ascultă-mă pe mine și ia-ți merinde în desagă că nu se știe niciodată. Pune-n cufăr separat ce-ți spun io : salam de Sibiu, o rudă, (adică o bucată), biscuiți spriițați, sodabicabor, (adică bicarbonat de sodiu), trei pîrcî roșii și grase, (adică trei gogoșari), brînză de oaie bulgărească de la Schapira, pașted două cutii, (adică pate de ficat), două sticle de vodcă, ți-o fi rău în aer, patru țitroane, (lămîi cum ar veni), măsline că ajută la digestie, desfăcător de apă și vin, două kile de Jidvei cu etichetă albă, un termos de cafe și șervețele. Să nu uiți Micule șervețelele că-s bune cînd nu te aștepți."

Vîr deci mîna în geanta diplomat și scot triumfător un pachet de biscuiți Tomis, marcă garantată, fabricați probabil la Cluj, desfac rapid ambalajul din motive de opțiuni estetice și-i transfer pe tava bizarului vecin. Se uită polonezul la ei ca la anafura papală și nu-i vine să-și creadă ochilor. Începe să rontăie și, culmea, pare extrem de satisfăcut. Sînt tari, cadrilați și cu termenul de garanție absolut în regulă.

Eu mă ocup de ambele tăvițe și încep să selectez, suspect de grijuliu : batogul de o parte, pulpa de porc în cealaltă, mușchiul care te trezește și din moarte, la mijloc. Mi se aduce un cornet de vin roșu, vin gruzin dur și catifelat ca noaptea, și un pahar de apă minerală. Evident, comand și pentru vecinul meu la fel.

În avion e o foșgăială de tacîmuri și o grabă suspectă. Masa se termină rapid. În circa o jumătate de oră un somn molipsitor, un somn general, cuprinde pasagerii. Rămînem treji eu și polonezul. El cu biscuiții, subsemnatul cu vinul pe care l-am înjumătățit în spriițuri lungi.

În ușa barului care desparte avionul apare un ins rotofei și jovial, cu părul blond ca fosta bere de Azuga și roșu în obraz. E îmbrăcat în negru, are ceva din prestanța unui oberchelner. Ochii săi rotunzi de slav melancolic și iubitor de inși care nu dorm în avion se opresc asupra-mi. Îi fac un semn amical cu mîna ridicată. El se apropie îndatoritor aplecîndu-se să audă ce-i spun. Risc, și-l botez pe loc alcătuind în cea mai practică frază posibilă următoarea dorință : „Vania, (tresare vădit marcat că i-am ghicit numele), eu sînt român și mi-e frică de avion și nu pot să dorm și-mi place vinul roșu.

Se luminează la el, îi place sinceritatea mea, zice haraso, mă bate pe umăr și dispare în dosul draperiilor ce maschează micul său bărguleț. Spre năuceala fulgerului care terminase două treimi din biscuiții spriițați apare glonțul elegant pe mocheta visinie purtînd martial, într-o grațioasă echilibristică, una sticlă vin de Grizzia și una minerală de unde plus un pahar cu picior din cel mai fin cristal de Kiev. (A reținut că nu-mi plac paharele de carton).

Dau să-l sărut dar îmi reprim la timp mișcarea. Intrăm într-un mic gol de aer. El rămîne țeapăn și fără nici o expresie de teamă. Eu îl invit pe polonez să citească inscripția din dreapta. Aia cu geamul în caz de pericol ! Vania al meu realizează despre ce-i vorba și trînteșe o talpă în podea răcnind : „O, asta nu se poate ! E un avion sovietic. Puternic !".

Zgomotul trezește un șfert din pasagerii treculi de lumea viselor care-și închipuie că au ajuns la Novosibirsk. Vania le face semn că pot dormi mai departe. Încep să mă lupt de unul singur cu sticla de vin, lucru care mi-a fost întotdeauna dezagreabil și în consecință îl invit pe jovialul meu ospătar să mă acompanieze. Refuză cu o strîmbătură comică și ripostează : „La dejunul... !".

(continuare în numărul viitor)

Mircea Micu

P.S. Rog cititorii să facă singuri cuvenita rectificare citind, în numărul trecut așa cum este normal, **mormînt de beton** și nu **monument de beton**, cel în care s-a oferit să fie îngropat de viu numitul Satyamurti. De... !

De-ale corecturii valuri...

CUMPĂNĂ

Forme

Iarăși azilul de bătrîni
blînd zăriat de bulevarde ;
fata cînd trece toată arde
lîngă azilul de bătrîni.

Ei se scobesc în dinții lor de aur,
pe geam se uită, mormăie în cești —
spre singele tău tînăr mai zîmbești
dar simți în fălci pericol de tezaur.

Cînd printre draci se mai coboară sfinții
din teci își scot și ghearele și dinții.

George Alboiu

Orfei români

Urmare din pag. 1

nostan ? Nu oare și lui i se spunea **rapsodul moldav** ? Dar nu numai senzația de inepuizabil, dată de Sadoveanu, precum și amețitoarea muzică din cuvîntul său vorbit sau scris îl apropie de Enescu. Mai este și altceva legat direct de fizicul lor. Amîndoi prezentau o intrupare masivă, telurică, însă de „pămînt transfigurat", ca să utilizez și eu o formulă aplicată de Ioan Alexandru la alte obiective. Dar, în ciuda masivității lor, amîndoi aveau în înfățișare și ceva estompat, vaporos, spiritualizat, făcut parcă să se împrăștie și să se decanteze în muzică, adică în ceea ce ei continuă etern să dăinuiască.

S: unul și altul îmi sugerează cîte o nouă variantă a miticului **Orfeu redivivus**, originar și el din acest sud-est a nostru. În această ipostază îi văd ca expresii creatoare ale meleagurilor românești, totodată mănoase și spiritualizate în doine.

Realitatea fascinantă

Urmare din pag. 1

această lume cu legi morale proprii, cu comportament, aparent, eroic, dar numai normal și temeinic în fond. Am întîlnit aici caractere puternice, o uniune de bună condiție, prietenii care se fac și nu se pierd prin despărțiri oricît de îndepărtate în timp. La rîndul meu am fost implicat și sînt considerat un termen al acestei realități.

Ce-ți acordă această prelungită documentare pe propria-ți piele ?. Esențialul, zic eu, certitudinea autenticității unei situații pe care vrei s-o așezi într-un capitol, îți conturează perfect starea de spirit a personajului viitor. Anecdoticul, concretul, îți stau mai apoi la îndemînă ținînd și de pura ficțiune. Spațiul, cadrul, se poate inventa și asta, presupun, face plăcere oricărui prozator, e un semn de libertate și te face puternic, nu ?

În paralel cu proza, am scris reportaj, exercițiu pe care îl consider, și eu, necesar oricărui prozator. Aceste reportaje ar fi o primă treaptă de transfigurare a realității, nu zic inferioară pentru că nu este așa decît dacă o tratezi astfel : gen minor, periferia literaturii. Acest exercițiu m-a învățat să aleg subiectele dintre cele multe care te înconjoară, să intuiesc care dintre ele poate căpăta acel ceva atît de greu de definit : care gest se poate încărca de acel ceva de dincolo de text, plutind, semn difuz, printre literele atît de precise, în stare să-l facă pe cititor să reia pagina pentru a-și lămuri neliniștea ori bucuria iar ție să-ți dea senzația că asta este literatura. Apoi, scriind reportaje, lămurind aspecte tehnice (cu convingerea că sînt cititori destui, interesați și capabili să înțeleagă) luînd atitudine pro ori contra unor aspecte, am învățat că literatura cere o dozare bine cîntărită în a-i oferi cititorului și date tehnice și o părere de-a ta (iar aceasta chiar atunci cînd este implicită).

Am întîlnit oameni despre care nu am putut să scriu în reportaje, cîtva fiindu-mi prieteni s-au cam și supărat pentru treaba asta. Sînt atît de buni muncitori încît ar fi trebuit să explic de ce nu pot descrie un personaj perfect și asta n-ar mai fi fost reportaj, ci fișă de literatură. Un altul : S.M., bun profesionist, corect în relații, excelent amic, dar nestatornic, își părăsise soția deși își iubea copilul și nu se putea stabili în niciun loc. I-am păstrat numele, datele din realitate și am căutat să descopăr, pe cont propriu, mobilurile unei asemenea atitudini. M-am trezit la un moment dat că inventez, adun și scad și omul cunoscut s-a îndepărtat de numele pe care i-l împrumutasem devenind eroul unei nuvele. Un cetățean, T. I. reclama totul cu o înverșunare despre care m-am lămurit cu timpul că ține de patologie adică era de interes strict științific. L-am păstrat ca model, dar l-am mai umanizat, l-am pus să-și iubească nepotii, i-am micșorat numărul reclamațiilor, i-am copiat însă textul acatistelor pe care le-a dat. Aveam nevoie de el ca personaj fiindcă în mecanismul cu care își apăra interesele a jucat un rol foarte tare în conflictele dintr-un roman la care lucrez. Un om mi-a povestit foarte frumos toate drumurile sale, șantierele pe care le-a parcurs în țară începîndu-și munca în anul în care mă născeam eu. Personalitate complexă, dar și ușor complexată de faptul că nu a terminat facultatea, P. T. nu încăpea într-un reportaj.

De patruzeci de ani realitatea care ne înconjoară este fascinantă prin dinamismul ei, prin țelurile mari pe care și le-a propus, prin marile transformări petrecute cu geografia și oamenii ei. Avem marele noroc, ca scriitori, să o trăim. Depinde doar de talentul și puterea noastră de muncă să dăm cărți adevărate.

Dilema textualistă

Urmare din pag. 1

nind aici aproape totalitar, scriitorii tineri fiind atrași în primul rînd de ușurința și rapiditatea ieșită din comun cu care se poate scrie roman sau proză scurtă întrebuințînd această metodă.

În poezie, textualismul a trecut venind probabil dinspre proză, deși nu poate dovedi nimeni că această migrație nu s-a produs, totuși, în sensul invers. Termenul de textualism, în poezie sau în proză (ca și în critică de altfel), circulă cu o intensitate crescută abia de vreo patru-cinci ani încoace, cînd, ca o consecință mai degrabă a modei decît a necesității reale stringente, critica a început să împingă noțiunea de textualism mult mai departe în timp. Într-un articol intitulat „Constituirea instanței poetice" („Luceafărul", nr. 37/84) **Marin Mincu** descoperă că la Ion Barbu eul poetic este retras definitiv ca **modul** posibil al discursului fiind substituit cu o instanță **textuală** supremă. Nimic nu este admis dincolo de oglinzile textului și de auto-conștientizarea acestuia. **Discursul abolește orice urmă a realului nutrindu-se cu ceea ce s-ar putea numi realitatea textuală.** Auto-specularitatea, auto-reflexivitatea și auto-referențialitatea sînt singurele operații poetice ce îngăduie procesul de translare textuală..." (sublinierile din text aparțin lui Marin Mincu). Văzută de totalitatea aproape absolută a criticii ca o încercare de esențializare extremă a liricii, de ermetizare și obscurizare aproape matematică, iată acum poezia lui Ion Barbu privită dintr-un unghi ultramodern ca fiind o modalitate anticipativă de textualizare a liricii, „**modului** posibil al discursului fiind substituit cu o instanță **textuală** supremă". Tentativa critică a lui Marin Mincu este cel puțin surprinzătoare, chiar romantică. Este oare Ion Barbu un textualist anticipativ ori un poet ermetic ? — iată o întrebare fără răspuns.

Un adept sofisticat dar totuși consecvent al textualismului este și **Nicolae Manolescu**, autor care, într-unul din articolele din „România literară" (nr. 37/85), pare și mai optimist în ceea ce privește noutatea și mai distinctă a curentului mai sus menționat, în cadrul literaturii române. Nicolae Manolescu descoperă (via Dinu Flămînd, „Intimitatea textului", ed. Eminescu, 1985) un incipit textual în chiar... **Povestea vorbei** a lui Pantaleon Antonie (**Anton Pann**, 1797(?) — 1854), operă despre care G. Călinescu spunea că este „o comedie a cuvintelor pure și în același timp o comedie umană integrală, făcută din observații impersonale, stereotipe, cunoscute dinainte, surprinzătoare în totala lor lipsă de inedit, în rigiditatea lor chinezească, persiflatoare, de înțelepciune milenară". Cităm textual (textual în sensul de reprodus cuvînt cu cuvînt, fără nici o modificare a textului original) diagnosticul lui Nicolae Manolescu în privința caracterului anticipativ... textualist al creației antonpanneștl amintite mai sus : „După un debut entuziast, recuperator, articolul (lui Dinu Flămînd, n.n. A. D.) despre Anton Pann, de pildă, vede în autorul **Povestei vorbei** pe cel dintîi «profan apologet al materiei» din poezia noastră, a cărui «panoramă a graiului» muntenesc anticipează, într-un fel, experiențele textualiste din ultima vreme : «abundența mercurială grevează cu o materialitate specifică chiar stratul de bază al operei lui Anton Pann. Nu mai puțină marfă circulă în Nastratin Hogea sau în Popovestea vorbei» [...]" „Iată un protocronism, deși N. Manolescu vestejește protocronismul...

Anton Pann, bănuim, ar fi fost flatat de concluziile și aprecierile cu totul neprevăzute ale celei mai moderne critici care se scrie astăzi, poetul neputîndu-se opri a mai repeta o dată, pe drumul întoarcerii în epocă, cîteva rînduri versuri din binecunoscutul său epitaf „textualist" :

Aici s-a mutat cu jale
În cel mai din urmă an
Care în cărțile sale
Se citește Anton Pann.

Urmărindu-l în continuare pe Marin Mincu, observăm că el este unul dintre principalii susținători ai textualismului, dacă nu cumva cel mai tenace și mai impresionant dintre toți. Scriind, în „România literară" nr. 36/84, despre poezia lui Liviu Ioan Stoiciu, Marin Mincu își începe articolul cu cîteva generalități interesante din care citățm : „Pe poetul tînăr actual nu-l mai interesează să **creeze** cu orice chip poezia, ci s-o **scrie** ; el nu se mai exprimă prin **creație** (oricum nu cu această motivare scrie el) ci prin scriitură. [...] **Creația** (în spatele cărela se subînțelege o entitate metafizică, o transcendență ascunsă) nu îl mai tentează deloc și este înlocuită cu operația nudă de (de)scriere a textului. În felul acesta dispare orice „secret de fabricație" ; poetul despică burta realului și aruncă pe masă toate mărunțaiele, toate materialele, toate abțibilduriile și oricine le poate privi și atinge înainte de a fi re-cusute în text." Observația lui Marin Mincu este exactă deși la cele spuse de el am mai putea adăuga că una dintre dorințele secrete ale poeților textualiști (dacă nu cumva cea mai înaltă dintre ele) este ca toate aceste „mărunțaie" ale „burții realului" să poată fi atinse și privite de cititor și după ce ele au fost re-cusute în text, pentru că, nu-i așa ?, nu toți cititorii pot fi atît de buni psihologi pentru a înțelege cum arătau aceste mărunțaie pe masa poetului înainte ca ele să fie făcute poezie. Dar, să vedem și cum arată o poezie **făcută** din aceste „mărunțaie", la poetul Liviu Ioan Stoiciu, recte poezia **La fanion** din care reproducem și noi, ca și Marin Mincu, o secvență : „DECI : TĂMÎIE, vin și carne de bou...ă...să/mă prezint : sunt un zeu, mare, din cer, coborît, elev / în clasa a treia (acum) în vacanță / la Adjudu-Vechi, abur, să-i învăț buchia și numerele pe fata / picherului bun... dar / să mă așez (în jurul altarului, de iarbă la / ospăț, pe jumătate culcat, sprijinit în / cot, pe o pernă, abia îmbălat și cu corpul uns cu untdelemn...) da ?... nu !... bă, fii / natural : eu o / să frec masa...". Liviu Ioan Stoiciu, după constatarea noastră, a găsit o metodă excelentă de a **face** poezie, (și nu de a **crea**) o metodă pe care și-a adjudecat-o aproape fizic lipindu-și-o de trup. Metoda aceasta este textualismul. „Poezia — spune însă Shelley — nu este așa cum este rationamentul, o facultate ce se poate exercita la un semn al voinței. Nimeni nu poate spune : „Am să fac o poezie". Aceasta n-o poate spune nici cel mai de seamă poet, căci spiritul, în actul creației, este ca un cărbune încins care, grație unei influențe invizibile — ceva în genul unui abur inconștient — produce o lumină trecătoare ; această influență vine dinlăuntru, precum culoarea florii care se ofilește și se schimbă pe măsură ce se dezvoltă ; natura noastră conștientă nu poate profetiza nici dezvoltarea, nici dispariția ei".

PSEUDO-CULTURA PE UNDE SCURTE

Recapitulări (I)

În decembrie 1982, pe cînd am început o investigație asupra grupului așazis literar de la „Europa liberă", nu îmi închipuiam că această campanie va dura mai bine de doi ani și jumătate. Nu își închipuia probabil nici diversiunea, a cărei speranță a fost poate destulă vreme că ar avea a face cu o replică minioasă (cum s-a mai făcut, adeseori chiar magistral) și nu cu o analiză minuțioasă și tenace cum a fost aceasta, care se apropie acum de sfîrșit. Fapt este că operațiunea s-a comis și nu mă iluzionez că ar fi contribuit la clarificarea intelectuală a... profesionistilor terorii ; că i-a împiedicat, totuși, o vreme, mi se pare în afara îndoielii. De altfel, sforțările de a întrerupe această investigație, ori spre a o determina să pună punct definitiv, nu au fost puține și dacă am urmărit în chip perseverent imaginea mistificată a literaturii române, așa cum rezultă ea din tabloul diversiunii, este de la sine înțeles că m-a preocupat efectul pe care această elaborație l-a avut în mediile anti-românești. El nu a fost mic și o catagrafie a reacțiilor față de această inițiativă e probabil elocventă în privința mișcărilor produse în acest interval, mai ales sub regimul umbrei.

Acest ciclu a început în a doua jumătate a lunii decembrie 1982 și a căpătat contur prin februarie 1983. O lună sau două, grupul „Europei libere" a tăcut, considerînd că e numai o încercare fără viitor. Însă de îndată ce examenul a dat semne că este sistematic și că vine cu o documentație imbatabilă, mașinăria contrapropagandei s-a pus în mișcare. Începutul lui aprilie 1983 aduce întîia operațiune organizată a diversiunii dedicată întreruperii acestei meticuloase polemici ; nu a fost singura, momentele de mai apoi sînt poate la fel de interesante. Aceasta dintîi este însă cea mai spectaculoasă și cu mobilizările cele mai extravagante. Pe scurt, spre a ajunge acolo unde voia, diversiunea a inventat un... agent, Bistran, care trebuia să-l asasineze pe V. Ierunca și care a renunțat la misiune. Ce legătură avea această poveste cu investigația literară din „Luceafărul" ? Inutil să ne întrebăm, nici una, atîta doar că diversiunea a făcut o legătură, spre a crea o istorioară melodramatică : această analiză ar fi făcut parte dintr-un plan vast de asalt asupra... emigrației românești. Cine a citit ciclul pe care l-am elaborat poate să rîdă de acele vorbe însă unii dintre jurnaliștii occidentali, care nu știu românește și iau de bune propozițiunile diversioniștilor, păreau că îi luaseră în serios. Așa încît, înainte de a se produce vreun comentariu al „Europei libere", s-au produs comentarii ale unor naivi... francezi. În 6 aprilie 1983, „Europa liberă" comunica, emoționată, că Bernard Guetta, de la „Le Monde", ar fi semnalat afacerea Bistran în strînsă legătură cu un ciclu de articole apărute în „Luceafărul", „de o violență de necrezut la adresa emigrației românești", și „mai ales a domnului V. Ierunca, personalitate îndeajuns de ponderată a acestei emigrații". Iată un exemplu tipic de versiune creată în laboratoare : ce să fi fost „violență de necrezut" în polemicile pe care le-am purtat, adeseori cu o blajinătate didactică, destinată unor elevi care înțeleg greu chestiunile elementare de cultură ? Să fi înțeles Bernard Guetta, care totuși cred că nu știe românește, că e vorba în acest ciclu de „întreaga emigrație românească" și nu, așa cum a fost de fapt vorba, de un grup minor din toate punctele de vedere ? Și ce anume îl împinge să-l considere pe V. Ierunca „o personalitate" și încă „una ponderată" ? Să nu ne punem totuși întrebări care au un singur răspuns : cei împricinați oferiseră unui ziarist, fie el și de la „Le Monde", informațiile pe care le voiau și omul a făcut ceea ce îi ceruseră acestia să facă. Nu altceva făcu și un Michel Pollack, în 9 aprilie, la televiziunea franceză (Antene 2), unde convocă vreo cîțiva participanți la asazisa „afacere Tănase", care se plînseră că sînt amenințați cu moartea și fluturară, prin fața camerelor de luat vederi ale televiziunii, exemplare din revista „Luceafărul", explicînd ce amenințări sînt proferate acolo în contra lor...

Aceste comportări destul de puțin temperate nu au rămas fără pandantul natural, acela al campaniei la „Europa liberă" și o emisiune din 29 aprilie 1983, o făcu pe Monica Lovinescu să teoretizeze „panica ideologică la București". Despre ce ar fi vorba ? Bineînțeles despre ciclul de articole din „Luceafărul", care ar demonstra „o hărmălaie pe mai multe voci", o neliniște a ideologiei românești, exprimată prin „atacurile neo-proletcultiștilor". Acest răspuns, în bials, cum fac întotdeauna diversioniștii, este interesant și din alt punct de vedere, el conține cîteva din obiecțiile principale cu care au întîmpinat mai apoi diversioniștii acest document care nu era doar literar. Opinia Monicăi Lovinescu (de felul intoxicării, proprie contrapropagandei) ar fi fost că acest ciclu „face reclamă «Europei libere»" și că înalță un mic grup, acela de la Paris, la condiția de monopolist al informației privitoare la România. Nu era așa, a nu scrie despre diversiune nimic pe motiv că i se face reclamă e o teză falimentară din moment ce „Europa liberă" emite zilnic și încă pe lungimea unui număr considerabil de ore ; nici monopolismul generalizat nu rezultă din acest ciclu, eu explicasem că scopurile diversiunii sînt de a tulbura legăturile naturale ale românilor cu alte culturi și că, din acest motiv, ea face totul ca să se infiltreze în punctele principale. Dacă uneori mai și reușește aceasta e altă chestiune.

Artur Silvestri

m a p a m o n d

POEZIE CHINEZĂ MODERNĂ

LIU DABAI
Seară de toamnă

Ostenite,
păsările ce se-ntorc la cuib
poartă pe spate soarele însingerat.

Aripi plecate
pe mai prețioasa povară o lasă.
Creștetul alb al trestiilor
cu-un fulger de purpură se-ncoronează.

AI QING
Iazul albastru

Un iaz albastru.
Bogat păpuriș.
Dinspre limpezi adîncuri
nori albi tremurători.
Nemișcat și fără prihană :
fecioară învesmîntată-n azur,
în cîmpia zorilor,
cugetă la trecerea anotimpurilor.

La seama ! Un tropot
ceața subțire-nfioară
Roibul de foc
asupră-și coboară.

DAI WANGSHU
Tristețe

Aș răspunde că e melancolia tăcutei toamne,
că e dorul de mări îndepărtate, aș răspunde,
N-aș îndrăzni să-ți pronunț numele,
dac-aș fi întrebat care-i cauza tristeții mele.

Dac-aș fi întrebat de ce sînt trist,
n-aș avea curajul să-ți pronunț numele,
aș răspunde : de dorul de mări îndepărtate,
de melancolia tăcutei toamne, aș răspunde.

FENG ZHI
Sînt un fluviu

Sînt un nevolnic fluviu pribegind.
Fără să știi alături curg de tine,
fără să știi, un nor trandafiriu
îți scaldă, umbra, undele-mi semne..

Trec prin păduri și-nfriguratu-mi val
umbrarul de smarald îl zdrențuiește
și-ți încropește astfel vesmînt din frunze.
Trec pe lîngă arbuștii înfloriți
și valurile mele fremătînd
din văl floral îți țes o diademă.

Dar, iată, nevoit sînt să mă-arunc
în marea fără de margini și-ndurare.
Și vînt potrivnic, aceștie stînci,
distrug podoabe, desfrînd veșmîntul.

Și astfel boinărese și-s dus de flux
spre locuri depărtate fără maluri,
iar umbra ta de nor trandafiriu
ca fumul se topește-n valuri.

WEN YIDUO
Pentru crizanteme

(fragmente)

Crizanteme în vase prelungi de porțelan,
crizanteme în vase de cristal hexagonale,
crizanteme în culcuș de gălbînă,
abia mijind, înfloriie pe jumătate,
în totală lor splendoare, irizînd...

O, rod deplin al frumuseții naturii,
măiastră lucrare a țării mele,
flori ale Orientului, flori ale cărturarilor,
Tao Yuanming, poetul sublim
va fi fost a ființei voastre încarnare.

Vedere din Shanhai

O, flori ale Chinei milenare, flori ilustre,
ce destin sublim, ce rafinament al ceremoniei !
O, flori ale poeților, vă privesc
și inima-mi înfloreste
— floare nemaivăzută necunoscut vouă —,
gîndind la patria plină de măreție și frumusețe
floarea speranței își deschide petalele.
O, vînt de toamnă nerăbdătoare, te iscă,
vreau să cînt florile patriei mele.
vreau să cînt patria mea, frumoasă ca florile,
înrudirea, **vîntule, cuvintele mele**
și ele să se prefacă în buchete !
Galben de aur, alb de jad, verdele primăverii,
purpuriul munților ruginiți de toamnă
să-i aduni !
Împrăștie apoi mulțimi de petale
cerul adînc și pămîntul cel mare !
să umpli de toamnă, vînt de toamnă
O, vînt nerăbdătoare,
cînt florile patriei mele.
vreau să cînt patria mea
vreau să măiastră, neasemuită floare !...
cea mai

În românește de
Florentina Vișan

CHEN DA-YUAN
Intrare în munți

Pe cîmpia nesfîrșită ostenit păsesc
În peștera adîncă din munți să poposesc.
Spre satul meu natal întoarcerea-mi grăbesc
În cercuri să văd iară cum apele rotesc.

Prietenii vechi odinioară părăsind
În calea mea acum nu sper să văd venind.
Doar lacuri fără număr în drum mi se ivesc
Săpate-adînc în munții ce pîn' la ceruri cresc.

Tablou: Flori albe de păr la Jiang Nan

Flori albe de păr mii înveșmîntează colinele.
Ape verzi nesfîrșite asaltează malurile.
Primăvara coboară încrezătoare pe pămînt..

Pavilioanele roșii ninse-s de petale în ploaie,
Pe cerul albăstru vele-n umbre albe se-ndoaie.
Tihna se-așterne peste Jiang Nan în adieri de vînt.

Tablou: Frunze ruginii de crizantemă

Zi după zi, frunzele ruginii tot mai greu
înfruntă brumele.
În depărtări, crizantemele-aurii își risipesc
aromele.
Luna urcă dincolo de norii ce-i devin
vîntului jucării
Și-ale toamnei tonuri arămii alungă verii
limpezimile.

Tablou: Defileul vrăjit învăluit în nori

Fluviul cel Lung a devenit cît o frunză de lat,
Umple cerul cu ape strigîndu-și suferința,
Părăsindu-l zeița își întinde velele.

De ce imense valuri sar din defileu-nalt
Din munțele vrăjit ridicînd nori și ceață
Cînd în lume răsfață primăvara florile ?

Taihu

Nețărmurit ca marea, nesupus,
De nepătruns ca fundul de ocean
Spre Pavilionul Prințului de-Apus
Unduie lin parfumul de castan.

Zeci de piscuri semețe-l înconjoară
Învăluite-n ploaie și în ceață.
E iad clocotitor în plină vară,
Dar toamna-l alină cu-a ei dulceață.

Curcubeul se ridică punte,
Arcuit spre nori — albe fanioane.
Iar seara, focile, negre punețe,
Par licurici — arzînde lampioane.

La balustradă un om singur stă
Privirea-i făcînd plecăciune
Către simbolul drag ce lumii-l dă
Broasca țestoasă : înțelepciune.

În românește de
Tatiana Segal

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

● **LA BIBLIOTECA ROMÂNĂ DIN ROMA** a avut loc vernisajul expoziției de grafică a artistei plastice Doina Botez.

Manifestarea, la care au participat șefi ai unor instituții culturale, oameni de cultură, ziariști de la principalele cotidiene și radiodifuziunea italiană, un numeros public, s-a bucurat de un deosebit succes.

● **LA SEDIUL ACADEMIEI DE ARTĂ** „Leonardo da Vinci" din Roma a avut loc inaugurarea expoziției internaționale de grafică și pictură, la care sînt prezenți cu lucrări și artiștii plastici români Suzana Fântânariu și Dimitrie Gavrilean.

● Între 17—21 septembrie a avut loc în orașul Frankfurt pe Oder, cea de a 13-a ediție a Zilelor **filmului socialist,** manifestare necompetitivă organizată de Ministerul Culturii din R.D.G. la care țara noastră a fost reprezentată de pelicula **Miezul fierbinte al piinii,** semnată de regizorul **Alecu G. Croitoru.** Delegația română invitată la această manifestare, formată din regizor, interpretul rolului principal, actorul Teatrului Mic **Vistrian Roman** și criticul de film **Călin Stănculescu,** a avut numeroase întîlniri cu spectatorii în diferite localități rurale, unde filmul a fost primit cu un deosebit interes. La acest festival au mai participat realizări ale cineaștilor din țara gazdă, R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacia, R.P. Polonă, R.P. Ungară și U.R.S.S.

Don Quijote și prințul Mîșkin

Uneori, după vorba cea veche, cele „nebune" ale lumii sînt alese spre a le face de rușine pe cele „înțelepte". Fără un simbure de nebunie, toate înțelepciunile lumii îmbătrînesc și pier pe limba lor. Căci „nebunia cea bună" este o condiție **sine qua non** a oricărei înțelepciuni care refuză să încremenească în ea însăși, care vrea să rămînă tînără și lucrătoare, dincolo de zarva cuvintelor.

In fond, orice înțelepciune nouă este la început o nebunie. Poate că istoria spiritului omenesc nu este decît istoria „înnebunirilor" lui succesive. Orice idee mare se naște sau se primenește printr-o „nebunie", iar purtătorul ei este un Pavel în fața înțelepciunii osificate a vremii sale. Și întotdeauna se va găsi un sceptic, un burghez sau un academician care să-i spună : „Asupra acestor lucruri te vom asculta altădată".

Cînd, într-o vreme „comodă", rodnica vecinătate dintre „nebunie" și „înțelepciune" tinde să fie dată uitării, se întîmplă ca nebunia să se vulgarizeze, iar înțelepciunea să se istovească. Avem „nebunii" noștri și „înțelepții" noștri care ne obosesc deopotrivă.

Numai că nici o uitare nu este definitivă, dacă e să credem istoriei.

Poate că pornind de aici pot fi înțeleși cel mai bine cei doi mari *„nebuni" ai literaturii* universale : Don Quijote *și prințul Mișkin.* Și unul și altul sînt atinși de un *soi* de nebunie mărturisitoare. Și unul și altul s-au ivit în epoci de criză, cînd cu desperare, așa cum le-au avut probleme se repun azi. Amîndoi sînt pare să se întîmple și spiritualităților care reprezentativi în ordinea purtînd pecetea a dou au zămislit, nebunia lor lume. Amîndoi par, în moduri de a exista în *din uitarea lumii lor* fine, hărăziți să scoată *dintre „nebunie" și „* acea rodnică vecinătate meneam. înțelepciune", de care po-

★

Don Quijote, acest **cuerdo loco** (înțelept nebun) sau **loco que tira a cuerdo** (nebun care trage a înțelept), cum se spune în roman, este cavalerul baroc al „Tristei Figuri", conștiința eroic-medievală a unei Spanii intrate în declin. Așa cum pe Pavel, după părerea lui Felix, multa învățătură îl făcuse să dea în nebunie, bietul hidalgo din La Mancha, adîncindu-se prea mult în lectura cărților cavalerești, a ajuns să se smintească **(se le han secado los sesos).** Și iată-l pornind în lume, călare pe o mîrțoagă și încins cu arme ruginite, să refacă pe cont propriu idealul medieval al cavalieriei rătăcitoare. Don Quijote, spuneam undeva, este ultimul cavaler al Europei, deopotrivă rătăcit și rătăcitor ; rătăcitor în spațiu și rătăcit în timp, adică-n condiția marilor nebuni trimiși să primenească înțelepciunea lumii. Care va fi fost exact „Damascul" lui Alonso Quijano, Cervantes nu ne spune anume. Cert este că printre Amadiși și Tiranți, lui Alonso Quijano i s-a năzărit, într-un ceas de grație, năluca misiunii sale. Și după cum s-a mai întîmplat și cu alții, Alonso Quijano devine Don Quijote de la Mancha, apostolul prospețimilor medievale într-o lume îmbătrînită de prea-plinul propriei istorii. Dacă un Segismundo credea că **viața este vis,** don Quijote, mai realist în nebunia lui, s-a străduit **s-o convertească la visare.** De don Quijote s-a ris, de bună seamă, și mai sînt și astăzi oameni care-l citesc ca să-și ațîțe risul ce le umple existența. Dar acela este risul barbar al unei lumi consolată lîngă sacul cu merinde. Înțelepciunea nebuniei lui este atît de mare încît veacurile nu au putut să o cuprindă. Don Quijote s-a străduit să dea soluția unei crize, să impună o etică nouă și totuși atît de veche. El a reprezentat acea noutate mărturisitoare născută în liniile de forță ale unei tradiții venerabile. Căci dacă „nimic nu este nou sub soare", cum se spune cu o vorbă banală, sub același soare nimic nu este vechi, citá vreme poate fi iarăși și iarăși autentic retrăit. Lumea lui don Quijote (sau a lui Cervantes, dacă vreți), avea nevoie de o spaniolă de la '98, în frunte cu acel exaltat apologet al nebuniei creatoare care a fost Miguel de Unamuno. Și iată-l pe don Quijote apărînd după trei veacuri ca simbol mesianic al unei Spanii avide să renască ! Nefiind în stare să dea ea însăși un mare „nebun", generația aceasta zbuciumată a pornit în cruciadă spre mormîntul sublimului Cavaler, să-l scoată din mîinile licențiaților și ale bărbierilor. L-au recucerit poate, dar s-a dovedit, în cele din urmă, că nu de un mormînt aveau nevoie...

★

Inocentul Mișkin, „idiotul" lui Dostoievski este o replică răsăriteană la don Quijote, fiind pindit de același ridicol în mijlocul unei lumi care pierduse sensul „nebuniei". Este și el un soi de „cavaler sărman" (cum îl vede Aglaia, după balada lui Pușkin amintită în roman), mărturisitor prin pildă personală al unei înțelepciuni care, atunci cînd își uită nebunia, se stinge în precepte. Nu încape îndoială că Dostoievski l-a avut în minte, cînd a purces să-și elaboreze romanul, și pe eroul „comic" al lui Cervantes (unele paralelisme ne-o indică : condiția eroului, bătaia cu pietre pe care o primește din partea copiilor în satul elvețian, amintind procedura ocnașilor cu don Quijote, figura magdalenică a Nastasiei Filippovna devenită o altă Dulcinee, etc.). Acest „etranger absolu" (Paul Evdokimov) în lumea artistică a Rusiei din a doua jumătate a secolului trecut este purtătorul unei nebunii evanghelice, smerite și aproape plebee, trăită cu adînca religiozitate a sufletului slav medieval. În fond, în prințul Mișkin avem un reflex al pravoslavnicului Ev Mediu rusesc, așa cum în Don Quijote avem reflexul cavalerescului Ev Mediu apusean. Dar dacă spuneam că don Quijote este mai realist decît Segismundo, eroul lui Dostoievski ne apare mai realist decît don *Quijote. Deși visător incurabil și epileptic vizionar, Mișkin nici nu crede că viața este vis* și nici nu încearcă s-o convertească la visare ; optica lui nu deformează realitățile, reformîndu-le pe planul idealului, cum face don Quijote, ci stă în mijlocul lor neprihănit și mirat, mîngîindu-le cu înțelegere și milă, ca pe părul ucigajului Rogojin. S-ar putea zice că nebunia lui don Quijote **incintă** realitățile, în vreme ce nebunia lui Mișkin le **descintă.** Nebunia lui don Quijote se exteriorizează halucinant, la scară enormă, pe cînd nebunia lui Mișkin tinde să-și asume lăuntric toate strîmbătățile lumii spre a le mîntui printr-o mută rugăciune.

★

Don Quijote și prințul Mișkin reprezintă nebunia „exemplară" a două spiritualități aflate într-un dialog încă neistovit. Așezat în orizontul Faptei, ca și Faust, de pildă, don Quijote întruchipează **activismul** constituțional al spiritului apusean. **Cada uno es hijo de sus obras** (fiecare este fiul faptelor sale). Idealul cavaleresc întru care „înnebunește" Alonso Quijano este chipul cel mai fidel al unui mod de-a exista în lume, mod care a marcat drumul istoriei occidentale. Căci orice valorificare a existenței are virtuțile și viciile ei, fiind condamnată să îndure imperfecțiunea umanului.

Încarnare a **contemplativismului** tradițional al lumii răsăritene, fără cal și fără arme, resemnat și încrezător în perspectiva veșniciei, certînd și consolînd lumea cu blîndețea smerită a sfinților și știind parcă, dintr-o experiență spirituală adîncă, că leacurile administrate lăuntric **sînt mai de preț** decît cele risipite în afară, prințul Mișkin se arată din tagma celor care cred că „fiecare este fiul certitudinilor sale". Don Quijote ia lumea în vîrful lăncii și apoi o pilduiește cu vorbe mari, pe cînd Mișkin o veghează și o mîngîie, pilduind-o cu vorbele simple ale purității mărturisitoare.

Răzvan Codrescu

● **FEMINISMUL** produce încă lucrări care sînt considerate importante de către unii critici. Un recent articol al lui Lawrence Stone recenzează cartea semnată de Marilyn French, **Dincolo de putere.** Titlul articolului lui Lawrence Stone pare să nu conțină nici o ambiguitate : „Inumanitatea bărbatului față de femeie". Cu toate acestea, textul său este mai reticent, neflind de acord cu interpretările oarecum tendențioase pe care Marilyn French le dă imensului material faptic pe care-l pune la contribuție. În cele aproape 700 de pagini ale cărții este făcută o radiografie a condiției femeii începînd din preistorie și pînă în zilele noastre. Lawrence Stone scrie : „În cele din urmă, dacă viziunea autoarei în ceea ce privește trecutul este nerealistă prin pesimismul ei, viziunea pe care-o creează pentru un viitor revoluționat din punct de vedere moral este tot atît de nerealistă prin optimismul ei. Natura umană nu schimbă prea mult din pasiunile și apetițurile sale, iar lista femeilor încărcate de succes în lume sugerează că, atunci cînd au ocazia, sînt la fel de însetate de putere, agresive, și războinice ca și bărbații — și puțini psihologi ar spune altceva".

REPERE

Cartea poemelor

Traducători merituoși și harnici sînt Mira și Constantin Lupeanu, în legătura cu producțiunile cărora am mai discutat în aceste pagini. Ei s-au consacrat unei civilizații îndepărtate, asupra căreia lipsesc mari contribuții românești, deși specialiștii există. Ei par însă mai reticenți, așa cum se cuvine, gîndindu-se la imensitatea materiei și la dificultățile de înțelegere. În ultimele două decenii au apărut însă cîteva traduceri după originale, ceea ce este îmbucurător. În rest, fascinația exercitată de cultura clasică chineză asupra unor veleitari a produs uneori o escistică suspectă, o vorbărie amplă ca mîlurile Fluviului Galben. Mai bine ne întoarcem la **Jurnalul...** Spătarului Milescu, prima tentativă europeană de apropriere a unei lumi atît de fascinante ! Cea mai mare greșeală ar fi să persistăm în prejudecata „exotistă". Cultura chineză poate fi înțeleasă, prin răbdare și efort în primul rînd, iar nu prin „răpide ochiri" turistice. Profesorul Lee, de la Yale University, spunea la începutul celor două semestre cît i-am fost auditor că limba chineză poate fi învățată, dacă ai o conduită intelectuală de inginer. Cel mai vinovat este amatorismul și folosirea alandala, într-un soi de amețeală, a vocabulelor și noțiunilor definitorii pentru o forma mentis atît de specifică. Meritul indiscutabil al celor doi traducători la care ne referim este că pleacă de la asumarea unui pionierat căruia îi recunoaș toate riscurile. Echivalînd în românește **Cartea poemelor,** Constantin Lupeanu ne previne în „Prefață" asupra imposibilității unei transpuneri literale, care ar constitui probabil o monstruozitate. Ce cere mai degrabă inspirație autentică pentru a reda „atmosfera', atitudinea omului extrem-oriental de la începutul mileniului I î.e.n. față de natură și față de semenii săi. O „inspirație" bazată pe cunoaștere intimă a textelor, pe știință reală și pe o trăire în limba respectivă și în grafia ei. Iar chineza clasică este plină de dificultăți, plecînd de la stilul caligrafiei și pînă la aluzii derutante, la un „protocol" artistic, dacă putem spune așa, plin de capcane, ca să nu mai vorbim de celelalte elemente ale unei limbi străvechi. În felul acesta putem prețui cum se cuvine tentativa Mirei și a lui Constantin Lupeanu de a realiza o antologie din **Cartea poemelor.** Ei au publicat la editura „Albatros" o carte incitătoare, sugerînd cu multă acuratețe mijloacele de expresie folosite de autorii anonimi ai poemelor, precum și obsesiile lor, universul domestic și social. Profitul unor asemenea lecturi rezidă în multe aspecte ale cărților traduse, și nu în cele din urmă în sporul de cunoaștere autentică a lumii pe care o înfățișează. Pentru cititorul cu aplecare estetizantă, o carență a versiunii „Lupeanu" o constituie ignorarea fondului de arhaisme din limba română, faptul că au folosit un registru de cuvinte adeseori puțin adecvat, ca și cum ar fi tradus numai după adaptările din limba chineză contemporană. Așa se întîmplă cu traducătorii '... Tașcu Gheorghiu traduce într-o limbă arhaică o carte de poeme scrise într-un limbaj apropape „științific", iar Mira și Constantin Lupeanu echivalează texte de acum două și chiar trei mii de ani într-o românească de ultimă oră.

Remarcabilă e îndeosebi grafica tablourilor realizate, precum și folosirea unor ecouri din poezia autohtonă pentru a compune „chinezării" : „Periu, în ostrovul de versuri bogat / Se striga egretele neîncetat. / Fecioara sfioasă, la trup mlădioasă / Ar face cu el pereche frumoasă. // Cînd dese, cînd rare lințiți pe ape / Plutesc înspre stînga ori dreapta să-ți scape. / Fecioarei frumoase, la trup mlădioasă / Flăcăul îi ține urma-n deapropape. // De-i visul aievea și-aievea e vis, / Dorința-i de veghe și-n ochiul închis. / Pe urmele ei, cît e noaptea spre zi, / De chinul nălucii frumoase e-aprins". Oamenii de demult erau se pare mai reticenți, ei posedau un stil aluziv de o factură anume, care sporea intensitatea sentimentelor, dezvăluind atît cît era cazul pentru a sugera toată forța interioară care se exprimă în poezie. Accentele de nemulțumire socială sînt și ele numeroase, în termeni fără echivoc : „Iepurele bate cum vrea cîmpul, / Doar fazanul cade des în laț. / Auzit-am c-ar fi fost și timpul / Cînd corvezi nu se făceau la alții ; / De la ziua de-am venit pe lume, / Tot necazuri m-au năpustit. / Mi-aș dori să dorm fără de nume, / Nemișcatul somn în tot tihnit !" E păcat că, uneori întrebuințarea abuzivă a neologismelor strică efectul poemei : „Hirciogilor, hirciogi nesătioși, / Nu vă mai năpustiți la cercale ! / Trei ani v-am îngrășat pe voi, fălcoși. / Nu v-a păsat de suferințe reale. / Cum veți rămîne cu-obrajii seci, / Cînd ne vom duce-n Țara Bucuriei. / În Țara Bucuriei, Bucuriei. / Ne-or fi acolo tihna, masa-legi. // Hirciogilor, hirciogi nesătioși. / Nu vă mai hămesiți la grîne strînse ! / Trei ani Trei ani v-am îngrășat pe voi, fălcoși. / Nu v-a păsat de suferințe plînse. / Cum veți rămîne voi cu-obrajii seci, / Cînd vom fugi în Țara Bucuriei, / În Țara Bucuriei, Bucuriei, / Să te alegi bogat cu ce culegi". Apariția în românește a Cărțiipoemeloreste un semn de bun augur pentru studiile noastre sinologice, fiind menită să stimuleze inițiativa și să propună soluții de traducere a textelor clasice.

Aurel-Dragoș Munteanu

REVISTA STRĂINĂ

● **MEMORIILE** lui A. J. P. Taylor, una din cele mai mari personalități ale științei istorice de azi au apărut de curînd la Editura Atheneum, cu titlul : „O istorie personală". Un articol al lui John Gross, mai degrabă critic decît laudativ, trece în revistă principalele teme ale cărții, insistînd cu precădere asupra eșecurilor stilistice ale acestui prim volum al memoriilor istoricului. Cităm ultimul paragraf al recenziei lui John Gross : „Este drept să adăugăm că există unele anecdote amuzante în carte și unele portrete caracterologice schițate cu finețe. Dar fortele domnului Taylor rămîne istoria, istoria politică, istoria socială și istoria diplomatică. Ca istoric personal, putem spune doar că nu are aceeași clasă". Recenzentul se referă la mulțimea povestirilor fără relevanță care populează cartea lui Taylor, creînd o senzație stranie de superficialitate în cartea unei atît de mari personalități intelectuale.

● **UN EROU PENTRU TIMPUL** nostru se intitulează o carte a lui Ralph G. Martin. Cu subtitlul : „O istorie intimă a anilor de președinție ai lui Kennedy". Judith Davison în **New York Times Book Review** o recenzează în termeni severi, trecîndu-se în revistă principalele teme. Sînt interesante subtitlurile lui Ralph G. Martin : „O elegantă primă doamnă", „Oamenii din spatele președintelui", „Celelalte femei" ș.a.m.d. Se vede limpede că autorul este interesat mai ales de caracterul senzațional al temei sale, ceea ce face pe cronicară să scrie în următorii termeni despre această carte facilă : „Domnul Martin, care a scris bibliografia best-seller a lady-ei Randolf Churchill, **Jennie,** crează o iluzie de intimitate de data aceasta, prin adunarea laolaltă a unor amintiri și anecdote. Acelea atribuite mai multor duzini de indivizi nu vor adăuga cu nimic strălucirii reputației lor. Cît privește multele citate care sînt lăsate fără autor, este imposibil să spui dacă au fost scrise recent sau după asasinarea lui Kennedy sau mult mai devreme. Dar chiar și acolo unde citatele sînt atribuite vreunui autor, ele apar uneori atît de vag, încît cititorul nu poate crede nimic din ceea ce afirmă (...). Pe scurt, sînt multe erori în ceea ce privește această carte. Este greu să-ți imaginezi ce scopuri servește această carte, altele decît exploatarea în folosul propriu a celei de-a 20-a aniversări a asasinării lui John Kennedy".

● **O INTERESANTĂ APARIȚIE** la editura Little, Brown and Co. este semnată de Michael Parrit, **Băieții cu bomba.** O cronică a Barbarei Schulgasser se referă cu aceste cuvinte la incitanta carte a lui Michael Parfit : „Inginerii militari și civili și fizicienii care construiesc arme nucleare poate că au și ei sentimente. Aceasta este ceea ce încearcă să demonstreze autorul în cartea sa. Acești oameni care concep și apoi experimentează armele nucleare nu numai că au conștiință, dar uneori o și consultă, cel puțin sub bombardamentul de întrebări ale unui reporter. Ei oferă argumente familiare asupra necesității de a îndeplini slujba lor (...). Oricum cercetarea lui Parfit în ceea ce privește personalitatea oamenilor de știință de acest fel demonstrează că pitorescu nu este trăsătura lor dominantă. Un specialist implicat în producția rachetelor este descris ca un om cu sînge rece, cu o memorie de computer, iar în ceea ce privește profesia sa își închipuie că prezintă o anumită importanță pentru omenire". Cartea lui Parfit, dincolo de tonul oarecum șarjat, constituie un apel la raționare și o punere în gardă asupra pericolului ca oameni străini a oamenilor implicați în producția armelor de distrugere în masă, precum și a posibilelor erori care pot să apară în timpul experimentării lor. Încă un apel la rațiune, despre care sperăm că va fi auzit cum se cuvine.

● **O PROBLEMĂ INCITANTĂ** o constituie întotdeauna titlurile cărților. Într-o revistă de mare prestigiu a apărut de curînd o scurtă notiță : „Cum să alegi un titlu". Citîm : „Vorbind despre nume improbabile, ne-am întrebat asupra semnificației următoarei formule : Linia aeriană spre Seattle, titlul unei recente colecții de articole critice semnate de Kenneth S. Lynn. Era oare acest titlu plin de înțeles numai pentru autorul său, ne-am mirat noi, așa cum este și titlul culegerii Dianei Trilling, **Eseurile din Claremont** (supranumite oare după strada pe care locuiește sau poate după împrejurimile universității Columbia, care se cheamă la fel ?). Pentru că deși cartea lui Lynn conține eseuri provocatoare asupra lui Whitmann, Hemingway, Maxwell Perkins, și Malcolm Cowbey, nu se referă niciodată la orașul Seattle. Niciodată, cu excepția unei mențiuni în prologul cărții, în care autorul, un profesor de istorie la Universitatea John Hopkins, povestește o anecdotă despre George Santayana. Iritat de ceea ce credea el că este izolarea colegilor săi de la Harvard, și exacerbat de critica pe care William James a făcut-o anexării Filipinelor, Santayana a satirizat atitudinile lor într-un poem. Punînd în contrast lumea exterioară din anul 1900 cu „ograda" Harvardului, el a scris : „Cu toate acestea, fumul zbaterilor și bătăliilor / nu poate fi abolit de-acum, / Iar linia aeriană spre Seattle / zbîrnîie chiar înapoia gardului". Acea linie aeriană la anul 1900 era, desigur, un tren. Iar poza lui se află pe coperta cărții". De unde se vede că împroprietățile nu sînt monopolul nimănui.

SPORT

Aștept o miercuri de rodie

Am văzut meciul Rapid — Steaua și m-am uscat ca o luntre scoasă la iernat și am înghițit un măr cu oase de necaz că m-am așezat pe drumul Grantului la un ceas cînd fierbe apa-n fintini. Rapidul a mîncat bătaie dintr-o greșeală a lui Sameș, Steaua a bătut pe drept, dar nu pot deveni visător pronunțîndu-i numele, fiindcă este singura echipă, nu numai din România, ba poate chiar din Europa sau chiar din lumea întreagă, care nu cuprinde în rîndurile ei un singur jucător din pepiniera proprie sau măcar din orașul de reședință. Ceea ce mi se pare o anomalie feerică și numai la noi strălucitoare.

După vînătăile cu care ne-am acoperit în prima manșă din primul tur al cupelor europene, m-aș fi așteptat să vedem niște meciuri mai aproape de frunza de iederă și de frunza de viță arzînd în făclia toamnei, mai aproape de dorul de must care ne clocotește sub grinda casei. Dar să spargem o nucă și să jupuim un iepure fumuriu — n-aveți impresia că lumea întreagă umblă mai împleticit ca anul trecut ? ! De pildă Dinamo (cu toate că ei sînt obișnuiți să umble foarte la țintă) se duce la Lisabona, avînd în centrul liniei de atac un om închiriat cu ziua (Cămătaru), pierde în fața Benficăi, puțin mai solemn decît în fața Argeșului, nimeni nu se supără, Marea e în continuare albastră, peste porumburile din Bărăgan zboară cocorii și Sportul studențesc lasă o lacrimă să curgă în pocalul sleit de vinuri dar plin de pofte al Politehnicei Timișoara. Calea Victoriei din București a fost mereu generoasă și două candele cu undelemn de mir atîrnă acum în Regie. Tare mi-e temă că mulți barbuni bezmetici, buni să figureze doar la poalele diviziei B, se vor urge cu mir pe frunte, aici, în Regie, și vor rămîne să ne amărească' anii multă vreme de-acum înainte. Trebuie să spunem lucrurilor pe nume și va trebui curînd să aducem și dovezi — și le vom aduce — că în fotbalul nostru a coborît din nou, cu buzunărele doldora de țechini și mutra de paiață slută, corupția. Nu toată lumea, evident, intră sub această bănuială, și, dar eu știu precis că s-au înmulțit ca porumbeii autorii bine vînduți, precum și cei bine cumpărați. La urma urmelor e o toamnă de aur, deci am putea să mai lăsăm mînia la o parte. Și o lăsăm, astăzi, pentrucă miercuri se reia lupta în manșa a doua din primul tur al cupelor europene și nu vrem ca băieții să intre mîhniți pe teren, iar antrenorii lor să spună că de vină sînt cronicarii (sau mai ales ei) care scormonesc necontenit în malul cu flori și nu arată publicului decît buruienile.

Dac-aș avea obiceiuri de opal și incuietori de argint la zăbală, m-aș opri aici. Dar, bolnav de lemn ciinesc pe la toate scaunele (unii zic că și pe la toate hanurile), dau drumul unui pescăruș pe care-l blestem să fie vestitorul furtunii din inima Craiovei, a steliștilor și dinamoviștilor. Pentru cei de la Sportul studențesc mi-ar trebui un stol de păsări ale Mării. Le urez și lor să învingă și să se califice, însă nu pot pune păsările să coboare pe catarge rupte.

Aștept o miercuri de rodie.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Gheorghe Suciu
(secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 00
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 40 96
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII